deliberaret quid de eo fieri oporteret. Data igitur est in pylatum sententia ut morte turpissima dampnaretur. Audiens hoc pylatus cutello proprio se necauit et tali morte uitam finiuit. Cognita cesar morte pylati dixit. Vere mortuus est morte turpissima cui manus propria non pepercit. Mole igitur ingenti alligatur et in tyberim fluuium mittitur. Spiritus uero maligni et sordidi corpori maligno et sordido congaudentes et nunc in aquis nunc in aere raptantes mirabiles inundationes mouebant et fulgura. tempestates. tonitrua. grandines in aere horribiles generabant ita ut cuncti timore horribili tenerentur. Quapropter romani ipsum a tyberis fluuio extrahentes deri sionis causa ipsum viennam deportauerunt et ipsum in rodano fluuio immiserunt. vienna. id est dicitur quasi uia gehenne quia erat tunc locus maledictionis. Sed nec ibi nequam spiritus defuerunt ibidem eadem operantes. Homines ergo illi tantam infestationem demonum non ferentes vas illud maledictionis a se remouerunt et illud sepeliendum losanne ciuitatis territorio commiserunt. Qui cum nimis per fatas infestationes grauarentur ipsum a se remouerunt et in quodam puteo montibus conseptis immiserunt. ubi adhuc relatione quorundam quedam dyabolice machinationes ebullire uidentur. Huc usque in predicta hystoria apocrifa legitur. que utrum recitanda sit lectoris iudicio relinquitur. Notandum tamen quia in hystoriis scolasticis legitur quod pylatus a iudeis accusatus est apud tyberium de violenta innocentum interfectione. Et quia iudeis reclamantibus ymagines gentilium in templo ponebat et pecuniam re

positam in corbanam in suos redigeret usus. inde faciens aqueductum in domum suam et pro hijs omnibus deportatus est in exilium lugdunum unde oriundus fuerat ut ibi in obprobrium generis sui moreretur. Potuit esse si tamen illa hystoria continet ueritatem. quod primo iam edictum dederat ut lugdunum in exilium deportaretur et quod ante reuersionem volusiani ad imperatorem ibi fuit deportatus. Sed postmodum tyberius audiens qualiter christum occidisset ipsum de exilio eduxit et ad se romam adduci fecit. Eusebius autem et beda in suis cronicis non dicunt ipsum in exilio relegatum sed tamen quod in multas calamitates incidens propria manu se perimit.

De tempore reconciliationis

Dicto de festiuitatibus que occurrunt infra tempus deuiationis. quod incepit ab adam usque ad moysen quod tempus representat ecclesia a septuagesima usque ad pascha. Sequitur uidere de festiuitatibus que eueniunt infra tempus reconciliationis. quod tempus representat ecclesia a pascha usque ad octauam pentecosten.

De resurrectione dni.

Resurrectio christi tercia die a passione eius facta est. Circa autem ipsam resurrectionem dominicam. vii. per ordinem sunt considerenda. Primo qualiter uerum sit quod tribus diebus et tribus noctibus in sepulcro iacuit et die tercia resurrexit. Secundo quare non statim ut mortuus est resurrexit sed usque in diem tercium expectauit. Tercio quomodo resurrexit. Quarto quare resurrectionem suam accelerauit

non usque ad generalem resurrectionem distu
lit. ¶ Quinto propter quid resurrexit.
¶ Sexto resurgens quotiens apparuit.
¶ Septimo qualiter sanctos patres qui e
rant in lymbo inde eduxit et quid ibi e
git. ¶ Circa primum notandum quod christum
tribus diebus et tribus noctibus in sepulchro
fuisse dicitur secundum augustinum per synodochen. ut
prima dies accipiatur secundum partem sui
postremam. secunda dies secundum se totam et in
tegram. Tertia secundum partem sui primam
et sic erunt tres dies. et quilibet horum die
rum suam noctem habuit precedentem.
Tunc enim secundum bedam mutatus est ordo et
cursus dierum ac noctium. antea enim dies
precedebant et noctes sequebantur. post pas
sionem autem hic ordo mutatus est ita quod
noctes ~~precedebant~~ precedunt et dies sequun
tur et hic misterio congruit quia homo pri
mo de die gratie cecidit in noctem culpe. per
christi autem passionem et resurrectionem de
nocte culpe rediit ad diem gratie. ¶ Circa
secundum sciendum est quod conveniens fuit ut
non statim cum mortuus fuit christus resurge
ret sed usque in diem tertiam expectaret
propter v. rationes. ¶ Primo propter significati
onem. ut scilicet per hoc significaretur quod lux
sua morte curavit nostram duplam mor
tem et ideo una die integra et duabus noc
tibus iacuit in sepulchro. ut per diem intel
ligatur lux sue mortis. per duas noctes
nostra duplex mors et hanc rationem as
signat glossa super illud Luc. xx. Oportuit
christum pati etc. ¶ Secundo propter probationem
quia sicut in ore duorum vel trium testium stat
omne verbum sic in tribus diebus probatur
quasi omne factum et ideo ut mortem veram probaret
et se passum ostenderet tribus diebus voluit
iacere in sepulchro. ¶ Tertio propter sue
potentatis ostensionem. quia si statim resurrex
isset non videretur habere potestatem ponendi ani
mam suam sicut resurgendi et hic videtur
tangi. i. cor. xv. super illud Quoniam christus mortuus
est etc. Ideo interiecta de morte fit mentio ut sic
vera mors ostenditur ita vera resurrectio os
tendatur. ¶ Quarto propter restaurandorum
prefigurationem. Hanc rationem assignat petrus
ravennas dicens. Tres dies voluit esse
sue sepulture quia in celo sunt restaurandi.
quia in terra reparandi. quia apud inferos rede
mendi. ¶ Quinto propter triplicis status iu
storum representationem. Hanc rationem assignat
gregorius super eze. dicens. Sexta feria christus passus
est. Sabbato quievit in sepulchro. Dominico autem
die surrexit a morte. Presens enim vita adhuc
nobis vi. feria est quia in angustiis et doloribus
cruciamur. sabbato quasi in sepulchro quiesci
mus. quia requiem anime post mor[...]tem
invenimus. Dominico autem die a tota dominice
viii. iam corpore a morte resurgemus.
et in gloria anime cum carne gaudemus.
Dolor ergo nobis in vi. Requies in vii. et glo
ria excipit in octava. Hec gregorius. ¶ Circa
tertium qualiter resurrexit notandum quod
primo surrexit potenter quia virtute propria. Jo.
x. Potestatem habeo ponendi animam meam
et iterum sumendi eam. Item. Solvite templum
hoc et in tribus diebus ex. etc. ¶ Secundo feliciter
quia deposita omni miseria. Jo. xvi. Post
autem resurrexero precedam vos in galilea.
Galylea interpretatur transmigratio. Christus ergo
cum resurrexit in galy[...]leam precessit quia
de miseria ad glo[...]riam. de corruptione ad
incorruptionem [...] transivit. Leo papa. Post pas
sionem [...] christi ruptis vinculis mortis in
firmitas in virtutem. mortalitas in eternita
tem [...] contumelia transiit in gloriam...
¶ Tertio utiliter. quia captiva preda. Jo. xii. as

cendit leo de cubili suo et predo gentium se
leuauit. Ier. iiii. Io. Cum exaltatus fuero
a terra. id est animam .s. educendo de limbo et cor-
pus de sepulcro. omnia traham ad me ipsum.
Circa tertium mirabiliter quod remanente clau-
so sepulcro. Sicut enim existente clauso ma-
tris utero exiuit et ad discipulos ianuis
clausis intrauit. sic nimirum existente
clauso sepulcro. Sicut enim existente clauso ma-
tris utero exiuit et ad discipulos ianuis clau-
sis intrauit sic nimirum existente clauso
sepulcro inde exire potuit. Unde legitur in
historiis scolasticis quod quidam mona-
chus sancti laurentii extra muros. anno ab in-
carnatione domini .m.c.xi. mirans de cin-
gulo suo quo accinctus erat insoluto
et preciso ante illum. uox in aere facta est.
Sic potuit christus clauso prodire sepulcro.
Circa quartum quod in corpore uero et pro-
prio surrexit. Sex autem modis se uere resurrexisse pro-
bauit. Primo per angelum qui non
mentitur. Secundo per frequentem apparitionem.
per hec duo ostendit se uere resurrexisse. Ter-
tio per comestionem per quod probauit quod non
arte magica. Quarto per palpationem
per quam probauit quod in uero corpore. Quinto per
cicatricum ostensionem per quam probauit quod in
eodem corpore in quo mortuus fuit. Sex-
to per domus clausis ianuis ingressionem
per quam ostendit quod glorificatus surrexerit. hec
enim omnis dubitationis circa resurrectionem
uidetur fuisse in discipulis. Sex-
to immortaliter quod numquam de cetero moriturus.
Ro. vi. Christus resurgens a mortuis iam
non moritur et cetera. Dicit tamen dyonisius in epistola ad
demophilum. christum et post ascensionem qui-
dam sancto uiro nomine carpo dixisse. paratus
sum rursus pro hominibus saluandis pa-
ti. per quod uidetur quod si possibile esset ad huc
pro hominibus mori paratus esset. Retulit enim
predictus carpus uir mire sanctitatis beato
dyonisio. ut in eadem epistola continetur. Quod cum
quidam infidelium fidelem quendam
peruertisset adeo carpus moleste tulit ut
ex hoc infirmitatem incurreret. Tante autem
sanctitatis erat ut numquam celebraret quin sibi
celestis uisio mitteretur. Sed cum pro utris-
que conuersione orare deberet. deum tamen
cotidie precabatur ut combustione quadam
ambo simul et misericorditer abrumperet
uitas. et ecce circa noctis medium dum
euigilaret et hanc orationem faceret subito
domus in qua erat in duo diuisa fuit
et quedam fornax immensa ibidem appa-
ruit. respiciensque sursum uidit celum
apertum et ibidem ihesum circumdatum multi-
tudine angelorum. deinde iuxta fornacem
predicti duo uiri trementes stare cernuntur. quasi
serpentibus de fornace procedentibus morsi-
bus et inuolutionibus uiolenter in fornacem
trahebantur. necnon et a quibusdam aliis
uiris impingebantur. Hoc uidens carpus
adeo in istorum ruina delectabatur ut
superiorem quidem uisionem intueri contemp-
neret et istorum ruinam totus intentus
maneret. ita quod plurimum moleste ferebat
quod in fornace non cito cadebant. Tandem cum
difficultate in celum respexisset et prius ut
prius uisionem uidisset. ecce ihesus hominum il-
lorum misertus de supercelesti throno surrexit
et usque ad illos cum multitudine angelorum
descendens manum extendit et ipsos eripuit.
Dixitque carpo ihesus. Manu extenta percute
contra me de cetero. paratus sum enim etiam
rursus pro hominibus saluandis pati et hoc
mihi amicum si quod alii peccent homines. Hanc
autem uisionem quam recitat dyonisius. gratia huius
ubi posuimus. Circa quartum

qr̄ nō expectauit cū alijs resurgē· qn̄ do
ꝯ· fiet generalis resurrectio. Sciendū ē
qđ ꝓpter tres rōnes noluit differre. Pri
mo ꝓpter corꝑis dignitatē. Cum enī illđ
corpus esset dignissimū ex eo qđ erat
deificatū siue deitati unitū nō fuit de
cens. ut tam diu sb puluere iacēt· vnde
ps. Non dabis scm̄ tuū· i· corpus scifica
tum· i· deificatū uidē corruptionē. Itē
ps. Surge dn̄e in requiem tuam tu ꝛ
archa scificationis tue. et uocatur archa
scificationis corpus illđ q· fuit conten
tiuū deitatis. Scđo ꝓpter fidei firmitatem.
Si· n· tunc n̄ surrexisset· nūc fides pisset
nec uerū deum aliqs credidisset· q· pꝫ
ex h qđ in passione excepta uirgine oms
fidem amiserūt· ſꝫ cognita resurrectio
ne ipam recuꝑauerūt. i· cor· xv· si xp̄c
n̄ resurrexit uana ē fides uā. Ter
cio ꝓpter nr̄e resurrectionis exemplaritatē.
Raro· n· inueniretur qui resurrectionē
futurā speraret n̄ eam in exemplo ꝓspice
re uidēt· ꝛ ꝓpter h dicit ap̄s· q· si xp̄c resur
rexit· ꝛ nos resurgemus. q· eius resur
rectio est causa exemplaris nr̄e resur
rectionis. Greg. Exemplo dn̄s mōstrauit
qđ pmisit in pmio ut sic ipm̄ resurrexisse
fideles cognoscerēt. ita in se ipis in fi
ne mūdi pmia resurrectionis sꝑarent.
Jđ. Non plus tridnanā mortē ē· uolu
it ne si in illo resurr· differetur. Itē habe
mus spem rēnis nr̄e considerata glia
capitis nr̄i. Circa quintum ꝓpter quid
surrexit. Sciendū est qđ ꝓpter· quatuor mag
nas utilitates nr̄as surrexit. Est· n· eius
resurr· opans iustificationē peccatoꝝ: do
cens nouitatē moꝝ· generans spem de
resurr̄ne receptione remunerandoꝝ ꝛ cre
ans resurrectionem omniū. De p̄· Ro· iiij.

·/· a nob̄ oīo desꝑaret·

Traditus ē ꝓpter delicta nr̄a et resurrexit
ꝓpter iustificationem nr̄am. De scđo Ro· vi.
Sic xp̄c resurrexit a mortuis ꝑ gliam pa
tris ita et nos in nouitate uite ambu
lemus. De tcio· i· pe· i· Qui ꝓpter magnam
miam suam resuscitauit nos in spem
uite ꝑ resurrectionem ihu xp̄i· a mortuis.
De qrto· i· cor· xv· Xp̄c resurrexit a mor
tuis p̄micie dormientiū· qm̄ quidē per
hoīem mors ꝛ ꝑ hoīem resurr̄ mortuoꝝ.
Et nō sic patet ꝑ predca xp̄c in sua re
surrectione· iiij· habet ꝓpria. Primū ē quia
nr̄a resurr· usqꝫ in fine differtur· sua uō
die tcia celebrata ē. Scđm q· nos per
illum resurgimus. Ille uō ꝑ se ipm̄· am
bros. Quomodo petiuit adiutoriū sui corꝑis
erigere suscitandi qui alios suscitauit.
Tertiū ē q· nos maneamus· ſꝫ corpus
eius manere n̄ potuit. Quartum est
q· sua resurr· est nr̄e resurrectionis cā
efficiens exemplaris et sacramentalis
De p̄ma cā glo· sr̄ p̄s· ad uesꝑm d· ꝛc.
Resurr· xp̄i ē causa efficiēs resurrectionis ꝛ
anime in p̄senti ꝛ corꝑis in futuro. De ij·
i· cor· xv· Si xp̄c resurrexit ꝛc. De iij· Ro·
vi· ut quomō xp̄c ꝛc. Circa vi· sci
ens· s· resurgens apparuit. Notandū est
qđ ipa die ꝯtius quinqꝫ uicibꝫ apparuit et
alijs diebꝫ sequentibꝫ alijs· v· uicibus.
Primo· n· apparuit marie magdale
ne. Jo· xx· c· ult. Surgēs mane p
ma sabbi apparuit p̄mo marie mag
dalene ꝛc· que typum gerit penite
tium. Voluit aūt apparere primo marie
magdalene· quinqꝫ de causis. Primo q·
diligentius ꝛ ardentius diligebat. Lu·
vij· Dimissa sunt ei pecca multa· qa
dil· mlt. Scđo ut ostenderet se mortuū
pro peccatoribꝫ. c· xx. Non ueni uocare iust

poterat dici qđ exemplaris · q̄ effic·

Si forte quia monumentum fuit extra civitatem. hic dicitur in hystoria scolastica. Si forte [illegible]
[illegible] hystoria quia quando negavit [illegible] in [illegible]
[illegible] negavit [illegible] apparuit [illegible]

tores scilicet peccatores. Tertio quia meretrices prece
dunt sapientes in regno celorum. Mt. xxi.
Amen dico vobis quia meretrices etc. Quarto ut sicut
mulier fuit nuncia mortis ita esset nun
cia vite secundum glo. Quinto ut ubi habun
davit delictum superhabundavit et gra
tia. dicitur Ro. v. Secundo apparuit mulie
ribus redeuntibus a monumento quando dixit eis
Avete. Que accesserunt et tenuerunt pedes e
ius et typum gerunt humilium quibus
dominus apparet tum ratione sexus tum ratione
affectus quia tenuerunt pedes eius. Tertio
apparuit Symoni Petro sed ubi aut quando ne
scitur nisi forte cum rediebat a monumento
cum iohanne. Potuit enim esse quod petrus a iohanne ali
cubi divertit et ibi dominus sibi apparuit. Luc.
ult. Petrus autem interpretatur obediens et
gerit typum obedientie quibus dominus appa
ret. Quarto apparuit discipulis euntibus
in Emaus quod interpretatur desiderium consi
lii et significat pauperes Christi qui volunt
illud adimplere consilium: Vade et vende omnia
que possides et da pauperibus etc. Quinto
apparuit discipulis congregatis in unum et sig
nificant religiosos cum foribus vel sen
sibus clausos. Jo. xx. Hee quinque appa
ritiones ipsa die resurrectionis facte sunt et
has representat sacerdos in missa cum quinquies
se vertens ad populum. Sed tertia visio est cum silen
tio quia significat tertiam apparitionem factam
Petro que nescitur ubi vel quando facta fuerit.
Sexto apparuit octava die discipulis congre
gatis presente Thoma qui dixit se non credere nisi
videret et significat hesitantes in fide. Jo. xx.
Septimo discipulis piscantibus. Jo. ult.
et significat predicantes qui sunt pisca
tores hominum. Octavo discipulis in monte
Thabor. Mt. ult. et significat contemplati
vos quia in predicto monte transfiguratus
fuit. Nono undecim discipulis recumben
tibus in cenaculo ubi incredulitatem eorum et
duritiam cordis exprobravit. Mc. ult. Per quos
intelligimus peccatores in undenario
transgressionis positos quos dominus aliquando
misericorditer visitat. Decimo et ul
timo apparuit discipulis existentibus in monte
Oliveti. Luc. ult. Per quos significantur miseri
cordes et misericordie oleum diligentes. De hoc
loco ascendit in celum quia pietas ad omnia
valet promissionem habens etc. Sunt et alie
tres apparitiones que referuntur in ipsa die re
surrectionis facte sed tamen hic ex textu non habetur.
Prima quod apparuit Iacobo Alphei de qua
apparitione invenitur in legenda ipsius Iaco
bi. Alia est qua ipsa die dicitur apparuisse
Ioseph sicut legitur in evangelio Nychodemi.
Nam cum audissent iudei quod Ioseph corpus
a Pylato petisset et ipsum in monumento
suo posuisset indignati adversus eum ipsum
ceperunt et in quodam cubiculo diligenter
clauso et sigillato recluserunt post sab
batum eum occidere volentes et ecce Ihesus ipsa
nocte resurrectionis suspensa domo a quatuor an
gulis ad eum intravit et faciem eius exter
sit et osculum dedit et inde salvis sigillis
eum educens in domum suam in Arimathi
am ipsum adduxit. Tertia est qua ma
tri virgini gloriose apparuisse creditur.
licet hoc ab evangelistis subticeatur. hoc
romana ecclesia approbare videtur que stati
ipsa die apud sanctam Mariam celebrat stati
onem. Si enim hic ideo non credimus quia nullus
evangelista testatur consequens est ut
post resurrectionem numquam sibi apparuit quia
ubi vel quando nullus evangelista edisserit.
Sed absit ut talem matrem talis filius ta
li negligentia dehonoravit. Sed ideo forsi
tan hoc evangeliste subticuerunt quia eorum

fuit officium solummodo resurrectionis testes inducere. Matrem autem ad testificandum pro filio inducere eos non decuit. Si enim verba extranearum feminarum deliramenta visa sunt, quanto magis matrem pro filii amore credent delirare. Hoc igitur evangeliste scribere noluerunt, sed pro constanti reliquerunt. Debuit enim matrem prius letificare de resurrectione que sine amplius ceteris constat doluisse de morte. Hoc etiam testatur Ambrosius in libro iii. de virginibus dicens: Vidit Maria resurrectionem domini et prima vidit et credidit. Vidit Maria Magdalena quamvis adhuc ista nutaret.

Sedulius quoque de hac apparitione sic dicit: Semper virgo manens huius se visibus astans luce palam dominus prius obtulit.

De septimo autem et ultimo, scilicet quomodo patres qui erant in limbo Christus eduxit et quid ibi egit, evangelium aperte non explanavit. Augustinus tamen in quodam sermone et Nychodemus in suo evangelio aliquatenus hoc ostendunt. Ait enim sanctus Augustinus: Mox ut Christus spiritum tradidit, unita sue divinitati anima ad inferiorum profunda descendit. Cumque tenebrarum terminum quasi quidam depredator splendidus ac terribilis attingeret, aspicientes eum impie ac tartaree legiones territi inquirere ceperunt dicentes: Unde est iste tam fortis, tam terribilis, tam splendidus, tam preclarus? Mundus ille qui nobis subditus fuit numquam nobis talem mortuum misit, numquam inferis talia munera destinavit. Quis est ergo iste qui sic intrepidus nostros fines ingreditur et non solum nostra supplicia non veretur, verum etiam alios de vinculis nostris absolvit? Ecce isti qui sub nostris solebant suspirare tormentis insultant nobis de perceptione salutis et non solum iam non timent, verum etiam nobis minantur. Numquam hic sic mortui superbierunt, numquam aliquando sic potuerunt leti esse captivi. Ut quid huc istum adducere voluistis? O princeps noster, periit omnis leticia tua et in luctum conversa sunt gaudia tua. Dum tu ipsum suspendis in ligno, ignoras quanta dampna sustineas in inferno.

Post istas crudelium voces infernalium ad imperium domini omnes ferei confracti sunt vectes et ecce innumerabiles sanctorum populi eius genibus provoluti lacrimabili voce dicebant: Advenisti redemptor mundi, advenisti quem desiderantes cotidie expectabamus, descendisti pro nobis ad inferos, noli nobis deesse cum reversus fueris ad superos. Ascende domine Jhesu, inferno expoliato et auctore mortis suis vinculis irretito. Redde iam leticiam mundo. Succurre, extingue iam sevas penas et miserando resolve captivos. Dum hic es absolve reos, dum descenderis defende tuos. Hec Augustinus. In evangelio autem Nychodemi legitur quod Carinus et Leucius filii Symeonis senis cum Christo resurrexerunt et Anne et Cayphe et Nychodemo et Joseph et Gamalyeli ab eis adiurati que Christus apud inferos gessit narraverunt dicentes: Cum essemus cum omnibus patribus nostris in caligine tenebrarum, subito factus est aureus solis color purpureaque et regalis lux illustravit super nos. Statimque Adam humani generis pater exultavit dicens: Lux ista auctoris luminis est sempiterni qui nobis promisit mittere coeternum lumen suum. Et exclamavit Ysayas dicens: Hic est lux patris filius dei sicut predixi cum essem vivus in terris. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Tunc supervenit genitor noster Symeon et exultans dixit: Glorificate dominum quia ego Christum infantem natum in manibus suscepi in templo et compulsus spiritu sancto dixi: Nunc di

derunt

derunt oculi mei salutare tuū· q̄ p̄a-
et· ⁊c· ¶ Post h̄ superuēit quidā quasi
heremitula et interrogatus a nob̄ q̄s eēt
dx̄· Ego sum ioh̄es qui xp̄m bapti
zaui ⁊ añ faciē eius p̄ire uias ip̄ius
p̄iui· et ip̄m digito ostendi dicēs· Ecce
agnus dei· ecce ⁊c· et descendi nūciare
uobis q̄ in p̄rimo ē uisitare nos· Te
seth dx̄· Cum iuissem ad portas p̄adisi
et rogarē dn̄m ut t̄nsmitteret m̄ ange
lum suū ut daret m̄ de oleo m̄ie ut p
ungerē corpus p̄ris mei ade cū eēt in
firmus· apparuit michi michael angl̄s
dicens· Noli laborare lacrimis orando
p̄ oleum ligni m̄ie q̄ nullo modo po
teris ex eo accipe n̄ q̄n completi fuint
v· m· q̄ngenti anni· ¶ H audientes
om̄s p̄archae et p̄p̄he exultauit mag
na exultatiōe· Tunc sathan p̄nceps et
dux mortis dx̄ ad inferū· ¶ Prepa
re suscipe ih̄m qui se gl̄atur xp̄m fili
um dei eē ⁊ homo ē timēs mortē dicēs
¶ Tristis ē aīa mea ⁊c· Respondēs in
fer⁹ dx̄· Si potēs es tu q̄lis ē homo ille
ist̄ qui timēs mortē potentie tue adu̇
satur· Nam si dicit se timere mortem
cape te uult ⁊ ve tibi erit in sēpitērna scl̄a·
Cui sathan· Ego illū temptaui ⁊ po
pulū aduisus ip̄m cōcitaui iam lāceā
exacui· fel et acetū miscui· lignū crucis
p̄paui et in p̄rimo ē mors eius ut p̄du
cam eū ad te· Cui inferus· Iste ne ē qui s
citauit lazarum quē tenebam· Cui sa
than· ¶ Ipse est· Cui inferus· Coniu
ro te p̄ uirtutes tuas et meas ne p̄du
cas illum ad me· Ego· n· cū audiui
imp̄iū uerbi eius cōtremui nec ip̄m la
zarum tenē potui s̄ excuciēs se ut aq̄
la sup omnē agilitatē saliēs exiit a

nobis· Et cum h̄ loquerentur fc̄a est uox
ut tonitruū dicēs· ¶ Tollite portas
p̄ncipes u̇r̄as et eleuamini por· ⁊c· ⁊ introi
bit rex glie· ¶ Ad hanc uocē cucurrerunt
demones ⁊ ostia erea cū uectib⁹ ferr
clauserūt· Tunc dx̄ dauid· Nōne ego
p̄p̄hauī dicēs· Confiteantur dn̄o ⁊c· q̄
contriuit portas ereas ⁊c· Et facta ē itm̄
uox mag⁹ dicēs· ¶ Tollite portas ⁊c·
Vidēs inferus q̄ duab⁹ uicib⁹ excla
mauat q̄· ignorans dx̄· Quis est iste
rex glie· Cui dauid· ¶ Dn̄s fortis et
potens· dn̄s potens in p̄lio ip̄e ē rex glie·
Tunc rex glie superuenit ⁊ etnas tenebr̄s
illustrauit· ¶ Et extendens dn̄s manū
et tenēs dextrā ade dx̄· ¶ Pax tibi
cū omib⁹ filijs tuis iustis meis· Et
ascendit dn̄s ab inferis ⁊ om̄s sc̄i sunt eū
secuti· ¶ Dn̄s autē tenens manū ade
tradidit michaeli archangelo et in
troduxit eos in paradisum· Quib⁹ occur
rerunt duo uiri uetusti dierū et interro
gati sunt a sc̄is· ¶ Qui estis uos q̄
nobiscum nondum mortui fuistis et in pa
radiso corpe collocati estis· Et r̄ndit u
nus ex eis· Ego sum enoch qui huc t̄ns
latus sū· hic autē ē helyas qui huc c̄ru
igneo assūptus ē et adhuc mortē non
gustauim⁹ s̄ in aduētu antixp̄i testia
ti sumus cū eo p̄liaturi ⁊ ab eo occidē
di et post triduū et dimidiū diē i nu
bib⁹ assumēdi· Et cum h̄ dicēt ecce sup
uenit alius uir portans in humeris
signū crucis· Qui interrogatus quis
eēt dx̄· Ego latro fui et cum ih̄u cruci
fixus fui· et credidi ip̄m eē creatorē et
oraui dicens· Memor esto mei dn̄e cū
ueneris in regnū tuū· Et dixit michi·
¶ Amen dico tibi· hodie mecū eris in

paradyso. Et dedit ei in istud signum crucis
dicens: Hoc portans ambula in para-
dysum. Et si non dimiserit te ingredi angelus
custos paradysi ostende illi signum cru-
cis et dices ad eum: Christus qui nunc cruci-
fixus est transmisit me. Et cum hoc dixisset
angelo statim aperiens introduxit me et
ad dexteram paradysi collocavit me. ¶
Cum hoc Karinus et Leucius locuti fu-
issent subito transfigurati sunt et am-
plius visi non sunt. ¶ Gregorius quoque
nysenus vel Augustinus secundum quosdam libros
de hoc eodem sic ait: ¶ Confestim eterna
nox inferorum Christo descendente resplenduit
nigri stridentes ianitores tacita inter se
sulphurosa silentia metu incidente sub
murmurant. ¶ Quis namque est iste
terribilis et nimio splendore choruscans?
Numquam talem noster excepit tartarus, numquam
in nostram cavernam talem evomu-
it mundus. Invasor est iste non debitor,
effractor est et destructor, non peccator sed pre-
dator. Iudicem videmus. Venit pugnare

non supplicem

non succumbere. Eripere non manere. Dec[illegible]

Secundus dicitur quasi se condens, id est se
honestate morum componens, vel
secundus quasi secundans, id est mandatis
domini obtemperans. Vel secundus quasi secum dux.
Fuit enim suus dux quia rationem sensualitati re-
gine prefuit et ipsam ad omne opus bonum
adduxit. Vel secundus dicitur respectu primi. Due enim
sunt vie eundi ad vitam. Prima per penitentiam
lavacri, secunda per martyrium. Iste autem
martyr preciosus non solum venit per primam
sed etiam per secundam. De sancto Secundo.

Secundus miles strenuus
et Christi athleta egregius et
martyr domini gloriosus in
civitate Astensi martyrio coronatus
est. Cuius gloriosa presentia predicta civi-
tas illustratur et eo velud singulari pa-
trono letatur. Hic a beato Calocero qui a Sap-
ricio prefecto in civitate Astensi in carcere
tenebatur fidem Christi edoctus est. ¶ Cum
igitur beatus Marcianus in Tordonensi civitate de-
tineretur in carcere Sapricius illuc proficisci
voluit ut eum faceret immolari. Secundus
autem tamquam causa solatii est profectus beatum
Marcianum videre desiderans. Cum igitur exi-
rent civitatem Astensem, columba super se-
cundum descendit et capiti eius insedit.
Cui dixit Sapricius: ¶ Vide Secunde quomodo dii
nostri te amant ut et aves celestes ad te
visitandum transmittant. Cum autem ad
Tanagrum fluvium pervenissent vidit Secundus
angelum domini super aquam ambulantem et
sibi dicentem: Secunde fidem habes et super
ydolorum cultores ambulabis. Cui Sapri-
cius: Frater Secunde deos audio ad te loquentes.
Cui Secundus: Ambulemus ad desideria cor-
dis nostri. Cum vero ad Burmam fluvium per-
venissent angelus similiter sibi apparuit ibidem
et ei dixit: Secunde credis in deum an forte
dubitas? Cui Secundus: Credo veritatem passi-
onis eius. Cui Sapricius: Quid est quod audio?
Cum autem Tordonam ingrederentur Marci-
anus ad preceptum angeli de carcere exi-
ens Secundo apparuit eique dixit: Secunde intra semi-
tam veritatis et perge ut accipias palmam
fidei. Sapricius dixit: Quis est hic qui nobis-
cum somnians loquitur? Cui Secundus: Tibi som-
nium sed mihi admonitio et confortatio est. Post
hoc Secundus Mediolanum venit et Faustinum et Io-
vitam qui in carcere detinebantur angelus
domini ad se extra civitatem adduxit et ab eis
baptisma quadam nube aquam prebente
suscepit. Et ecce subito columba de celo
venit et corpus et sanguinem domini defensis ea fau-

hic mo.

tino et pontio tribuno dedicavit. Faus-
tinus corpus et sanguinem domini secundo
ut ad martianum defferret. Rediens ergo
secundus cum iam nox esset ad ripam
padi venisset angelus domini fretum accipiens equum
super padum ipsum traiecit et usque
ad terdonam perducens in carcerem ad
martianum eum introduxit. Dedit itaque se-
cundus martiano munus fausti-
ni et ipse illud sumens dixit. Corpus
et sanguis domini mecum sit in vitam eternam.
Tunc ad mandatum angeli sanctus de car-
cere exivit et ad suum hospitium ivit. Post
hec martianus capitalem sententiam accepit
et sanctus corpus eius recipiens sepelivit.
Quod audiens sapritius ipsum ad se
vocavit eique dixit. Quantum video christi-
anum te esse profiteris. Cui sanctus. Vere christia-
num profiteor me esse. Cui sapritius. Quan-
tum video malam mortem desideras.
Cui sanctus. Illa tibi potius debetur. Cumque
sacrificare nollet iussit eum expolia-
ri. Statimque angelus domini affuit ibi et ves-
tem sibi paravit. Tunc sapritius ipsum in
eculeo suspensum tam diu torqueri fecit
donec eius brachia a suis compaginibus
solverentur. Sed cum fuisset sanitati a do-
mino restitutus iussit eum in carcere
recludi ubi dum esset angelus domini ad eum ve-
nit eique dixit. Surge secunde et sequere
me et ducam te ad creatorem tuum. Tunc ipsum
usque in civitatem hasten perduxit et eum
in custodia ubi erat calocerus et salva-
tor cum eo posuit. Quem videns sanctus ad eius
pedes se proiecit. Cui salvator. Noli time-
re secunde quia ego sum dominus deus tuus qui te de omni-
bus malis eripiam. Benedicens quoque eis ascen-
dit in celum. Mane autem sapritius
ad carcerem misit qui carcerem quidem
signatum invenerunt sed minime secundum inve-
nerunt. Pergens autem sapritius de terdona
ad civitatem hasten ut saltem calocer-
um puniret iussit ut presens calocerus
sibi presentaretur. Et ecce renuntiaverunt sibi
quod sanctus cum calocero esset. Quo audito
eos ad se adduci fecit eisque dixit. Quoniam
dii nostri sciunt vos esse contemptores suos
vos insimul mori voluerunt. Cum autem
sacrificare nollent picem cum resina
liquefieri fecit et super eorum capita fundi et
in os eorum iactari. Illi autem hoc tamquam aquam
suavissimam cum magno desiderio bibe-
bant et voce clara dicebant. Quam dul-
cia faucibus meis eloquia tua domine. Tunc
sapritius super eos dedit sententiam ut sanctus
in civitate asten decollaretur. Calocerus
vero albiganum mitteretur et ibidem puni-
retur. Cum autem beatus sanctus decollatus
fuisset ecce angeli domini corpus eius tule-
runt et ipsum cum multis laudibus ecclesiastice sepulture dederunt. Passus est autem
iii. kal. aprilis.

De sancta maria egiptiaca.

Maria egyptiaca que peccatrix
appellatur xlvii annis
in heremo artissimam vitam
duxit. Quidam autem abbas nomine zozimas
iordanem transfretavit et heremum
magnum percurrens si forte aliquem sanctum patrem
inveniret vidit quemdam ambulantem
nudo nigroque corpore et ex nimio solis
exustum. Hec autem erat maria egyptiaca. Sta-
timque hec fugam arripuit et zozimas
post eam velocius currere cepit. Tunc
illa ait. Abba zozima quid me persequeris.
Ignosce michi non possum ad te faci-
em meam convertere eo quod mulier sum et
nuda. Sed pallium tuum michi porrige ut
possim sine verecundia te videre. Cui se

que circa annos domini cc. lxx. tempore claudii intravit.

nominari audiens stupefactus pallium subito
ei iniecit et in terram prostratus ut se benediceret
rogavit. Cui illa: Abba Zosima te potius benedicere
magis spectat quem sacerdotii dignitas
ornat. Ille ut audivit quod nomen et offi-
cium eius sciret amplius mirabatur
et se benedici obnoxius postulabat. Tunc
illa: Benedictus deus redemptor animarum nostrarum.
Cumque illa extensis manibus oraret
vidit eam uno cubito mensura elevatam
a terra. Tunc senex dubitare cepit ne
forte spiritus esset et fingendo orationem faceret.
Cui illa: Satisfaciat tibi deus qui me
peccatricem mulierem in immundum spiritum exis-
timasti. Tunc Zosimas illam per dominum con-
iuravit ut conversationem suam ei narrare
deberet. Cui illa: Ignosce mihi pater quia si tibi statum
meum narravero velut a serpente territus fu-
gies et aures tue a sermonibus contami-
nabuntur et aer sordibus polluetur.
Cumque ille vehementer instaret dixit:
Ego fui in egypto nata et xii. etatis
mee anno alexandriam veni ibique xvii.
annis publice libidini me subieci et
nulli ullatenus me negavi. Cum
autem homines regionis illius pro adoranda
sancta cruce ierosolimam ascenderent rogavi
nautas ut me secum dimitterent profici-
sci. Cum vero me de naulo requirerent dixi:
Non habeo fratres aliud naulum sed pro naulo
habetis corpus meum. Ideoque me susce-
perunt et corpus meum nauli gratia habu-
erunt. Cum autem iherosolimam pervenissem et pro
adoranda cruce usque ad fores ecclesie cum
aliis devenissem subito et invisibiliter
repulsam patior nec intus ingredi permit-
tor. Iterum accedebam atque iterum perveniebam usque ad
limen ianue et subito iniuriam patiebar
repulse cum tamen liberum omnes haberent

aditum nec aliquod invenirent impedimen-
tum. Rediens igitur ad me et cogitans
quod hec ob scelerum meorum immanitatem ac-
cideret pectus meum cepi manibus tundere
lacrimas amarissimas fundere et ab
cordis intima gemitus suspirare. Respici-
ens quoque vidi ibidem ymaginem beate vir-
ginis et cepi eam lacrimabiliter exorare cepi
ut peccatorum meorum veniam impetraret et ad
adorandam crucem sanctam me intrare permitteret
promittens me seculo abrenuntiaturam et de ce-
tero caste mansuram. Cumque hec orassem
et in nomine virginis fiduciam recepissem fores
iterum ecce adii et sine aliquo impedimento ecclesi-
am intravi. Cum autem sanctam crucem devo-
tissime adorassem quidam michi tres nummos
tribuit de quibus tres panes emi. Audi-
vi quoque vocem dicentem michi: Si iordanem transie-
ris salva eris. Iordanem igitur transivi
et in hoc desertum veni ubi xlvii. annis nul-
lum penitus hominem videns mansi. Illi autem
tres panes quos mecum detuli instar lapi-
dis per tempora duruerunt et xvii. annis michi
ex his comedenti suffecerunt. Vestimen-
ta autem mea iam dudum putrefacta sunt.
xvii. annis in hoc deserto a temptationibus
carnalibus molestata fui sed nunc per dei
gratiam omnes vici. Ecce omnia opera mea
narravi tibi et rogo ut pro me ad dominum
preces fundas. Tunc senex in terram pro-
stratus in famula sua dominum benedixit.
Cui illa: Obsecro te ut in die domini
cene ad iordanem redeas et corpus domini
tecum feras. Ego ibidem tibi occurram et de
manu tua corpus sacrum suscipiam.
Nam a die qua huc veni communio-
nem domini non accepi. Rediens igitur senex
evoluto anno dum dies domine cene
appropinquaret tulit corpus domini secum

et usque ad ripam iordanis veniens ex
alia ripa mulierem stantem prospexit
que super aquas facto crucis signaculo venit et
ad senem usque pervenit. Quod videns senex
obstupuit et ad pedes eius se humiliter
prostravit. Cui illa: ¶ Vide ne feceris
cum sacramenta dominica penes te habeas et sa
cerdotii dignitate refulgeas. Sed obsecro
ut sequenti anno ad me pater redire dig
neris. Tunc illa facto signo crucis su
per iordanis aquas venit et heremi solitu
dinem petiit. Senex vero ad suum monaste
rium rediens. Sequenti anno ad locum in quo
primo locutus secum fuerat venit et eam
ibidem exspirasse reperit. Qui lacrimari cepit
et manum tangere non presumpsit. Dixit tamen intra
se: ¶ Ego quidem corpusculum sancte sepelire
volebam sed timeo ne hoc sibi displiceat.
At hec cogitante vidit iuxta caput su
um litteras in terra descriptas ita continentes:
¶ Sepeli zozima marie corpus
culum, redde terre pulverem suum et ora pro
me ad dominum. Ad cuius preceptum secunda
die aprilis reliqui seculum. Tunc senex pro
certo agnovit quod mox ut dominicum sacramentum
accepit et ad desertum rediit vitam finivit.
Illudque desertum quod zozimas per xxx die
rum spacia vix ambulavit illa una
hora percurrit et ad deum migravit. Cumque
senex terram foderet sed nequiret, vidit leo
nem ad se venientem mansuete dicens
illi: ¶ Sancta hec mulier precepit sepeli
ri corpus suum et ego cum sim senex
fodere non possum nec est aptum ferramen
tum. Tu igitur terram fode ut possim corp
us sanctissimum sepelire. Tunc leo cepit
fodere et aptam foveam preparavit. Quo
facto leo ut agnus mansuetus a
biit et senex ad suum monasterium glo

ficans deum venit. ¶ De ethimologia nominis.

Ambrosius dicitur ab ambra quod est
species redolens valde et preti
osa. Ipse enim ecclesie valde preciosus extitit
et in dictis et in factis suis valde redolu
it. Vel dicitur ambrosius ab ambra et syos quod
est deus quasi ambra dei. Deus namque per eum
quasi per ambram ubique redolet. Fuit enim et est
bonus odor christi in omni loco. Vel dicitur ab am
bor quod est pater luminis et syor quod est parvulus quia
pater in multorum filiorum spirituali generatione
luminosus in sacre scripture expositione
et parvulus in sua humili conversatione.
Vel sicut dicitur in glossario: ambrosius odor
vel sapor celestis. Ambrosia esca angelorum.
Ambrosium celeste mellificium. Fuit enim ce
lestis odor per odoriferam famam, sapor per
contemplationem intimam, celeste mel
lificium per dulcem scripturarum expositionem,
esca angelica per gloriosam fruitionem.
Eius vitam scripsit paulinus nolanus
episcopus ad augustinum. ¶ De sancto ambrosio.

Ambrosius filius ambro
sii prefecti rome. Cum in cu
nabulis in atrio pretorii
esset positus et dormiret, examen apum
subito adveniens faciem eius et os ita com
plevit ut quasi in alveolum suum intraret
pariter et exiret; que postea evolantes
in tantam aeris altitudinem sublevata
te sunt ut humanis oculis minime viderentur.
Quo facto territus pater ait: Si vixerit infan
tulus iste aliquid magni erit. ¶ Post
ea cum adolevisset et videret matrem et
sororem sacram virginem manus sacerdo
tibus osculari, ipse ludens sorori dexteram
offerebat asserens et sibi id ab ea fieri
oportere. ¶ Illa vero ut adolescentem et nes
cientem quid diceret respuebat. Rome igitur

litteris eruditus cum causas pretoriorum splendi
de perorare a valentiniano imperatore ad
regendam liguriam emiliamque prouincias
directus est. Cumque mediolanum uenisset
et ibidem episcopus tunc decessisset. conueniunt populus ut
sibi de episcopo prouideret. Sed cum inter arria
nos et catholicos de eligendo episcopo sedi
cio non modica uerteretur: Illuc ambrosius
causa sedande sedicionis pergit et statim uox
infantis insonuit dicens. ambrosium
episcopum. cuius uoci omnes unanimiter con
senserunt: Ambrosium episcopum acclaman
tes. Quo ille cognito ut eos a se terroribus
remoueret ecclesiam exiens tribunal con
scendit et contra consuetudinem suam
tormenta personis adhiberi iussit. Quod
cum faceret populus nichilominus acclama
bat. Peccatum tuum super nos. Tunc
ille turbatus domum redijt et phylosophiam
profiteri uoluit. Quod ut ne faceret reuoca
tus est. Publicas mulieres ad se in
gredi fecit ut hijs uisis eius electionem
populus reuocaret. Sed cum nec sic proficeret
sed semper populum peccatum tuum super nos ac
clamare uideret: fugam media nocte pe
tijt. Cumque ticinum pergere se putaret:
mane ad portam ciuitatis mediolanensis
que romana dicitur inuenitur. Qui inuentus
cum custodiretur a populo missa relatio
est ad clementissimum imperatorem ualentinianum qui
summo gaudio accepit quod iudices a se
directi ad sacerdotium peterentur. Leta
batur et [illegible] probus prefectus quod
uerbum suum in eo fuerat adimpletum
Dixerat enim cum proficiscenti mandata dona
ret. vade age non ut iudex sed ut episcopus.
Pendente relatione iterum absconditur sed
inuentus cum adhuc esset cathecuminus
baptizatur et octauo diem episcopalem
cathedram sublimatur. Cum autem
post annos .iiij. romam iuisset et so
ror sua sacra uirgo eius dexteram
oscularetur: subridens ait. Ecce ut
dicebam tibi. sacerdotis manus os
cularis. Cum autem in quandam ciui
tatem pro quodam episcopo ordinando iuis
set et eius electioni iustina imperatrix et alij
heretici contradicerent uolentes ut de sua
secta aliquis ordinaretur: vna de arria
norum uirginibus imprudentior ceteris con
scendit et beatum ambrosium per uestimentum
apprehendit uolens ipsum ad partem mulierum
trahere ut ab eis cesus de ecclesia cum iniuria
pelleretur. Cui ambrosius ait. Etsi ego
indignus tanto sacerdotio sum te tamen non
conuenit in quemlibet sacerdotem manus
inicere. vnde timere debuisti iudicium dei
ne tibi aliquid contingat. Quod dictum exitus
confirmauit. Nam die altera mortuam
ad sepulchrum usque deduxit: gratiam pro
contumelijs rependens. quo facto omnes ual
de timuit. Post hoc mediolanum re
uersus innumeras insidias a iustina
imperatrice pertulit muneribus et honoribus ad
uersus eum populo excitante. Cum ergo
multi eum in exilium pellere niterentur unus
eorum ceteris infelicior in tantum incitatus
erat ut iuxta ecclesiam domum sibi loca
ret ac in eadem esse quadrigam haberet paratam quo
procurante iustina facilius raptum ad
exilium deportaret. sed dei iudicio ipso die quo
se eum rapere arbitrabatur in eadem quadri
ga de eadem domo in exilium pulsus est.
Cantus et officium in ecclesia medio
lanensi primum celebriter instituit. Erant
et tunc temporis mediolani multi a de
monibus obsessi qui se torqueri ab am
brosio magnis uocibus clamitabant.

Iustina autem et multi arrianorum cum insul-
tarent dicebantque per invidiam ambrosium homines
comparare qui sibi ab inmundis spiritibus vexa-
ri mentirentur et ab ambrosio dicerent se
torqueri. tunc subito unus ex illis arri-
anis qui astabant arreptus a demo-
nio in medium prosiliit atque clamare
cepit utinam sic cruciarentur ut torqueor qui
non credunt ambrosio. At illi confusi in
piscinam demoniacum necaverunt. Qui-
dam hereticus acutissimus disputator et
durus et inconvertibilis ad fidem cum au-
diret ambrosium predicantem vidit ad
aures eius angelum loquentem verba que populo
predicabat. Quo viso fidem quam perseque-
batur cepit defendere. Quidam arus-
pex demones advocabat et ipsos ad no-
cendum ambrosio transmittebat sed reversi
demones nuntiabant quod non solum ad ipsum
sed nec ad fores domus sue appropinquare va-
lebant quia ignis insuperabilis omne illud edi-
ficium communiret ut etiam longe positi ure-
rentur. Predictus vero aruspex cum a iudice
propter quedam maleficia torqueretur cla-
mabat amplius ab ambrosio se torqueri.
Quendam demoniacum ingredientem
mediolanum demon dimisit egredientem
invasit. interrogatus de hoc demon ait se
ambrosium timuisse. Alius quidam
nocte eius cubiculum adiit ut gladio
ipsum necaret prece et pretio a iustina induc-
tus. sed cum dexteram gladium elevasset ut ip-
sum feriret continuo aruit manus eius.
Quidam a demonio arreptus cla-
mare cepit ab ambrosio se torqueri. Cui
ambrosius. Obmutesce dyabole quia
non te torquet ambrosius sed invidia tua
quia illuc homines ascendere conspicis unde
tu turpiter corruisti. Nam ambrosius
nescit inflari. Statimque ille ob-
mutuit. Quadam vice cum beatus
ambrosius per civitatem pergeret casu qui-
dam lapsus est et in terram prostratus
iacebat. Quem videns alius ridere cepit.
Cui ambrosius. Et tu qui stas vide ne cadas.
Quo dicto statim lapsum doluit suum
qui riserat alienum. Quadam vice
ambrosius ad palatium macedonii magi-
stri officiorum ut pro quodam intercederet
venit sed cum fores clausas invenisset nec
intrandi copiam habere potuisset ait. Et tu
quidem venies ad ecclesiam et non clausis
ianuis sed apertis ingredi non valebis. E-
lapso aliquo tempore timens inimicos mace-
donius ad ecclesiam fugit et patentibus ia-
nuis aditum reperire non potuit. Fuit
autem tante abstinentie quod cotidie nisi sab-
bato et die dominico et festis precipuis ie-
iunabat. Tante et largitatis quod omnia
que habere poterat ecclesiis et pauperibus nichil
sibi retinens tribuebat. Tante compas-
sionis ut cum aliquis lapsum suum sibi
confitebatur sic amarissime flebat
quod illum flere similiter compellebat. Tante
humilitatis ac laboris ut libros quos
dictabat propria manu scriberet nisi cum in-
firmitate corporis gravaretur. Tante autem
pietatis et dulcedinis ut cum alicuius
sancti sacerdotis vel episcopi sibi obitus nuntiare-
tur sic amarissime flebat ut vix con-
solari valeret. Cum autem interrogaretur
cur viros sanctos qui ad gloriam proficis-
cebantur sic fleret aiebat. Ne putetis
me flere quod decesserint sed quod me precesse-
rint et quia difficile invenietur qui
tam dignus eius officio habeatur. Tan-
te et constantie et fortitudinis quod im-
peratoris vel principum vitia non palpa-

ciis eos uoce libâ constantissime
arguebat. ¶ Cum quidã uir q̄dã
flagiciũ ꝑpetrasset ꝛ corã eo adductus
fuisset dixit ambrosius. ¶ Oportet
illum tradi sathane ĩ interitu carnis
ne talia deinceps audeat ꝑpetrare. Quē
eodē momento cum adhuc sermo eēt ĩ
ore eius sp̄c inmũdus discerpere cepit.
¶ Quadã uice ut aiũt cum b̄tus am-
brosius romã ꝑgeret et in q̄dam uilla tus-
cie apud quendã hoīem nimiũ locuple-
tem hospitatus fuisset: illum hoīem
sup statu suo sollicite req̄siuit. Cui il-
le r̄ndit. Status m̄s domine semper
felix extitit et gl̄osus. ¶ Ecce .n. diui-
ciis infinitis habundo. s'uos ꝛ famu-
los q̄ꝑ plures h̄eo. copiosam filiorum et
nepotum turbam possideo et oīa sēp
ad uota h̄ui nec ū q̄ in aliq̄d aduꝰsi
accidit uel q̄ me contristaret euenit. Qd au-
diens ambro. uehemēt obstupuit et
hys qui secum erant ĩ comitatu dixit.
Surgite et hinc q̄ tocius fugiamus.
q̄ dñs n̄ nō est in loco isto. ¶ Festina-
te filii festinate nec ĩ fugiendo morã
faciatis ne nos hic diuina ulcio app̄hendat
et in peccatis istorum pariter nos ĩuoluat. Qui
ergo fugientes et aliq̄ntulũ p̄cessissent.
subito se t̄ra aperuit et hoīem illum cũ
uniu'sis q̄ ad illum ꝑtinebant t̄ra ab-
sorbuit ut nullũ inde uestigiũ rema-
neret. ¶ Quod uidens ambrosius
dixit. Ecce fr̄es q̄ misericorditer d's parcit
cum hic adu'sa tribuit ꝛ q̄m seuere iras-
citur cum sp̄ p̄spera elargitur. In eod'
aūt loco fouea q̄dam profundissima
remansisse dr̄ q̄ usq; hodie in h' facti testimo-
niũ ꝑseuerat. ¶ Cum autem ambro'
radicem oīm malorum auariciã mag'
ac magis in hoīb; crescē cerneret et maxīe
in hys qui erant ĩ potestatib; cōstitu-
ti apud q̄s omnia p̄ uenali habebantur sīl' ꝛ in
hys qui erant sacris ministeriis deputati:
uehementer ingemuit ꝛ se de h' sollicitudi-
nib; liberari instancius exorauit. ¶ Qd
cum se obtinuisse gaudēs reuelauit fr̄ib;
q̄ usq; ad resurrectionem dñicam secũ esset.
¶ Ante uero paucos dies q̄ lectulo deti-
neretur. cum .xliii. psalmũ cum nota-
rio dictaret. subito ipso uidente notario
ĩ modũ scuti breuis. ignis caput eius
cooperuit atq; paulatim per os eius tanq̄
in domũ h̄itator intrauit. Tunc facies ei'
tanq̄ nix effecta ē. s; postmodũ ad suã
spēm reu'sa ē. Ipso q̄ die scribendi et dictã-
di finē fecit nec ipsũ psalmũ explere
potuit. Post q̄ paucos dies infirmi-
tate cepit laborare. Tunc comes
ytalie cum mediolani eēt nobiles cō-
uocauit dicēs q̄d tanto uiro recedente
periculũ esset ne ytalie interitus immineret.
Rogauerunt q; ut ad uirũ dei accedentes ro-
garent ut sibi adhuc spaciũ uiuendi
a dño impetraret. Qd ille cũ ab illis audi-
uit respondit. Non ita int' uos uixi ut
me uiuere pudeat nec mori timeo q̄ bo-
nũ dñm h̄emus. ¶ Eo tempore qua-
tuor eius dyaconi in unũ cōuenerant
tractantes int' se quis post eius obitũ
ep̄us eēt. Cum q̄ a loco in q̄ uir dei am-
brosius iacebat lōge eēnt ꝛ simplicianũ ita
silent' noīassent ut uix inuicem se audi-
rent: ille ab eis longe positus t̄rio excla-
mauit. Senex s; bonus. Qd audientes
t̄riti fugerūt ꝛ n̄ alium nisi illũ post eius obi-
tum elegerūt. ¶ Honoratus u'o ep̄c u'cel-
lens. qui b̄ti ambrosii exitũ expectabat:
cum se sopori dedisset uocē t'cio se clamãt̄

audit: Surge cito quia modo es recessurus. Qui consurgens Mediolanum occurrit et venit et ei dominici corporis sacramentum dedit et mox ut ille manus in modum crucis expandit inter ultima verba orationis efflavit. Floruit circa annum domini CCCLXXX. Cum autem in nocte pasche corpus eius ad ecclesiam fuisset delatum plurimi infantes baptizati eum viderunt ita ut aliqui eum sedentem in cathedra in tribunali dicerent. Alii ascendentem digito suis parentibus demonstrarent. Non nulli vero stellam super corpus eius se vidisse narrarent. Quidam presbyter cum in convivio cum multis aliis esset et sancto Ambrosio detrahere cepisset cum continuo plaga percutitur et de convivio ad lectum adductus vitam finivit. In urbe Cartagine cum tres episcopi insimul convivarentur et unus eorum beato Ambrosio detraxisset relatum est illi quid illi presbytero qui sibi detrahebat accidisset. Quod cum ille vilipenderet subito letale vulnus excepit et extremum eodem die clausit. Notandum quod beatus Ambrosius in multis commendabilis fuisse videtur. Primo in liberalitate quia omnia que habebat pauperum erant. Unde refert de se ipso quod imperatori petenti basilicam sic respondit et est in decreto XXIII q. VIII: Si a me peteret quod meum esset id est fundum meum argentum meum et huiusmodi meum non refragarer quamquam omnia que mea sunt pauperum sunt. Secundo in mundicie puritate. Fuit enim virgo. Unde refert Jeronimus eum dixisse: Virginitatem non solum efferimus sed servamus. Tercio in fidei firmitate. Unde dixit cum imperator peteret basilicam et est in eodem capitulo: Prius est ut animam mihi quam fidem auferat. Quarto in martyrii aviditate. Unde legitur in epistola sua

de basilica sua non tradenda quod prepositus Valentiniani Ambrosio mandavit dicens: Tu contempnis Valentinianum et caput tibi tollo. Cui Ambrosius: Deus permittat tibi ut facias quod minaris atque utinam deus avertat eos ab ecclesia. In me omnia tela sua convertant et in sanguine meo sitim suam expleant. Quinto in orationis instantia. Unde dicitur de eo ecclesiastice historie libro XI: Ambrosius adversus reginae furorem non se manu defensabat aut telo sed ieiuniis et continuatis vigiliis sub altari positus per obsecrationes defensorem sibi atque ecclesie deum parabat. Sexto in lacrimarum habundantia. Habuit enim tria genera lacrimarum scilicet lacrimas compassionis pro alienis culpis. Unde dicit Paulinus de eo in legenda quod cum aliquis sibi lapsum confitebatur sic amarissime flebat quod illum flere similiter compellebat. Lacrimas devotionis pro eternis desideriis. Unde supra dictum est a Paulino quod cum interrogaretur cur sanctos quos moerebatur sic fleret respondit: Sic me putetis flere quod recesserint sed quia me ad gloriam precesserint. Lacrimas compassionis pro alienis iniuriis. Unde ipse dicit de se et est in decreto in eodem capitulo: Adversus milites Gothos lacrime mee arma mea sunt. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec debeo nec possum resistere. Septimo in forti constantia. Cuius constantia maxime in tribus apparet. Primo in defensione catholice veritatis. Unde dicitur in libro XI ecclesiastice historie quod Justina mater Valentiniani imperatoris arriane heresos alumpna conturbare cepit ecclesiarum statum comminatis sacerdotibus depulsiones et exilia nisi Ariminensis concilii decreta revocarent. Quo bello ecclesie murum et turrim validissimam pul

laudabant ambrosium. In eius quoque pre
fatione sic de eo cantatur. Tanta am
brosium virtute solidasti constantia tan
ta divine celitus decorasti ut per eum exclu
derentur demonia. arrianorum impie
tas propulsa tabesceret. ac secularium principum
colla tuo iugo subacta reciperentur humilli
ma. Secundo in tuitione ecclesiastice libertatis.
Unde cum imperator auferre vellet quandam ba
silicam: opposuit se ambrosius contra impera
torem sicut ipse testatur et est in decreto. xxiii. q.
viii. Convenior inquit a comitibus ut
per me basilice fieret matura traditio dicentibus
imperatorem iure suo iussisse tradi debere.
Respondi. Si patrimonium petit invadite si cor
pus occurram. Vultis in vincula rapere.
vultis in mortem voluntas est michi. Non e
go me vallabo circumfusione populorum. nec
altaria tenebo. vitam obsecrans. sed pro altari
bus gratius immolabor. Mandatur trade
basilicam. urgemur igitur preceptis re
galibus sed confirmamur scripture sermonibus
Que respondit. Tamquam una ex insipientibus
locuta es. Noli gravare te imperator ut putes
te in ea que divina sunt imperiale aliquod ius habere.
Ad imperatorem palatia pertinent. ad sacerdo
tes ecclesie. Sanctus naboth vineas suas proprio
cruore defendit. Si ille vineam non tradidit
ecclesiam nos trademus christi. Tributum cesa
ris est non negetur. ecclesia dei est cesari utique non
donetur. si de meo aliquid compelleretur et posce
retur aut fundus aut domus aut aurum
aut argentum id quod mei iuris esset libenter
offerrem. de templo dei nichil possum nec de
cerpere nec tradere cum illud custodiendum non
tradendum acceperim. Tertio in obiur
gatione vitii et omnis iniquitatis. Unde legitur
in hystoria tripartita et in quadam croni
ca. Quod cum apud thessalonicam orta sedi
tione quidam iudices fuissent a populo lapi
dati. theodosius imperator indignatus ius
sit omnes interimi. nocentes ab innocentibus
non secernens. ubi fere quinque milia hominum
sunt occisa. Cum ergo imperator medi
olanum venisset et ecclesiam intrare vellet:
occurrit ei ambrosius ad ianuam et eum ab ingressu
prohibuit dicens. Cur imperator post tan
tam furoris non agnoscis molem tue
presumptionis: sed forte recognitionem peccati
prohibet potestas imperii. decet te ut vincat
ratio potestatem. Princeps es o imperator sed con
servorum. Quibus ergo oculis communis domini aspicies
templum. quibus calcabis pedibus sanctum
pavimentum. Quomodo manus extendes de
quibus sanguis adhuc stillat iniustus. Qua
presumptione ore tuo poculum sanguinis eius
participes dum furore sermonum tuorum tantus
iniuste fuit sanguis effusus. Recede ergo re
cede. ne secundo peccato priorem nequitiam augere
contendas. Suscipe vinculum quo te dominus
nunc ligavit. Est enim medicina maxima
sanitatis. His sermonibus imperator obe
diens gemens et flens ad regalia reme
avit. Cum ergo diu defleret, magister
rufinus magister militum causam tante tristitie
requisivit. Cui ille. Tu nequaquam mea ma
la non sentis. servis et mendicantibus aper
ta sunt templa. michi vero ad ea ingressus non est.
Et hec dicens singula verba singultibus
interrumpebat. Cui rufinus. Curro
si vis ad ambrosium ut tibi solvat vin
culum quo te ligavit. Et ille. Non poteris
persuadere ambrosio. episcopus non verebitur imperialem
potentiam ut legem possit prevaricari
divinam. Sed cum ille promitteret quod eum
flecteret: eum imperator ire precepit et ipse post
paululum est secutus. Mox autem ut
ambrosius rufinum vidit ait. Impudentiam

tantum imitatus es o Rufine: tante adhuc necis auctor existens. ⁊ nunc pudorem ex fronte detergens non erubescis contra maiestatem latrare diuinam. Cumque Rufinus pro imperatore supplicasset ⁊ diceret eum secuturum supremo zelo accensus ambrosius ait. Ego tibi predico quia ingredi eum sacra limina prohibeo. Si uero potestatem in tyrannidem mutauerit necem libenter suscipio. Quod cum Rufinus imperatori nunciasset. Pergam inquit ad eum ut iustas in facie contumelias recipiam. Cum igitur uenisset et sibi solui uincula postulasset. occurrens ambrosius ⁊ ingressum prohibens ait. ¶ Quam penitentiam ostendisti post tantas iniquitates. Et ille. Tuum est imponere et meum obtemperare. Vn cum imperator allegaret quia ⁊ dauid adulterium ⁊ homicidium commisisset. ait ambrosius. ¶ Qui secutus es errantem: sequere corrigentem. Quod ita gratanter imperator suscepit quod publicam penitentiam agere non recusauit. Cum igitur reconciliatus ecclesiam intrasset ⁊ intra cancellos staret. requirit ambrosius quid ibi expectaret. Cumque ei diceret se perceptionem sacrorum mysteriorum expectare: ait ambrosius. ¶ O imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata. Egredere igitur et hanc expectationem cum ceteris communem habe. Purpura namque imperatores facit non sacerdotes. Cui imperator protinus obediuit. Cum igitur constantinopoli reuersus extra cancellos staret mandauit eidem episcopus ut intraret. Et ille ait. Vix didici quae differentia sit imperatoris et sacerdotis. uix enim ueritatis inueni magistrum. ¶ Ambrosium namque solum noui uocari pontificem. Octauo in sana doctrina. Eius namque doctrina habet altam profunditatem. ¶ Jeronimus de xii. doctoribus. Ambrosius super profundorum penna raptus. et aeris uolucer quasi dum in profundis ingreditur: fructum de alto carpere uidetur. Firmam soliditatem. Jeronimus. Vnde et omnis sententie fidei ⁊ ecclesie ⁊ omnium uirtutum firme sunt columpne: elegantem uenustatem. Augustinus in libro de nuptiis ⁊ concupiscentia. Pelagius heresiarcha sic laudat ambrosium: ut dicat beatus ambrosius episcopus cuius specialiter libris romana lucet fides qui scriptores inter latinos flos quidam emicuit ⁊ dicit augustinus. Cuius fidem et purissimum in scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere. magnam auctoritatem quam antiqui doctores sicut augustinus uerba sua pro magna auctoritate habebat. Vnde refert augustinus ad ianuarium. Quod cum mater eius mirata fuisset cur mediolani sabbato non ieiunaretur ⁊ de hoc augustinus ambrosium interrogasset. ait ambrosius. ¶ Cum romam uenio ieiuno sabbato. sic ⁊ tu ad quam forte ecclesiam ueneris eius morem serua. si cuiquam non uis esse scandalum. nec quemquam tibi. ⁊ dicit augustinus. Ego de hac sententia ⁊ atque ⁊ cogitans tanquam si habuissem quasi eam celesti oraculo accepimus. ¶ Vita et passio tyburtii ⁊ ualeriani in passione sancte cecilie continetur.

De ethimologia nominis

Georgius dicitur a geos quod est terra ⁊ orge quod est colere quasi colens terram id est carnem suam. Augustinus autem in libro de trinitate dicit quod bona terra est altitudine montium. temperamento collium. planicie camporum. Prima enim est bona ad uirentes herbas. Secunda ad uineas. Tertia ad fruges. Sic beatus georgius fuit altus despiciendo inferiora ⁊ ideo habuit uirorem puritatis. temperatus per discretionem ⁊ ideo habuit uinum interne iocunditatis. Planus per humilitatem ⁊ ideo protulit fruges bone operationis. Vel dicitur a gerar quod est sacrum ⁊ gyon quod est luctatio quasi sacer luctator. quia luctatus est cum dracone ⁊

carnifice. vel a gera quod est sacrum et gi
on arena quasi sacra arena. Fuit enim arena
quia ponderosus fuit morum gravitate minutus
humilitate et siccus a carnali voluptate.
Vel georgius dicitur a gero quod est peregrinus et gir
precisio et ys consiliator. Ipse enim fuit peregrinus
in contemptu mundi, precisus in corona mar
tyrii et consiliator in predicatione regni. E
ius legenda inter scripturas apocrifas in
niceno concilio connumeratur ex eo quod eius mar
tyrium certam relationem non habet. Nam in kalen
dario bede dicitur quod sit passus in perside in ci
vitate dyospoli. Alibi legitur quod re
quiescit in civitate dyospoli que prius
lydda vocabatur et est iuxta ioppen. Alibi quod
passus sit sub dyocletiano et maximiano
imperatoribus. Alibi quod sub dyocletiano impera
tore persarum presentibus lxx regibus imperii sui.
Hic quod sub daciano preside imperantibus diocle
tiano et maximiano. De sancto georgio.

Georgius tribunus genere ca
padox pervenit quadam vice
in provincia libye in civitate
que dicitur silena. Iuxta quam civitatem
erat stagnum instar maris in quo dra
co pestifer latitabat qui sepe populum contra se
armatum in fugam converterat, flatu quoque
suo ad muros civitatis accedens omnes
inficiebat. Quapropter compulsi cives duas
oves cotidie sibi dabant ut eius furorem
sedarent. Alioquin sic muros civitatis in
vadebat et aerem inficiebat quod plurimi
tibant. Cum igitur iam oves pene deficerent
nec animalium haberi copia posset, inito
consilio ovem cum adiuncto homine tribuebant.
Cum igitur sorte filii et filie omnium darentur
et sors neminem exciperet et iam pene
omnes filii et filie populi essent consumpti, quadam
vice filia regis unica sorte est deprehensa

et draconi adiudicata. Tunc rex contrista
tus ait: Tollite aurum et argentum et dimi
dium regni mei et filiam meam mihi dimitti
te ne tali morte moriatur. Cui populus cum furore re
spondit: Tu hoc rex edictum fecisti et nunc omnes
pueri nostri mortui sunt et tu vis filiam tuam
salvare. Nisi in filia tua compleveris quod in
aliis ordinasti: succendemus te et domum
tuam. Quod rex videns cepit filiam suam
flere dicens: Heu o filia mea dulcissima, quid
de te faciam aut quid dicam? quando plus vi
debo nuptias tuas? Et conversus ad popu
lum dixit: Oro ut inducias octo dierum lugendi
mihi filiam tribuatis. Quod cum populus annuisset,
in fine octo dierum reversus est populus cum furore
dicens: Quare perdis populum tuum propter filiam tuam?
Ecce omnes a flatu draconis morimur. Tunc
rex videns quod filiam non posset liberare: induit
eam vestibus regalibus et amplexatus
eam cum lacrimis dixit: Heu me filia me
a dulcissima de te filios in regali gremio
nutrire credebam et nunc vadis ut a draco
ne devoreris. Heu me filia mea dulcissima
sperabam ad tuas nuptias principes invi
tare, palatium margaritis ornare, tympa
na et organa audire et nunc vadis ut a dra
cone devoreris. Et osculans dimisit e
am dicens: Utinam filia mea ego ante mor
tuus essem quam te sic amisissem. Tunc illa pro
cidens ad pedes patris petiit ab eo benedictionem su
am. Quam cum pater cum lacrimis benedixisset,
ad lacum processit. Quam beatus georgius
inde transiens ut plorantem vidit, eam quid
haberet interrogavit. Et illa: Bone iuve
nis velociter equum ascende et fuge ne me
cum pariter moriaris. Cui georgius: No
li timere filia, sed dic mihi quid hic prestolaris
omni plebe spectante. Et illa: Ut video
bone iuvenis magnifici cordis es tu.

cur meum mori desideras? Fuge velociter. Cui Georgius: Tunc ego non discedam donec michi quid habeas intimabis. Cum ergo illa sibi totum exposuisset, ait Georgius: Filia noli timere, quia ego in Christi nomine te iuvabo. Et illa: Bone miles, mecum ne pereas, sufficit enim si sola peream, nam me liberare non posses et mecum perires. Dum hec loquerentur, ecce draco veniens caput de lacu levavit. Tunc puella tremefacta dixit: Fuge bone domine, fuge velociter. Tunc Georgius equum ascendens et cruce se muniens draconem contra se venientem audacter aggreditur et lanceam fortiter vibrans et se deo commendans ipsum graviter vulneravit et ad terram deiecit dixitque puelle: Proice zonam tuam in collum draconis nichil dubitans filia. Quod cum fecisset, sequebatur eam velut mansuetissimus canis. Cum ergo in civitatem duceret, populi hec videntes per montes et fortitudines fugere ceperunt dicentes: Ve nobis quia iam omnes peribimus. Tunc beatus Georgius innuit eis dicens: Nolite timere, ad hoc enim dominus me misit ad vos ut a penis vos liberarem draconis. Tantummodo in Christum credite et unusquisque vestrum baptizetur et draconem istum occidam. Tunc rex et omnis populus baptizati sunt. Beatus autem Georgius evaginato gladio draconem occidit et ipsum extra civitatem efferri precepit. Tunc quatuor paria boum ipsum in magnum campum foras duxerunt. Baptizati autem sunt in illa die xx milia exceptis parvulis et mulieribus. Rex autem in honore beate Marie et beati Georgii ecclesiam mire magnitudinis construxit, de cuius altari fons vivus emanat, cuius potus omnes languidos sanat. Rex vero infinitam pecuniam beato Georgio optulit, quam ille accipere renuens pauperibus eam dari precepit. Tunc Georgius de quatuor regem breviter instruxit, scilicet ut ecclesiarum dei curam haberet, sacerdotes honoraret, divinum officium diligenter audiret et semper pauperum memor esset, et sic osculato rege inde recessit. In aliquibus tamen libris legitur quod dum draco ad devorandum puellam pergeret, Georgius se cruce muniens et draconem aggrediens eum interfecit. Eo tempore imperantibus Dyocletiano et Maximiano sub preside Daciano tanta persecutio christianorum fuit ut infra unum mensem xvii milia martyrio coronarentur, unde inter tot tormentorum genera multi christianorum deficiebant et ydolis immolabant. Quod videns sanctus Georgius tactus dolore cordis intrinsecus omnia que habebat distribuit, militarem habitum abiecit, christianorum habitum induit et in medium prosiliens exclamavit: Omnes dii gentium demonia, dominus autem celos fecit. Cui preses iratus dixit: Qua presumptione audes deos nostros demonia appellare? Dic michi unde es tu aut quo nomine voceris. Cui Georgius ait: Georgius vocor, ex nobili Cappadocum prosapia ortus, Palestinam Christo favente devici, sed omnia deserui ut liberius deo celi servire possim. Cum autem preses eum ad se inclinare non posset, iussit eum in eculeum levari et membratim corpus eius ungulis laniari, appositis insuper ad latera facibus, visceribus eius sale plagas eius fricari iussit. Eadem nocte dominus cum ingenti lumine ei apparuit et ipsum dulciter confortavit. Cuius mellifua visione et allocutione sic confortatus est ut pro nichilo duceret cruciatus. Videns

dacianus ergo cernens se eum superare non posse quendam magum accersiuit eique dixit: christiani suis magicis artibus tormenta ludificant et deorum nostrorum sacrificia pro nichilo ducunt. Cui magus: Si artes eius superare nequiuero capitis reus ero. Ipse igitur maleficiis suis innixus et deorum suorum nominibus inuocatis uenenum uino immiscuit et sancto georgio sumendum porrexit. Contra quod uir dei signum crucis edidit et hausto eo nil lesionis sensit. Rursum magus fortius uenenum immiscuit quod uir dei signo crucis edito sine lesione aliqua totum bibit. Quo uiso magus statim ad pedes eius cecidit ueniam lamentabiliter petiit et se christianum fieri postulauit. Quem mox iudex decollari fecit. Sequenti die iussit georgium poni in rota gladiis bis acutis undique circumsepta, sed statim rota frangitur et georgius illesus penitus inuenitur. Tunc iratus iussit eum in sartaginem plumbo liquefacto plenam proici, qui facto signo crucis in eam intrauit, sed uirtute dei cepit in ea quasi in balneo recreari. Quod uidens dacianus cogitauit eum emollire blanditiis quem nimis superare non poterat uel tormentis. Dixitque illi: Vides fili georgi quante mansuetudinis sunt dii nostri qui te blasphemum tam patienter sustinent, parati nichilominus si conuerti uolueris indulgere. Age igitur dulcissime fili quod hortor ut superstitione relicta diis nostris sacrifices ut magnos ab ipsis et a nobis consequaris honores. Cui georgius subridens ait: Vtquid non a principio magis in persuasisti blandis sermonibus quam tormentis? Ecce paratus facere quod hortaris. Hac dacianus promissione delusus letus efficitur iussitque sub uoce preconis ut omnes ad se conuenirent et georgium tam diu reluctantem tandem cedere et sacrificare uiderent. Ornata igitur tota ciuitate pre gaudio cum georgius ydolorum templum sacrificaturus intraret et omnes ibidem gaudentes astarent, flexis genibus dominum exorauit ut templum cum ydolis sic omnino destrueret quatenus ad sui laudem et populi conuersionem nichil de eo penitus remaneret. Statimque ignis de celo descendens templum cum diis et sacerdotibus cremauit, terraque se aperiens omnes eorum reliquias deglutiuit. Vnde et hic exclamat ambrosius in prefatione dicens: Georgius fidelissimus miles christi dum christianitatis professio silentio tegeretur solus inter christicolas dei filium est confessus. Cui etiam tantam fidei constantiam diuina gratia concessit ut et tyrannice potestatis precepta contempneret et innumerabilium non formidaret tormenta penarum. O felix et inclitus domini preliator quem non solum temporalis regni blanda non persuasit promissio, sed persecutorem deludens simulacrorum eius in abyssum proiecta deiecit. Hec ambrosius. Hec audiens dacianus georgium ad se adduci fecit eique dixit: Que sunt maleficia tua pessime hominum qui tantum facinus commisisti? Cui georgius: Ne credas rex sic esse, sed mecum perge et iterum immolare me uide. Cui ille: Intelligo fraudem tuam quia me facere absorberi sicut templum et deos meos absorberi fecisti. Cui georgius: Dic michi miser, dii tui qui se iuuare non potuerunt quomodo te iuuabunt? Iratus nimis rex dixit alexandrine uxori sue: Deficiens moriar quia ab isto homine me superatum cerno. Cui illa: Tyranne crudelis et carnifex, nonne dixi tibi sepius ne christianis

obh(?) rege dum regia persuasione ... a viro dictata sua ... du
bio ... secura regloriose passionis intulit palmam. vere ... du
bitare plus ... rosea profusi sanguinis unda recitans poli ianu
as ingredi meruit regni ... possidet celorum. hec ambrosius.

molestus esset christianis cum propriis pugnet
et nunc stas me velle fieri christianam. Stupe
factus erat. Heu pro dolor filia, et tu se
ducta es? Fecitque eam per capillos suspen
di et flagellis durissime cedi. Que dum
ceditur dixit Georgio: Georgi lumen ve
ritatis quo putas puellam nondum aqua
baptismi renatam? Cui Georgius: Noli ti-
mere filia quia sanguinis tui effusio
baptismus tibi reputabitur et coro
na. Tunc illa orans ad dominum emisit
spiritum. Sequenti vero die Georgius ta
lem accepit sententiam ut per totam civi
tatem traheretur, postmodum capite
puniretur. Oravit autem ad dominum ut
quicumque eius imploraret auxilium pro
munere sue consequeretur effectum. Di
vina autem ad eum vox venit quod sic fieret [dicit]
ut oravit. Completa oratione capite abs
cisso martyrium consummavit circa annum
domini cc. lxxx. vii. Dacianus autem cum
de loco in quo decollatus est ad palati
um rediret, ignis dei de celo cecidit
et ipsum cum ministris suis consumpsit. Re- [refert Gregorius turonensis]
cum quidam quasdam reliquias Geor
gii deferrent et in quodam oratorio hospi
tati fuissent, mane nullatenus capsam
movere potuerunt donec ibidem reliquiarum
particulam dimiserunt. De sancto Marcho.

Marchus interpretatur sublimis
mandato, certus, declinatus et
amarus. Sublimis mandato ratione
perfectionis vite, quia non solum communia man
data communia sed et sublimia fecit sicut
consilia. Certus ratione certitudinis in doc
trina quia doctrinam evangelii sui certam tra
didit utpote quam a petro magistro suo
didicit. Declinatus ratione profunde hu
militatis. Nam propter nimiam humi

Legitur in historia antiochena quod cum christiani ad obsidendum iherusalem pergerent
quidam iuvenis speciosissimus cuidam sacerdoti apparuit qui sanctum
Georgium ducem christianorum esse se dicens monuit ut eius reli
quias secum portarent et ipse cum eis esset. Cum autem iherusalem obsedissent
et saraceni resistentes per scalas ascendere non valerent, beatus
Georgius armis albis indutus et cruce rubea insignitus apparuit,
innuit ut post se securi ascenderent et civitatem obtinerent.
Quo sic animati civitatem ceperunt et saracenos occiderunt.

litatem pollicem sibi amputasse dicitur
ut sacerdotio reprobus haberetur. Amarus
ratione pene acerbitatis quia ubique per civita
tem tractus fuit et in eis tormentis spiritum
tradidit. Vel Marchus dicitur a marcho qui
est malleus maior qui unde eodem ictu
ferrum domat, melodiam generat, incudem
firmat. Sic Marchus unica doctrina sui e
vangelii domat hereticorum perfidiam, dila
tat laudem divinam, confirmat ecclesiam.

Marchus evangelista levitici generis
genere et sacerdos Petri apostoli in
baptismate filius atque in divino sermone
discipulus cum ipso beato Petro Romam profectus
est. Cum autem Petrus ibidem evangelium predi
caret, rogaverunt fideles qui erant Rome be
atum Marchum ut evangelium ad perpetu
am fidelium memoriam deberet conscribere.
Quod ille quidem ut ex ore magistri sui beati Pe
tri audierat fideli stilo conscripsit. Petrus
autem diligenter illud examinans ubi omni
veritate plenum conspexit recipiendum
ab omnibus fidelibus approbavit. Videns
autem Petrus Marchum constan
tem in fide ipsum Aquileiam destinavit ubi
verbum dei predicans innumeras gentium
multitudines ad fidem Christi convertit ac
evangelium suum ibidem similiter conscripsit,
quod quidem usque hodie in Aquilegiensi ecclesia
ostenditur et devotione congrua reservatur.
Tandem beatus Marchus Ermagoram civem
Aquilegiensem quem ad fidem Christi conver
terat Romam ad beatum Petrum adduxit ut eum
Aquilegie in episcopum consecraret. Suscepto i
taque Hermagoras pontificatus officio
cum Aquilegiensem ecclesiam optime gu
bernasset, tandem ab infidelibus captus
et ibidem martyrio coronatus est. Marchus

uero a beato petro alexandriam missus est ubi
primus uerbum dei predicauit. In primo autem
introitu suo in alexandriam ut ait phi
lo disertissimus iudeorum magna multitu
do in fide et deuotione et continentie obser
uatione adunata est. Papias quoque
ierapolitanus eius ualde preclara eius pre
conia preclaro dilucidat stilo. Petrus
uero damianus de eo sic ait. Tantam ei dominus
apud alexandriam gratiam prerogauit ut omnes
qui tunc ad fidei rudimenta confluerent
mox per continentiam ac totius sancte conuersa
tionis instantiam tamquam ad monastice
professionis fastigium peruolarent. ad quod non
modo miraculorum prodigiis. non modo pre
dicationis eloquiis. sed et eximiis prouocabat
exemplis. Et factum est autem ut post mortem
ad ytaliam denuo sit relatus. ut terra in
qua datum est sibi euuangelium scribere sacras
mereretur eius reliquias possidere. Beata es
o alexandria triumphali huius sanguine purpurata.
Felix et tu ytalia corporis huius thesauro ditata
effecta. Tante autem humilitatis fuisse
dicitur ut pollicem sibi amputauit ne ad or
dinem sacerdotii posset humano iudicio pro
moueri. Verumtamen dispositio dei et auctoritas sancti petri
preualuit qui ipsum alexandrie episcopum desti
nauit. Mox autem ut alexandriam est ingressus. subi
to calciamentum eius ruptum est atque so
lutum. quod in spiritu intelligens ait. Vere
expeditum fecit dominus iter meum. nec me
sathanas impedire potuit quem ab operibus
mortuis iam dominus absoluit. Videns autem
marchus quendam ueteramentarium consuentem eidem
calciamentum tradidit corrigendum. Quod
cum faceret sinistram manum grauiter uulnera
uit ac fortiter exclamare cepit. Vnus
deus. Quo audito uir dei ait. Vere prosperum
fecit dominus iter meum. Faciensque luto ex sputo
manum eius liniuit et continuo sanita
tem recepit. Videns hic ille tantam eius
efficaciam in domum suam illum introduxit
et quis esset uel unde uenisset percunctari cepit. At
ille se domini nostri ihesu christi seruum confessus est.
Cui ille ait. Vellem ego uidere eum. Et
marchus. Ego eum tibi demonstrabo. Inci
piens igitur marchus christum ei euuangelizauit et
ipsum cum tota domo sua baptizauit.
Audientes autem uiri ciuitatis illius quendam
galyleum qui deorum sacrificia contempneret
aduenisse ei insidias posuerunt. Quod
ille cognoscens hominem illum quem cura
uerat qui dicebatur anianus ibidem
episcopum ordinauit et ipse pentapolim perrexit
et cum ibidem duobus annis stetisset iterum
alexandriam rediit et fideles ibi multiplicatos
inuenit. pontifices autem templorum eum compre
hendere conabantur. Cum autem in sollempni
tate paschali beatus marchus missam celebra
ret conuenerunt illuc omnes et funem in collo
eius mittentes ipsum per ciuitatem trahebant
dicentes. Trahamus bubalum ad loca bu
culi. carnes autem eius in terram fluebant et san
guine lapides rigabantur. post hoc in carcere
recluditur et ibidem ab angelo confortatur.
Sed et ipse dominus ihesus christus eum uisitauit eumque
confortauit dicens. Pax tibi marche euuan
gelista meus. Noli timere quia ego tecum
sum ut eruam te. Mane igitur facto funem
collo eius iterum iniciunt et huc illucque rap
tum eum protrahunt exclamantes. Tra
hite bubalum ad loca buculi. Ille autem
dum traheretur gratias agebat dicens. In
manus tuas domine commendo spiritum meum.
Et hoc dicens spiritum exalauit circa annum domini
lvii. sub nerone. Cum autem pagani eum
uellent comburere subito aer turbatur
grando excitatur. tonitrua intonant. fulgura

quod circuierant ita ut quilibet evadere nitebatur et sanctum corpus inde intactum reliquerunt. Christiani vero eius corpus rapuerunt et in ecclesia cum omni reverentia sepelierunt. Fuit autem forma beati marci huiusmodi: longo naso, subducto supercilio, pulcher oculis, recalvaster, prolixa barba, habitudinis optime, etatis medie, canos aspersus, affectione continens, gratia dei plenus. Anno autem ab incarnatione domini cccc lvii Veneti corpus sancti marchi de alexandria venetias transtulerunt, ubi ecclesia in honorem sancti marchi mire pulchritudinis fabricata est. Quidam namque negotiatores veneti qui alexandriam pervenerant duos presbyteros custodes corporis sancti marchi premiis et promissionibus induxerunt ut occulte corpus illud tolli permitterent et venetias transportarent. Verum cum corpus de tumulo levaretur tantus odor totam alexandriam perfudit ut omnes mirarentur unde tanta procederet odoris suavitas. Cum autem navigarent et aliter corpus sancti marchi deferre aliis navibus revelassent, unus illorum ait: Forsitan aliquod egyptii corpus vobis datum est et sancti marchi corpus deferre putatis. Continuo igitur navis in qua erat corpus sancti marchi per se ipsam mira celeritate se vertit et in navem in qua ille erat irruens latus partem fregit, nec prius eam dimisit donec omnes se credere corpus esse beati marchi acclamarent. Cum quadam nocte naves cursu velocissimo ducerentur et naute tempestate quassati et tenebris obvoluti quo pergerent ignorarent, sanctus marchus cuidam monacho custodi corporis sui apparuit dicens: Dic hominibus istis ut velociter vela deponant quia non longe a terra distant. Quibus depositis mane facto se iuxta quandam insulam invenerunt. Verum cum per littora diversa transirent et sanctum thesaurum omnibus occultarent, venientes incole clamabant: O quam beati estis qui corpus sancti marchi portatis. Sinite ut ipsum suppliciter adoremus. Quidam nauta adhuc omnino incredulus a demone arripitur et tamdiu vexatur donec ad corpus adductus se credere confitetur. Qui liberatus gloriam deo dedit et beatum marchum in devotione magna deinceps habuit. Circa annum domini m. cc. xli. apud papiam in conventu ordinis fratrum predicatorum fuit quidam frater religiose ac sancte vite nomine iulianus natione faventinus iuvenis corpore sed canus in mente, qui in infirmitate ultima laborans, cum priorem domus super statu suo requisivisset et ille mortem vicinam sibi imminere diceret, statim facie exhilarari et manibus ac toto corpore plaudens clamare cepit: Date locum fratres quia pre nimia letitie habundantia anima iam prosilit extra corpus eo quod tam iocundos rumores audivi. Et elevatis in celum manibus dicere cepit: Educ de carcere animam meam etc. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius. Inter hec ille levi sompno obdormiens vidit beatum marchum ad se venisse et se iuxta eius lectulum collocasse, et ecce vox ad eum dicens: Quid ibi agis o marche? Et ille: Ad morientem istum accessi quia deo ministerium eius est acceptum. Et iterum vox ad eum: Quare inter ceteros sanctos ad eum maxime tu venisti? Et ille: Quia

specialem in me habuit devotionem et locum ubi corpus meum quiescit devotione sedula visitavit et ideo veni eum hora exitus sui visitare. Et quidam albati totam domum impleverunt. Quibus ait marchus. Quare huc venistis? Et illi. Ut istius animam in conspectu domini presentemus. Evigilans autem predictus frater pro priore domus a quo ego istam audivi continuo misit et omnia que viderat sibi recitavit cum multo gaudio in domino feliciter obdormivit.

De sancto marcellino papa

Marcellinus annis novem et mensibus quatuor romanam ecclesiam rexit. Hic iussu dyocletiani et maximiani captus est et ad sacrificandum adductus. Cum autem non assentiret et exquisitis diversis tormentorum generibus sustinere deberet metu passionis duo grana incensi in sacrificium posuit. Tunc magna de eo infidelium letitia sed fidelibus tristicia ingens provenit. Verumtamen in infirmo capite fortiora membra resurgunt et minas principum parvipendunt. Tunc fideles ad summum pontificem convenerunt et ipsum plurimum redarguerunt. Ipse autem iam penitens se plurimum ingemuit et se ipsum deposuit sed tamen omnis eum turba iterum reelegit. Quod cesares audientes ipsum iterum capi fecerunt. Et dum nullatenus sacrificare vellet eum decapitari sententiam dederunt. Et in tantum crevit furor persecutionis ut infra mensem xvii milia christianorum perimerentur. Marcellinus autem dum decapitari deberet se christiana sepultura indignum asseruit et ideo omnes qui se sepelire presumerent excommunicavit. Quapropter corpus eius xxxv diebus insepultum remansit. Post hec beatus petrus apostolus marcello successori eius apparuit dicens. Frater marcelle quare non sepelis me? Cui ille. Nonne domine iam sepultus es? Cui apostolus. Me insepultum reputo quamdiu marcellinum insepultum video. Cui ille. Nonne domine nosti quod ipse omnes qui se sepelirent anathematizavit? Cui petrus. Nonne scriptum est quod qui se humiliat exaltabitur? Hoc attendere debuisti. Vade igitur et ipsum ad pedes meos sepelias. Qui statim ivit et iussa complevit.

X quod ille cernens iudicio episcoporum se deposuit iudicandum. Ad quod illi. Absit ut summus pontifex ab aliquo iudicetur. Sed tu ipse causam tuam collige et ore tuo te iudica.

De sancto vitali martire

Vitalis quasi vivens talis. **De ethimologia nominis** Qualis enim erat exterius in opere talis erat intus in corde. Vel vitalis a vita. Vel vitalis vivens alis id est vivens se alis virtutum. Ipse enim fuit tamquam unum de animalibus dei que vidit ezechiel habens in se quatuor alas scilicet alam spei qua volabat in celum, alam amoris qua volabat in deum, alam timoris qua volabat in infernum, alam cognitionis qua volabat in se ipsum. Eius passio in libello gervasii et prothasii reperta fuisse putatur.

De sancto vitali

Vitalis miles consularis ex valeria uxore gervasium et prothasium genuit. Hic cum paulino iudice ravennam ingressus cum quendam ibidem christianum medicum nomine ursicinum post multa tormentorum genera iussum decollari videret et ille medicus nimium expavisset, exclamavit ad eum sanctus vitalis dicens. Noli frater ursiciane medice qui alios curare consuevisti te ipsum eterna morte occidere et qui ad palmam per multas passiones venisti noli coronam amittere tibi a deo preparatam. Quo ursicinus audiens confortatus est et de pavore

suo genitis martyrium libenter excepit.
Sanctus autem vitalis eum honorifice sepeliri
fecit. et post hec ad paulinum dominum suum
ulterius venire contempsit. Ille vero nimium
indignatus tum quia ad se venire noluit tum
quia ursicinum sacrificare volentem retraxit
tum quia se christianum esse ostendit, iussit eum in
eculeum levari. Cui dixit vitalis.
Stultissimus es si me putas decipere.
qui alios semper studui liberare. Et ait
paulinus ministris. ducite eum ad pal
mam et si sacrificare noluerit foveam pro
fundissimam donec perveniatis ad aquam ibi
dem facite et ibi eum vivum et supinum sepe
lite. qui et fecerunt. et beatum vitalem ibidem
vivum sepelierunt circa annum domini lvii.
sub nerone. Sacerdos autem qui hoc consilium
dederat statim arreptus a demone per
vii dies insaniens in illo loco exclama
bat dicens. Incendis me sancte vitalis. Die
autem vii in flumen a demone precipitatus
miserabiliter expiravit. Uxor autem sancti vitalis
cum mediolanum rediret invenit quosdam
ydolis immolantes. Qui cum eam hortaren
tur ut ydolis immolata comederet respondit
christiana sum non licet michi de vestris sacri
ficiis manducare. Quod illi audientes
tam dire eam verberaverunt quod homines sui qui
cum ea erant usque mediolanum eam semi
vivam deduxerunt ubi intra triduum ad
dominum feliciter migravit. De ethimol' no

nus

Petrus interpretatur agnoscens vel
discalcians vel dicitur a petros a
petros quod est firmum. per hoc intelliguntur tria
privilegia que fuerunt in beato petro. Fuit
enim predicator egregius et inde dicitur agno
scens quia perfectam scripturarum noticiam
habuit et in predicatione quid cuique con
veniret agnovit. Secundo fuit virgo puris
simus et inde dicitur discalcians quia a pedi
bus suarum affectionum omnem amorem
mortuum discalciavit et exuit ut non so
lum corpore sed et mente virgo esset. Tertio fuit mar
tyr dei gloriosus et inde fuit firmus quia marty
rium pro defensione fidei constanter susti
nuit.

De sancto petro novo martire.

Petrus novus martyr de or
dine predicatorum fidei pu
gil egregius de civitate vero
nensi extitit oriundus. hic tamquam sple
ndidum lumen de fumo. lylium candens
de sentibus. Rubens rosa de spinis exorti
dum de parentibus per errorem excecatis lucidus
predicator emicuit et de sauciatis vite cor
pore corruptis virginale decus predit
ac de spinis id est eterno incendio deputatis in
clitus martyr ascendit. Parentes namque suos
infideles et hereticos beatus petrus habuit a
quorum tamen errore se penitus mundum ser
vavit. Cum autem adhuc vii esset annorum
et a scolis rediret a patruo qui heresim sa
piebat quid nam in scolis didicit interroga
tur. Qui respondit se didicisse. Credo in deum
patrem omnipotentem et cetera. Et ille. Noli dicere creatorem
celi et terre cum ipse visibilium creator non
fuerit sed dyabolus omnia ista que videntur creavit.
Ipse vero puer se potius velle dicere sicut le
gerat affirmabat et sic scriptum erat se po
tius credere velle dicebat. Tunc ille per
auctoritates eum persuadere niti probare nite
batur quas omnes puer spiritu sancto plenus
sic contra eum convertit eumque proprio gladio
interemit ut ille quod diceret penitus ignoraret. Indigne autem hoc
ferens a puero se confusum et patri totum quod
inter se gestum fuerat retulit et ut puerum
a scolis removeret modis omnibus persua
sit. Timeo enim ait ne cum petrus bene fuerit
eruditus ad meretricem illam se circumflectat

et sic fidem nostram destruat et confun
dat. Qui nesciens uim dixit [illegible] petrum
hereticorum presidiam destructurum esse tam
quam alter cayphas prophetauit. Sed et pater eius adhuc
fiebat preter fratris monitus assensum non
prebuit sperans quod per aliquem heresiarcham
ad suam sectam eum trahi faceret. Cum in
grammaticalibus fuit eruditus. Videns
igitur puer sanctus non esse tutum cum scorpio
nibus habitare mundum penitus despici
ens. mundus tunc fratrum predicatorum ordi
nem introiuit. In quo quantum esse ordine quam
laudabiliter uixit Innocentius papa in sua epistola
aperte dicens. ¶ Cum iste beatus petrus a
mundi fallaciis in adolescentie annis
prouide declinasset ad ordinem fratrum pre
dicatorum se transtulit. In quo quidem ordine per
xxx. fere annorum spacia fere caterua uirtutum.
fide preambula. spe assistante comite cari
tate sic preualuit et profecit circa ipsius
defensionem fidei pro qua totus ardebat
quod contra illius duros hostes uite intre
pida fidenti quod spiritu continuum certamen
exercens. suum tandem agonem dixit uic
trici stante martyrio feliciter consu
mauit. et sic petrus firmus in petra fidei
petra demum passionis allisus. ad petram christi
digne laureandus ascendit. uirgini
tatem quoque mentis et corporis semper illi
batam seruauit nec alicuius mortalis
criminis umquam sensit contactum sicut sui
confessoris fideli testimonio est proba
tum. Et quod sciuis delicate nutritus pru
rite in domum carnem suam assidua cibi et
potus parcitate restrinxit ne uero per eam desidi
am hostilibus pateret insidiis in iustifi
cationibus domini exercebatur assidue. ut eo
circa licita totaliter occupato et locum in ipso
illicita non haberet et a spiritualibus nequitiis

tutus esset. Nocturna quidem silentia huma
ne deputata quieti. post dormitionem bre
uem decurrebat in studiis lectionum et sopo
ni tempore uigiliis occupabat. Dies autem
impendebat commodis animarum uel sedulus
intendendo predicationibus. uel confessio
num [illegible] audientie insistendo aut
hereticorum dogma pestiferum ualidis
rationibus confutando. In quibus specialis do
no gratie noscitur claruisse deuotione.
insuper gratus. humilitate lenis. obedientia
placidus. benignitate suauis. pietate com
patiens. patientia constans. caritate stabi
bilis et in cunctis morum maturitate com
positus. alios profusis uirtutum aroma
tibus attrahebat. Fuens quoque amator
fidei. cultor precipuus. propugnator arden
tior. sic animo suo fidem impresserat et sic se eo
tum in illius mancipauit obsequium quod
quoque ipsius uerba et opera intime fidei redole
bant pro hac quoque mortem subire cupi
ens hoc principaliter a domino attentis et crebris
supplicationibus postulasse probatur quod non
sineret eum ex hac luce migrare nisi sumpto
pro illa calice passionis nec fraudatus
est tandem a desiderio suo. quantus uero
uita sua miraculis claruit. ¶ Nam
cum apud mediolanum quendam episcopum here
ticorum a fidelibus captum beatus petrus exa
minaret et multi episcopi et religiosi et max
ima pars ciuitatis illuc conuenissent et
dies tum ex predicatione tum examinatione
in longum protracta fuisset et maximus
estus cunctos affligeret. dixit ille heresi
archa coram omnibus. o petre peruerse si tu
es ita sanctus sicut hic populus stultus te affir
mat cur eum estu mori permittis et non
rogas dominum ut nubem aliquam interponat
ut non moriatur hic stultus populus tanto

dixit: Ad quem beatus petrus respondit: Si tu promittis te negaturum heresim tuam et fidem catholicam recepturum, ego dominum exorabo, et faciet quod dixisti. Tunc fautores hereticorum conclamantes heresiarche dixerunt: promitte, promitte. Credebant enim quod fieri non posset, quod beatus petrus coram omnibus se facturum spopondit, et maxime cum nulla vel minima nubecula in aere appareret. Catholici autem super obligatione beati petri tristari ceperunt timentes ne fides catholica ex hoc confusionem pateretur. Cumque hereticus obligare se nollet, beatus petrus cum fiducia magna dixit: Ad hoc quod verus deus visibilium et invisibilium creator monstretur et ad consolationem fidelium et confusionem infidelium hereticorum, rogo dominum ut aliqua nubecula ascendat et se inter solem et populum interponat. Quod cum premisso crucis signaculo fecisset, fuit per magnam horam in modum papilionis populum nubecula protegente. ¶ Contractus quidam nomine Asterius cum per .v. annos sic mansisset contractus ita ut per terram in scrinio traheretur: Mediolanum ad beatum petrum ductus fuit, quem cum beatus petrus signasset, continuo sanatus surrexit. ¶ Quedam etiam miracula que per eum dominus dum viveret fecit Innocentius in predicta epistola recitat dicens. Cuiusdam nobilis filium propter nimium et horribilem tumorem gule neque loqui nec spirare valentem, levatis ad dominum manibus et crucis in eo facto signaculo, et illico accipiens ipsius capam et infirmo supponente loco sanavit. Idem quoque nobilis postmodum corporis passione gravatus, credens et metuens exinde sibi mortis imminere discrimen, capam ipsam quam ex tunc conservaverat reverenter

fecit afferri, qua suo apposita pectori mox vomuit quendam duo habentem capita et pilorum densitate villosum evomuit, plena liberatione secuta. ¶ Cuidam autem iuveni muto immisso digito in os eius, fuerunt lingue soluto ligamine, beneficium loquele concessit. Hec et alia plura dum viveret dignatus est per eum dominus operari. Verum cum pestis heretica in lumbardie provincia pullularet et multas iam civitates contagione pestifera infecisset: summus pontifex ad pestem diabolicam abolendam diversos inquisitores de ordine predicatorum in diversis lombardie partibus delegavit. Sed cum apud mediolanum heretici non solum multi numero sed et magne secularis potentie, acuti fraudulenta eloquentia et pleni diabolica scientia residerent: summus pontifex sciens et intelligens beatum petrum virum esse magnanimum, qui ab hostium multitudine non paveret, animadvertens eiusque constantem virtutem per quam adversariorum potentie sibi in modico cederet, cognoscens etiam facundiam per quam facile fallacias hereticorum detegeret, non ignorans insuper ipsum in divina plene sapientia eruditum per quam frivola hereticorum argumenta rationabiliter confutaret: ipsum tam strenuum fidei pugilem et tam indefessum domini bellatorem in mediolano et eius comitatu instituit et inquisitorem suum auctoritate concessa plenaria ordinavit. Ipse igitur iniunctum sibi officium diligenter exercens hereticos ubique perquirebat nullam eis requiem tribuens, sed mirabiliter omnes confundens, potenter expellens, sapienter convincens, ita ut non possent resistere sapientie et spiritui qui per eum loquebatur. Quod videntes heretici et dolentes de ipsius morte cum suis fautoribus tractare

tare ceperunt arbitrantes se posse pacifice
vivere si eorum tam validus persecutor de
medio tolleretur. Cum igitur predicator
intrepidus mox martyr futurus de cumis
mediolanum pro inquirendis hereticis
pergeret in ipso itinere palmam martyrii asse
cutus est sicut innocentius explicat in hec
verba. Cum de civitate cumana u
bi fratrum sui ordinis ibi moratus prior
erat mediolanum pergeret pro exercenda inqui
sitione contra hereticos sibi ab apostolica sede
commissa sicut in publica predicatione predixe
rat quidam de ipsorum hereticorum credentibus prece
illorum inductus et in precio in eum tamquam salu
taris preconem prosequentem funestus insi
liit in agnum utique lupus ferus in mitem
impius in pium furibundus in mansue
tum in modestum effrenis profanus in
sanctum presumit insultum: eius conatum
mortem intemptat. Sacrum autem illius caput
crudeliter nequiter diris in ipsum impressis
vulneribus in sacro sanguine cruentum ense ve
nerandum illum non dubitantem ab hoste sed
exhibentem se potius hostiam et celestis sustinentem
in patientia truces ictus: dimisit spiritum petentem
superna in ipso loco passionis occisum ipso
quoque sacrilego percussiones in christi mini
strum geminas iaculante. Ille non queru
lam vocem murmurans sed sufferens omnia
patienter et suum domino spiritum commendabat dicens
In manus tuas domine commendo spiritum meum. Sym
bolum etiam cepit dicere fidei cuius nec in hoc
articulo desiit esse preco pro ut ipse nefandus
qui a fidelibus captus fuit et quondam
frater dominicus qui comes illius erat et ab
ipso lictore percussus diebus aliquibus supervixit
postea retulerunt. Sed cum adhuc martyr
domini palpitaret crudelis lictor arripu (cultellum)
it et plagam eius transfixit. In ipsa autem

die sui martyrii confessor martyr pro
pheta et doctor quodammodo esse promeruit.
Confessor in eo quod fidem christi et inter tormen
ta constantissime confessus fuit et in
eo quod ipsa die confessione more solito facta
optulit deo sacrificium laudis. Martyr
in eo quod pro defensione fidei sanguinem
suum fudit. Propheta in eo quod cum iam tertianam
quartanam pateretur et socii dicerent quod non
possent mediolanum applicare ille respondit.
Si non poterimus ad conventum fratrum pervenire apud
sanctum simplicianum poterimus hospitari.
quod et factum est. Nam cum eius sacrum corpus
deferrent fratres propter nimiam populi frequentiam
non potuerunt illud eadem die ad conventum de
ducere sed apud sanctum simplicianum deposuerunt
et ibidem illa nocte remansit. Doctor in eo
quod etiam cum pateretur fidem veram docuit dum
symbolum fidei clara voce cecinit. Eius
quoque passio veneranda dominice passioni
in multis similis fuisse videtur. Christus namque
passus est pro veritate quam predicabat. Petrus
pro veritate fidei quam defendebat. Christus pas
sus est ab infideli populo iudeorum. Petrus ab
infideli turba hereticorum. Christus in paschali tem
pore crucifigitur. Petrus eodem tempore mar
tyrium patitur. Christus cum pateretur In manus
tuas domine commendo etc. dicebat. Petrus dum occide
retur verba eadem clamabat. Christus pro xxx.
denariis fuit traditus ut crucifigeretur.
Petrus pro libris xl. papiensium fuit ven
ditus ut interficeretur. Christus per passionem mul
tos ad fidem adduxit. Petrus per mortem
hereticos multos convertit. Quamvis enim
fidei pugil egregius hereticorum dogma ex
tirpavit in vita sua plurimum eradicavit
post mortem tamen suam eius meritis et corus
cantibus miraculis fuit adeo exstirpatum
ut quam plurimi errorem suum relinquentes

ad gentium fidem ecce convolaverunt ita ut civitas
mediolanum et comitatus eiusdem ubi tot
hereticorum conventicula residebant adeo sit
purgata ut aliis expulsis aliis ad fidem
conversis nullus ibidem audeat aliquis apparere
Plures etiam docti maximi et famosi predicatorum
ordinem sunt ingressi qui usque nunc eosdem
hereticos et fautores furore mirabili per
sequuntur. Sic noster sampson plures phylisteos
interfecit moriens quam occiderat vivens.
Sic granum frumenti cadens in terram et infi
delium manibus compressum et mortuum
vivum consurgit in spicam. Sic botrus
in torculari calcatus in liquoris redundat
copiam. Sic aromata pilo contusa odo
rem plenius circumfundunt. Sic granum
synapis contritum virtutem suam multipli
cius demonstravit. Post sanctum vero glori
osum triumphum multis eum dominus miraculis
illustravit quorum quedam summus ponti
fex refert dicens. Post mortem ipsius lampa
des ad sepulchrum eius venerabile dependen
tes plures per se ipsas absque omni humano
studio et ministerio divinitus sunt accense
Conveniens nimirum erat ut qui in igne
ac lumine fidei excellenter claruerat sin
gulare de ipso ignis et luminis miraculum
appareret. Quidam autem dum vesce
retur cum aliis et eius sanctitatem et miracu
la detrahens carperet sumpto quodam sub obtesta
tione morsello quod cum non posset si ea essent vera deglu
tire sensit mox ipsum suo gut
turi sic inherentem ut illum educere vel
inducere si valeret quam illico penitens et iam
vultus mutato colore quasi sentiens se imminere
interitum. Fecit intra se voto quod num
quam decetero ad talia non laxaret fuit protinus
illo evomito liberatus. Ydropica quedam
ad locum passionis ipsius a viro suo ducta

perveniens fusa ibi oratione sanitatem integram
mox recepit. Obsessas a demonibus lon
go tempore mulieres martyr ipse deiectis il
lis cum multo sanguinis vomitu de ae
pulsis liberavit. Febres expulit langu go
res excuravit plurimos et diversos.
Cuidam sinistre manus digitum ex
morbo fistule plurimorum foraminum con
cavitate defossum invita consolidatione
sanavit. Quidam insuper puer ex
casu gravissimo sic oppressus ut motu
et sensu penitus destitutus tamquam
mortuus defleretur mox apposito de
terra suo pectori sacro eiusdem martyris
cruore contacta incolumis exsurrexit.
Quedam etiam cuius carnem cancer
edax sedula corrosione vorabat linitis
huiusmodi terra vulneribus est curata. Alii
et diversis infirmitatibus occupati qui se
pulchrum eius in vehiculis et aliis sus
tentaculis adierunt exinde postmodum
plena incolumitate accepta sine alicu
ius subsidio redierunt. Cum autem
summus pontifex innocentius iiii beatum
petrum sanctorum martyrum cathalogo
ascripsisset fratres apud mediolanum ad
capitulum convenerunt volentes autem cor
pus eius ad alium locum transferre cum
plus quam per annum sub terra iacuisset ita
sanum et integrum ac sine alicuius exa
latione fetoris repertum est ac si eadem die
fuisset sepultum. Fratres igitur super magnum
pulpitum iuxta plateam corpus eius
cum magna reverentia deduxerunt et ibidem
sic sanum et integrum omni populo est osten
sum et ab eo suppliciter adoratum. Pre
ter miracula supradicta in litteris summi
pontificis posita plura alia sunt comperta
iam super locum passionis eius sepe lumina

naria de celo descendentia et ad celum as
cendentia plures religiosi aliique quam plures
iu sibilie conspexerunt inter que luminaria
ri duos fratres in habitu predicatorum se vi
di sse testati sunt. Quidam iuvenis
nomine Gufredus de civitate Cumana
cum de panno tunice sancti Petri haberet et qui
dam hereticus eidem deridendo diceret ut si sanc
tum eum crederet in ignem pannum ipsum pro
iceret et si comburi non contingeret absque
dubio sanctum esse et se fidei adhereret
mox super carbones accensos pannum sancti
Petri proiecit sed ab ipso igne altius resi
liit. Deinde per se super carbones rediens
ipsos ardentes penitus extinxit. Tunc incre
dulus ille dixit: Sic ponatur pannus tuni
ce mee et faciet. Positus est ergo super allatos
carbones ex una parte pannus heretici et
ex alia parte pannus sancti Petri. Pannus autem
heretici mox ut ignis calorem sensit penitus
est combustus. Pannus sancti Petri vero in ignem
prevaluit et ignem ipsum extinxit ita ut nec
unus pilus alicuius de eo combustus fuit. Quod
videns hereticus ad viam veritatis rediit et
miraculum omnibus publicavit. Apud
Florentiam iuvenis quidam heretica pravi
tate corruptus cum in ecclesia fratrum de Flo
rentia cum quibusdam aliis iuvenibus ante
quandam tabulam ubi est depictum marty
rium sancti Petri staret videns lictorem eum per
cutientem evaginato gladio dixit: Uti
nam ego ibi fuissem quia validius percus
sissem. Quo dicto statim mutus effectus
est. Cumque socii requirerent quid haberet et nichil
respondere posset eum domum reduxerunt.
Sed cum in via quandam ecclesiam sancti Michaelis
vidisset elapsus de manibus sociorum ecclesiam
intravit et flectens genua corde sanctum Pe
trum rogavit ut sibi parceret voto sicut

promittit se obligans quod si liberaretur peccata
sua confiteretur et omnem heresim abne
garet. Tunc subito loquelam recuperavit
et veniens ad domum fratrum abiurata heresi
peccata sua confessus est data licentia con
fessori quod hoc in populo predicaret. Ipse quoque
in publica fratrum predicatione surgens
coram omni multitudine hoc confessus
est. Navis quedam dum in medio ma
ris pene naufragium pateretur seva fluc
tuum inundatione quassata omnesque cali
ginose noctis tenebris tenerentur variis
nautae diversorum sanctorum suffragia postu
labant. Sed cum nullum in se liberationis
viderent indicium sed periclitari plurimum
formidarent quidam de eis natione Ianuen
sis facto silentio sic eos allocutus: Vidi
stis fratres nunquam vel audistis quod quidam fra
ter de ordine predicatorum nomine frater Pe
trus ob defensionem fidei catholice sit
ab hereticis interfectus multaque per eum
dominus signa ostendit. Nunc ergo devote eius
patrocinium imploremus quia spero quod a
nostra necessitate postulatione fraudabimur. Asse
tiunt universi beatum Petrum in suum auxilium
devotis precibus invocantes. Illis sic orantibus
mox antempna navis in qua velum appen
ditur cereis accensis tota conspicitur plena
ita quod omnis obscuritas illorum cereorum mi
rabili fulgore fugatur noctisque illa cali
ginosa in diem clarissimum commutatur.
Respicientesque viderunt quendam cum habi
tu fratrum predicatorum super velum stantem de
quo nulli dubium fuit quin beatus Petrus
exstiterit. Statim ergo mare quievit et tran
quillitas magna fuit. Cum ergo ipsi
nautae iam incolumes advenissent ad
domum fratrum predicatorum venerunt et deo
et beato Petro gratias referentes eisdem fratribus

tatus miraculi seriem narrauerunt.
Mulier quedam in flandria cum iam
tres filios mortuos peperisset et ex hoc a
uiro odio haberetur rogauit sanctum petrum
ut sibi in auxilium fieret. Cum igitur quartum
filium peperisset filius mortuus est repertus
quem mater accipiens ad rogandum sanctum petrum
totam se contulit cum ut suum filium
reuiuiscere faceret precibus deuotis exoraret.
Vix orationem compleuerat et ecce qui erat
mortuus apparuit viuus. Cumque
ad baptismum portatus fuisset et ut iohannes
uocaretur diffinitum esset sacerdos cum
eius nomen dicere debuit: nesciens dixit
petrus. vnde istud nomen ex deuocione sancti
petri postmodum sibi remansit. In prouin
cia treiectensi apud traiectum mulieres
quedam videntes ad ecclesiam fratrum predica
torum in honorem sancti petri martyris mag
nificum cursum fieri populorum. dum ipse in pla
tea consisterent et filarent astantibus sic
dicebant. ecce isti predicatores omnem mo
dum lucrandi nouerunt. Iam ut magnam
possint pecuniam cumulare et lata edifi
care palatia unum nouum martirem inuene
runt. dum hec et similia dicerent ecce subito fi
lum totum sanguine cruentatur et digiti
quibus filum torquebant sanguine more re
plentur. Que ille videntes admirantes di
gitos diligenter extergunt ne forte in eis ali
quid aliqua incisura. Sed cum digitos omnino
sanos conspicerent et filum sic sanguinolen
tum viderent trementes ac penitentes dicere ce
perunt. Vere ex gloriosi martiris sanguine decurrit
nobis hoc sanguinis miraculum tam stupendum
euenit. Currentes igitur ad domum fratrum priori
omnia exposuerunt ac filum sanguine
cruentatum eidem presentauerunt. Prior autem
ad multorum instantiam sollempnem predica
tionem conuocauit et quicquid predictis mulieribus
acciderat coram omnibus retulit et filum
ipsum sic cruentatum cunctis ostendit. Vir
quidam magister artis grammatice in eadem pre
dicatione consistens factum ipsum cepit pluri
mum deridere et adstantibus dicere. Videte
modo qualiter isti fratres simplicium corda deci
piunt. Iam cum aliquibus mulierculis de su
is familiaribus conuenerunt ut filum ipsum
in aliquo sanguine tingerent et sic miraculose accidisse
narrarent. dum hec ille diceret protinus
diuine ultionis plagam excepit et ipsum
ualidissima febrium estus nimio co
spicientibus sic uexauit ut de predicatione ipsa
inter manus amicorum in domum propriam
deferretur. Sed cum uehementer febris excresceret
et ille mortem uicinam timeret predicatorem priorem
accersiri fecit et reatum suum confitens deo et
beato petro coram deo priore uotum uouit
quod si eius meritis sanitatem reciperet cum semper
in speciali deuotione haberet et de cetero linguam
ad talia non laxaret. Mira res. mox ut ipse
votum protulit integram sanitatem
recepit. Quadam etiam uice cum
sub priore predicti loci quosdam pulcherrimos
lapides et magnos in quadam naui du
cerent nauis ipsa ex impulso cuiusdam litori
sic inhesit ut nullatenus posset moueri.
descendentes uero naute omnes unanimi
ter ipsam impellebant sed nullatenus mo
uere poterant. Cumque naute se amisisse
putarent predictis fratribus omnibus alius licentiatus suam
manum ad nauem apposuit et leniter ipsam
impellens dixit. In nomine sancti petri martyris in
cuius honorem lapides istos deferimus re
cede. Statimque nauis uelocissime se mouit
et de littore sana recessit. Super quo naute as
cendentes omnes sani et hylares ad propria
remearunt. In prouincia francie cu

uitate senonis puella quedã cũ mag-
raptim ĩ flumen cecidisset & p magnũ
spaciũ tpis stetisset tandem de flumine
mortua ẽ extracta mortis cuius erant
quatuor argumẽta · s. & magnũ spaciũ
tpis & rigiditas corporis & frigiditas
& nigredo. ¶ Delata est igit a quibusdã
ad eccãm frm · qui cũ eam sãcto petro uo
uissent cõtinuo uite ẽ reddita & saluti.
¶ Frat iohes polonus cũ apud bonon
iam quartana laboraret & in festo sci pet
mris sermonẽ ad clerũ facere deberet · accessi
onẽ eadẽ nocte future cursum sibi iam expec
tans timere ualde cepit ne tumendo sibi s
mone deficeret · ad sci igit petri suffragia cõ
uisus ad altare ipsius cum deuotione accessit
fit orans ut eius meritis liberaretur cu
ius celebrat gloriam predicare. Sicque factũ ẽ
quod illa nocte penitus febris cessauit et
postea eũ nunquam inuasit. ¶ Matrona
quedam noĩe girolda uxor iacobi de ual
le sanacũ p. xiiij. annos … ab inmũ
dis spiritibus fuisset obsessa · uenit ad quẽdã
sacerdotẽ dicens. ego sum demoniaca & spũ
malignus me uexat. Mox sacerdos ter
ritus fugiẽs sacristiã intrat & librũ
quendam in quo erant cõiurationes demo
nũ et stolam latenter sub capa defẽrens
cũ bona societate ad mulierem redit quẽ
mox ut uidit ait. latro pessime q̃ uis
ti. q̃ ẽ qd sub capa occulte portasti. Cũ
autẽ sacerdos adiurationes suas facere
et nil curatiõis afferret uenit illa ad be
atũ petrũ dũ adhuc uiueret ab eo postu
lans adiuuari. Cui ille prophetica uoce
respondit. Confide filia ne desperes q & si
quod postulas pficere ad presens nõ ualeo. tpe
tamen ueniet quo a me id quod petis plenarie
obtinebis. quod & factum ẽ. Nam post passio

nem eius cum ad eius sepulcrũ predicta
mulier accessisset · ab illa infestatione demonũ
fuit penitus liberata. ¶ Mulier quedã
noĩe eufemia de loco corcongo medi
olani dyoc. vij. ãnis a demonibus cruciata:
sed cum ad sepulchrum sci petri ducta
fuisset ceperunt eam demones amplius
agitare & p os eius audientibus cunctis
clamare. mariola mariola · petrus nos pre
mit. Tunc demones exeuntes eam quasi
mortuã dimiserunt. sed post modicum
plene sanata fuerat. Asserebat autem
quod diebus dnicis & festiuis & in pcipue
quando missa celebrabatur eam demones
amplius molestabant. ¶ Quedã
mulier noĩe verona de lerezno p. vij. ãnos
a demonibus agitata cũ ad sepulchrũ bti
petri fuisset adducta uix a multis uiris
poterat detineri. Inter eos erat quidam credens
hereticorum noĩne conradus de ladriano
qui illuc aduenerat ut sci petri miracu
la derideret. qui cũ predictam mulierem cum
ceteris detineret demones eidem p mulierem
dixerunt. Cur tenes nos. nonne noster es:
Nonne te ad talem locũ portauimus & ibi
tale homicidiũ pp̃etrasti. nonne ad talem &
talem locũ reduximus & ibi tale & tale
flagitiũ cõmisisti. Cumque in ista pre
sibi diceret que nullus alius nisi solus ipse
sciebat uehementer expauit. Mox autẽ de
mones collũ & pectus mulieris extorquen
tes & inde exeuntes semiuiuã eam di
miserunt. sed post modicũ penitus sanata
fuerat. predictus autem conradus hiis uisis
& stupens ad fidem catholicã est cõuersus.
¶ Vir quidã noĩe opizo credens hetico
rum cũ altercatione cuiusdam heretice cõsan
guinee sue ad ecclam fratrum uenisset et ad
tumbam bti petri pergens duos ibi de

narios conspexisset, ipsos denarios acci-
piens dixit: bonum est ut bibamus istos.
statimque totus cepit tremere nec de loco e-
odem aliquatenus poterat se movere. Qui ti-
mens predictos denarios in loco suo re-
stituisset sic inde abscessit. Videns autem
beati Petri virtutem heresim deseruit et ad fidem
catholicam se convertit. ¶ Sanctimonialis
quedam erat in Alimania in claustro Otten-
bach ordinis sancti Sixti Constantiensis diocesis que per
annum et amplius gravem guttam in genu
passa est ita quod nullo remedio poterat liberari.
Hec quia sepulchrum sancti Petri corporaliter visitare non
poterat tum quia erat sub obedientia constri-
cta tum quia infirmitate gravissima urgebatur
cogitavit saltem precum sepulcrum mentali
gressu adire ac devotione sedula visitare.
Discens vero quod in xiii dietis de loco illo
mediolanum posset adiri, cottidie pro qua-
libet dieta pater noster ad honorem beati Petri dicere
cepit. Mirum in modum cum istas iam tales di-
etas taliter cepit facere successive semper et pau-
latim cepit melius se habere. At ubi ultimam
dietam perfecit et ad tumbam mentali gressu perve-
nit flexis genibus ac si presentialiter coram
tumba astaret psalterium cum devotione
maxima totum legit, quo expleto ab illa
infirmitate adeo liberatam se sensit ut iam
inde modicum quid sentiret. Rediens vero eo
modo quo venerat antequam omnis dieta ex-
plevisset penitus est sanata. ¶ Vir quidam
de Canapulo de villa Macari nomine Rufi-
nus gravem valde infirmitatem incurrit quia
vena fracta in inferioribus partibus anterius sui
violentie sanguinem emittebat ita quod a nullo
medicorum aliquod sibi remedium poterat adhi-
beri. Cumque sanguis per vi dies et noctes
continue effluxisset, ille beatum Petrum devo-
te in sui auxilium invocavit, qui tamen subi-
to sanatus est ut mirum effusionem eorum et re-
ceptam liberationem nullum pene fuit inter-
vallum. Cum autem se sopori dedisset, vidit
quendam fratrem in habitu ordinis predicato-
rum grossum faciem atque brunum quem
secum beati Petri meritis estimabat sic vel
talis forme existat. Qui cum expansione
palmas plenas sanguine cum quodam suavi
unguento idem offerebat dicens: Sanguis
adhuc recens est. Venit igitur ad recentem sanguinem
sancti Petri. Qui evigilans sepulchrum sancti Petri
statuit visitare. ¶ Quedam comitis-
se de castro Massino yporiensis diocesis cum
beatum Petrum specialem devotionem haberet et eius
vigiliam ieiunaret, cum ad suam ecclesiam
ut audiret vesperas accessisset, unam ca-
candelam quandam in honore beati Petri martiris
ante quoddam altare beati Petri apostoli posuit
comburendam. Que cum domum redisset, sacer-
dos avaritia ductus in ipsam candelam
sufflans eam extinguere voluit sed more
luminis redivit et denuo ipsam accendit. Secun-
do atque eam extinguere voluit sed lumen
ut prius redit. Unde tedio affectus clericum
intulit et ante maius altare aliam cande-
lam fuerat quam clericus in honorem beati Petri
posuerat quam eius vigiliam similiter ieiuna-
bat quam sacerdos bis extinguere voluit sed
nequivit. Quod videns clericus iratus dixit: dia-
bole aptum miraculum si videres. Quia sanctus
Petrus non vult ut suam extinguatis cande-
lam. Territi igitur et stupentes sacerdos et cleri-
castrum ascenderunt et factum miraculum
omnibus narraverunt. ¶ Vir quidam nomi-
ne Roba de Meda cum usque ad vestes in
ludo omnia perdidisset, domum in sero rediens
cum lucerna accensa lectum suum adiit et
videns se tam viles pannos habere et se tot
amisisse considerans pre nimia desperatione

caste
cepit demones inuocare ac se ore nefa-
rio commendare. Statim tres demo-
nes affuerunt qui lucernam accensam in
solarium proicientes eum per collum arri-
puerunt tamque fortiter ipsum stringentes
ut nullatenus loqui posset. quem cum pl-
urimum agitarent qui erant in domo
inferiori ad eum ascendentes dixerunt
Quid est quod agis o turba. Quibus demo-
nes responderunt Ite in pace uestra et lectos
uestros intrate. Illi autem socii uiri uocem esse
credentes protinus redierunt. illis re-
cedentibus cepit multo fortius a demoni-
bus agitari. quod illi cognoscentes sacerdotem
protinus aduocauerunt. Qui cum per beatum pe-
trum demones adiurasset duo protinus
exierunt. Sequenti autem die ad sepulcrum
sancti petri deductus est ad quem frater Wil-
helmus uercellensis accedens cepit demo-
nem increpare qui eum quem uinctum uiderat
ex nomine uocans ait frater Wille prote
uincti exclo quia hic noster est et opera nostra fecit.
Quem cum interrogasset quo nomine uocare-
tur: ait Uocor balzeras. Unde cum per beatum
petrum adiuratus fuisset ipsum inuitum
piciens mox exiuit. ipse autem perfecte sa-
nus remansit et plenam salutem
accepit. ¶ Cum quidam hereticus a-
cutissimus disputator et eloquentie singula-
ris cum beato petro disputaret et errores
suos subtiliter et acute proposuisset in medi-
um ac beatum petrum ut uideret ad proposita
imperitius purgere. Ille deliberationem
petens oratorium quoddam quod prope erat
intrauit cum lacrimis orans dominum ut causam
fidei sue defenderet et elatum timidum
quem ad fidei ueritatem reduceret aut lingue
priuatione puniret ne per eam de cetero contra
fidei ueritatem tumeret. Rediens quoque ad hereticum

dū adhuc uiuet

cum coram omnibus palam dixit ut suas
tantum proponeret rationes: qui ita penitus
factus est mutus ut non unum solum uerbum
aliquatenus proferre ualeret. Unde hereticus con-
fusus recessit et catholici deo gratias retu-
lerunt. ¶ Cum iohannes palmarius dum
adhuc uiueret mediolani predicaret et
ibi utriusque sexus esset maxima multitudo
dixit publice alta uoce: Scio pro certo quod
heretici tractant mortem meam itaque pro morte
mea iam pecunia deposita est. faciant
quicquid possint quia magis persequar eos mor-
tuus quam nunc uiuus. quod uerum fuisse manifestum est.
¶ Apud florentiam in monasterio de ripulis
sanctimonialis quedam in oratione posita ea die qua
beatus petrus mortem sustinuit uidit beatam
uirginem in excelso throno in gloria reside-
re duos fratres de ordine predicatorum in celum
ascendere et hinc inde iuxta eam colloca-
tos esse et cum inquireret qui nam essent audiuit
uocem dicentem sibi. Hic est frater petrus qui in
conspectu domini tamquam fumus aromatum
gloriosus ascendit. Repertum est pro certo quod
eadem die mortem subiit qua beata sancti-
monialis uisionem uidit. unde cum grauem
et longam infirmitatem laboraret ad rogandum
beatum petrum tota deuotione se contulit et sani-
tatem integram mox recepit. ¶ Scolaris
quidam cum de magalona ad montem pessu-
lanum rediret ex quodam saltu adeo est
ruptus in inguine ut dolore nimio uex-
aretur et incedere non ualeret. hic aliquando
audiens predicari quod quedam mulier tantum
sanguine beati petri respersam super cancri
corrosionem ponens fuerat liberata dixit.
Domine deus de terra illa non habeo et qui illi terre
uirtutem beati petri tantam dedisti eandem po-
tes et isti dare. Accipiens igitur de terra cum signo
crucis et inuocatione martyris loco sup-

posuit et statim curatus fuit. Anno
dñi .cc.lx. ¶ In ciuitate constantinopolitana
fuit quidam uir nomine Iudas qui tibias
inflatas gerebat et in medio tantum uentrem
tumidum instar pregnantis. faciem pre
nimio tumore horribilem. totumque cor
pus inflatum ita ut monstrum aliquod uide
retur. Hic cum a quadam matrona uix super
baculum se sustentans elemosinam peteret.
illa respondit magis fossa quam cibo aliquo
indigens. Sed meo consilio acquiesce et ad do
mum fratrum predicatorum pergens et peccata tua con
fitens beati petri patrocinia inuocato. Ille autem
cum mane ad domum fratrum uenisset et hostium
ecclesie clausum esset: secus portam se posuit et
dormiuit. et ecce quidam in habitu predicato
ris eidem apparuit et cappa ipsum cooperiens eum
in ecclesiam introduxit. Ille autem euigilans et in ec
clesia se reperit et perfecte se sanatum inuenit.
quod multis admirationem intulit et stupo
rem cum uiderent hominem pene mortuum tam
subito liberatum. De ethimologia nominis

Philippus dicitur os lampadis uel os
manuum. uel dicitur a philos quod est
amor et yper quod est super quasi amator supernorum.
Dicitur os lampadis propter suam lucidam
predicationem. Os manuum propter assi
duam operationem. Amator supernorum propter
celestem contemplationem.

De sancto philippo apostolo.

Philippus apostolus
cum .xx. annis per Sythiam pre
dicasset a paganis tenetur
et ad ymolandum statue martis ab eis
dem compellitur. Tunc subito draco quidam
ingens sub base statue exiit qui filium
pontificis qui ignem ministrabat in sacri
ficio interfecit duosque tribunos quorum
milites philippum in uinculis detinebant
peremit. ceteros quoque adeo suo flatu fetore
infecit ut omnes morbidi redderentur. Dixitque
philippus. Credite michi et statuam
istam confringite et in loco eius crucem
domini adorate ut infirmi uestri sanentur et
mortui suscitentur. ¶ At hii qui cru
ciabantur clamabant. Tantum fac
ut sanemur et hunc martem protinus
confringemus. Tunc philippus dracho
ni precepit ut in locum desertum descenderet:
ita ut nulli omnino noceret. ¶ Qui statim
recessit et ulterius non comparuit. Tunc phy
lippus omnes sanauit et illis tribus mor
tuis uite beneficium impetrauit. Sicque uniuer
sis credentibus per annum unum eis adhuc
predicauit et eis presbyteros et dyacones ordina
uit. In asyam in ciuitate ierapolim ue
nit ibique heresim hebionitarum qui christum
carnem fantasticam assumpsisse dogmati
zabant extinxit. Erant autem illi due sa
cratissime uirgines filie per quas dominus mul
tos ad fidem conuertit. philippus autem
septem dies ante obitum suum omnes episcopos et presbyteros
conuocauit eisque dixit. hos .vii. dies pre
admonitionem uestram michi dominus concessit. E
rat autem annorum .lxxxvii. ¶ Post hec
infideles ipsum tenuerunt et cruci ad instar
magistri quem predicabat affixerunt et sic
ad dominum migrauit et feliciter uitam com
pleuit. Iuxta eum autem due filie eius una
a dextris et alia a sinistris sepulte sunt. De isto
philippo sic dicit ysidorus in libro de uita et
ortu et obitu sanctorum. ¶ Philippus gallis
predicat christum barbarasque gentes uicinas
que tenebras et tumenti occeano coniunctas:
ad scientie lumen fideique portum deducit. Deinde in ierapoli

[margin: frigie prouincie urbe crucifixus lapidatusque obiit. sicque ibi cum filiabus suis requiescit.]

¶ De philippo autem qui fuit unus de
.vii. dyaconibus dicit ieronimus in martirologio
quod .viii. idus iulii signis et prodigiis clarus
apud cesaream requieuit. Iuxta quem tres

filie eius tumulate sunt. Istam questionem
apud ephesum in requiescit. Primus ergo
philippus ab isto differt quia ille fuit
apostolus iste dyaconus. Ille quiescit apud
ierapolim iste apud cesaream. Ille habuit
duas filias prophetissas iste iiii. licet hys-
toria ecclesiastica videatur dicere quod fuit phi-
lippus apostolus qui habuit iiii. filias prophetis-
sas. sed mihi magis ieronimo est credendum.
Jacobus supplantator. **De ethimologia nominis.**
vel supplantans festinantem vel preparans.
Vel dicitur iacobus a ia quod est deus et cobar quod est pon-
dus vel pondus. vel iacobus quasi iacopus a iacu-
lo et cope quod est cesio quasi cesus iaculis. Dicitur
ergo supplantator mundi per contemptum
et supplantans festinantem dyabolum. preparans
ad omne bonum corpus suum. pondus divi-
num per gravitatem morum. Jacobus cesus per
martyrium. **De sancto iacobo apostolo.**
Iacobus iste apostolus vocatus est iacobus
alphei. scilicet filius. iacobus frater domini. iacobus
minor. iacobus iustus. Jacobus alphei dicitur
non tantum secundum carnem sed etiam secundum nominis
interpretationem. Alpheus interpreta-
tur doctus vel documentum vel fugi-
tivus vel millesimus. Dicitur ergo iacobus al-
phei quia fuit doctus per scientie inspi-
rationem. documentum per aliorum eruditionem.
fugitivus de mundo per despectionem. et
millesimus per humilitatis reputationem.
Frater quidem domini dicitur eo quod simillimus si-
bi fuisse perhibetur: adeo ut plerique in eorum
aspectu fallerentur. Unde cum iudei ad capiendum
christum pergerent a iuda qui christum a iacobo
tamquam eorum familiaris optime disce-
rnebat signum osculi acceperunt. hoc et testatur
ignatius in epistola ad iohannem evangelistam
sic dicens. Si licitum est michi apud te ad
ierosolimam partes volo ascendere ut videam
illum venerabilem iacobum qui cognomi-
natur iustus quem referunt christo ihesu si-
millimum facie vita et modo conversationis
ac si eiusdem uteri frater esset gemellus.
Quem dicunt si videro video et ipsum
ihesum secundum omnia corporis eius lineamen-
ta. Vel dicitur frater domini quia christus et iacobus sicut
a duabus sororibus descenderant sic a duo-
bus fratribus scilicet ioseph et cleopha descendere
putabantur. Non enim dicitur frater domini quia
fuit filius ioseph sponsi marie de ali-
a uxore sicut aliqui voluerunt dicere sed
quia erat filius marie filie cleophe qui
quidem fuit frater ipsius ioseph. licet magister
io. beleth dicat quod alpheus pater ipsius ia-
cobi fuit frater ioseph sponsi marie. quod tamen non
creditur. Iudei enim fratres vocabant qui se
ex utraque parte sanguinis contingebant. Vel
dicitur frater domini propter prerogativam et excellentiam sancti-
tatis. ob quam pre ceteris apostolis iherosolimis est epi-
scopus ordinatus. Dicitur etiam iacobus minor ad dif-
ferentiam iacobi zebedei. Licet enim ia-
cobus zebedei natu sit prior: fuit tamen vocati-
one posterior. Unde et hec consuetudo in
plerisque religionibus observatur ut ille
qui prior ingreditur: maior vocetur et
ille qui posterior minor licet prior sit aut e-
tate maior aut sanctitate dignior. Di-
citur etiam iacobus iustus propter meritum excellentissime
sanctitatis. Nam secundum Jeronimum tante reverentie
et sanctitatis in populo extitit ut fimbriam
vestimenti certatim tangere cuperent. Unde et de eius
sanctitate sic scribit egesippus apostolorum vicinus
sicut in hystoriis ecclesiasticis legitur. Suscepit igitur
ierosolimitanam ecclesiam frater domini iacobus qui ab omnibus
nominatus est iustus. ab ipsis domini temporibus
perdurans usque ad nos. Hic ex utero matris
sue sanctus fuit. Vinum et siceram non bibit.
Carnes numquam manducavit. Ferrum

male cum [illegible] passionibus [illegible]
[illegible]
[illegible] et ex studio
hec beatus iacobus se gessit [illegible]
[illegible] dicitur etiam sanctus

caput eius non ascendit. Oleo non est unctus, balneis non est usus, sindone tamen veste linea semper indutus. Tociens in oratione genua flexerat ut callos in genibus sicut in calcaneis videtur habere.

¶ Propter hanc incessabilem et summam iusticiam appellatus est iustus et alba (?) quod interpretatur munimentum populi et iusticia. Hic solus inter apostolos propter nimiam sanctitatem suam permittebatur in sancta sanctorum intrare ut dicit Hegesippus.

¶ Non quasi causa immolationis sed orationis. Dicitur etiam quod primus inter apostolos missam celebravit. Nam propter sue excellentiam sanctitatis hunc sibi honorem apostoli fecerunt ut post ascensionem domini primus inter eos missam in Ierosolimis celebraret, et ante quam esset episcopus ordinatus, cum ante eius ordinationem in actibus dicatur quod discipuli erant perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis, quod de misse celebratione accipitur. Vel forte ideo primus celebrasse dicitur quia primus in pontificalibus eam dixisse perhibetur.

¶ Sicut et Petrus postmodum primus in Antiochia missam celebravit et Marchus in Alexandria.

¶ Hic perpetue virginitatis extitit sicut testatur Ieronimus in libro contra Iovinianum. In parasceve autem mortuo domino, sicut dicit Iosephus et Ieronimus in libro de viris illustribus, Iacobus votum fecit non comesturum donec videret dominum a mortuis surrexisse. In ipsa autem die resurrectionis cum usque ad diem illam Iacobus non gustasset, ecce dominus apparuit ac eis qui cum eo erant dixit:

¶ Ponite mensam et panem. Deinde panem accipiens benedixit et dedit Iacobo iusto dicens:

¶ Surge frater mi, comede quia filius hominis a mortuis resurrexit.

¶ Septimo quoque anno episcopatus eius cum ad diem pasche apostoli Ierosolimis convenissent, interrogavit eos Iacobus quanta per eos fecisset dominus, coram populo referebant. Cumque septem diebus Iacobus cum aliis apostolis in templo predicasset coram Cayphas et aliquibus iudeis et iam prope esset ut baptizari vellent, repente quidam templum ingrediens clamare cepit:

¶ O viri israhelite, quid facitis? cur ab istis magis vos decipi permittitis? In tantum autem populum concitavit ut apostolos lapidare vellent. Ascendit autem homo ille super gradum ubi Iacobus predicabat et ipsum precipitavit deorsum et ex tunc plurimum claudicavit. Hec autem septimo anno post ascensionem domini beatus Iacobus passus est.

¶ In anno autem episcopatus sui xxx. videntes iudei quod Paulum non possent occidere eo quod Cesarem appellasset et Romam missus fuisset, persecutionis sue tyrannidem in Iacobum converterunt contra eum occasionem querentes. Et sicut predictus Egesippus apostolorum contemporaneus refert, secundum quod in hystoria ecclesiastica invenitur, iudei ad eum convenerunt dicentes: Oramus te ut revoces populum quia errat in Ihesum putans quod ipse sit Christus.

¶ Deprecamur ergo te ut suadeas omnibus convenientibus in die pasche de Ihesu, tibi enim obtemperabimus omnes et de te tamen nos cum populo testimonium ferimus quod iustus es et personam nullius accipis. Statuerunt igitur illum super pinnam templi et voce magna clamantes dixerunt:

¶ Virorum iustissime, cui omnes nos obtemperare debemus, quoniam populus errat post Ihesum qui crucifixus est, enuncia nobis quid tibi videtur. Tunc Iacobus cum ingenti voce respondit: Quid me interrogatis de filio hominis? Ecce ipse sedet in celis a dextris summe virtutis venturus iudicare vivos et mortuos. Hec audientes christiani valde gavisi sunt et libenter eum audierunt.

¶ Pharisei autem et scribe dixerunt: male fecimus tale testimonium prestare

ihu: sed ascendamus et precipitemus eum
deorsum ut ceteri terreantur et ei credere non
presumant. Et simul voce magna excla
maverunt. O. o. et iustus erravit.
Ascenderunt igitur et principes precipitaverunt
eum. Cum ergo precipitassent: lapidi
bus eum obruebant dicentes. ¶ Lapide
mus iacobum iustum. Qui deiectus non so
lum mori non potuit sed conversus et super ge
nua procumbens dicebat. Rogo domine dimit
te eis quia nesciunt quid faciunt. Tunc unus
ex sacerdotibus de filiis rachab exclamavit.
¶ Parcite queso. ¶ Quid facitis? Pro vobis
orat hic iustus quem lapidatis. Tunc u
nus ex ipsis perticam fullonis arripiens
valido ictu caput eius percussit et cerebrum ex
cussit. Hoc egesippus. Talique martyrio migravit
ad dominum. sepultus ibidem prope templum.
Cum autem populus vellet eius mortem vin
dicare et malefactores capere ac puni
re protinus aufugerunt. Refert iosephus
quod propter peccatum mortis iacobi iusti factum sit
excidium ierusalem et dispersio iudeorum. Sed non so
lum ob mortem domini precipue hec destructio
facta est sed etiam quia dominus dicit. Non relinquent in te
lapidem super lapidem eo quod non cognovisti tempus
visitationis tue. Sed quoniam dominus non vult
mortem peccatoris et ut ipsi excusationem non
haberent: per xl annos penitentiam eorum expectavit
et per apostolos maxime per iacobum fratrem domini in
eos continue predicantes eos ad penitentiam
revocabat. Sed cum per admonitionem eos non
posset revocare: voluit eos saltem prodigiis
exterrere. Nam infra his xl annis sibi ad pe
nitentiam datis multa monstra et prodigi
a sicut refert iosephus evenerunt. Nam stel
la perfulgens gladio per omnia similis visa
est civitati desuper imminere: ac per totum an
num exitialibus flammis ardere. ¶ In quodam

·/ iacobi· sed et obitus

festo azimorum hora noctis nona tantus
fulgor aram templumque circumdedit ut
omnes diem clarissimum fieri putarent. In ea
dem festivitate vitula ad immolandum addu
cta inter manus ministrorum agnum subito
est enixa. ¶ Post aliquos dies prope solis
[illegible] occasum visi sunt currus et qua
drige in omni regione per aerem ferri et arma
torum cohortes misceri nubibus et urbes
circumdare agminibus improvisis. ¶ In a
lio die festo qui pentecosten appellatur
noctu sacerdotes in templum ingressi ad
ministeria ex more complenda motus quosdam
strepitusque senserunt ac vocem [illegible]
subitam audierunt dicentes transeamus
ab his sedibus. ¶ Ante quartum etiam annum
belli quidam vir nomine ihesus ananie filius
in festo tabernaculorum repente clamare
cepit. ¶ Vox ab oriente. vox ab occiden
te. vox a quattuor ventis. vox super ierosolimam
et super templum. vox super sponsos et spon
sas. vox super populum universum. ¶ Capitur
igitur vir capitur ceditur verberatur
sed ille aliud dicere nesciens quanto plus verbera
tur: tanto fortius eadem clamabat. ¶ Ad
iudicem igitur adducitur: tormentis diris af
ficitur usque ad patefactionem ossium laniatur.
Sed ille nec preces nec lacrimas effundebat
sed cum quodam ululatu per singula pene verba
eadem proferebat addens et hoc. ¶ Ve ve iero
solimis. ¶ Hoc iosephus. Cum autem
videret nec admonitionibus converterentur nec
tantis prodigiis terrerentur: post xl annum per pr
dominus vespasianum et titum adduxit qui ip
sam civitatem funditus destruxerunt. Hec
autem fuit causa adventus ipsorum in ierusalem
sicut in quadam hystoria invenitur licet apo
crifa. ¶ Videns pylatus quod ihesum in
nocentem condempnaverat timens offen

famam Tyberii Caesaris pro se excusando nuntium nomine Albanum ad Caesarem destinavit. Eo autem tempore Vespasianus monarchiam in Galatia a Tyberio Caesare tenebat. Nuntius igitur Pylati a ventis contrariis in Galatiam pellitur et ad Vespasianum adducitur. Talis autem servabatur ibi consuetudo ut quicumque ibidem naufragium paterentur rebus et servitio principis subderentur. Quaerit Vespasianus quis esset aut unde veniret seu quo tenderet requisivit. Cui ille: Ierosolymitanus sum, de partibus illis veni et Romam usque tendebam. Cui Vespasianus: De terra sapientium venis, artem nosti medicinae, medicus es, curare me debes. Vespasianus enim quoddam genus vermium in naribus ab infantia gerebat, unde et Vespasianus dicebatur. Cui vir ille respondit: Artem medicinae, domine, nescio et ideo te curare non valeo. Cui Vespasianus: Nisi me curaveris morte morieris. Cui ille ait: Ille qui caecos illuminavit, daemones effugavit, mortuos suscitavit, ille novit quod artem medendi ignoro. Cui Vespasianus: Quis est de quo tanta profaris? Et ille: Iesus Nazarenus quem Iudaei per invidiam occiderunt, in quem si credideris sanitatis gratiam consequeris. Et Vespasianus: Credo quod qui mortuos suscitavit me etiam de hac infirmitate liberare poterit. Et haec dicendo vespae de eius naribus ceciderunt et continuo sanitatem recepit. Tunc Vespasianus ingenti gaudio repletus ait: Certus sum quod filius dei fuit qui me curare potuit. Petita igitur a Caesare licentia Ierosolymam cum manu armata pergam et omnes proditores huius et occisores funditus evertam. Dixitque Albano nuntio Pylati: Rebus et vita sanus et incolumis domum tuam mea licentia revertatis. Vespasianus igitur Romam adiit et destruendi Iudaeam et Ierusalem a Tyberio Caesare licentiam impetravit. Per annos igitur plures exercitum congregavit tempore scilicet Neronis imperatoris cum Iudaei imperio rebellassent. Unde secundum chronicas non fecit hoc zelo Christi sed quia a dominio recesserant Romanorum. Ierusalem igitur cum copioso exercitu Vespasianus advenit et in die paschae Ierusalem per circuitum potenter obsedit ubique infinitam multitudinem quae ad diem festum convenerat conclusit. Aliquanto autem tempore antequam Vespasianus Ierusalem advenisset, fideles qui ibi erant a spiritu sancto admonentur ut inde recedant et in quoddam oppidum trans Iordanem quod Pellam vocatur secederent ut ablatis ab urbe sanctis viris caelestis undique fieret locus tam de urbe sacrilega quam de populo scelerato. Quandam autem civitatem Iudaeae nomine Ionapatam in qua Ioseph princeps et dux erat primo omnium aggressus. Sed Iosephus cum suis viriliter resistebat. Tandem videns Iosephus imminere excidium civitatis assumptis XI Iudaeis subterraneam domum intravit ubi quatriduana fame afflicti Iudaei non consentiente Ioseph malebant ibidem mori quam Vespasiani se subicere servituti. Volebantque se mutuo interficere et sanguinem suum in sacrificium deo offerre. Et quia Iosephus inter eos erat dignior volebant eum primitus occidere ut eius effusione sanguinis deus citius placaretur vel ut in chronica dicitur ideo mutuo se interficere volebant ne darentur in manibus Romanorum. At Iosephus vir prudens et mori nolens iudicem mortis et sacrificii se constituit et quis prior alio occidendus esset inter binos et binos sortem mitti iussit. Missis itaque sortibus sors nunc unum nunc alium

morti tradidit. Conventum est ad ulti
mum cum quod Josephus sortes missurus
fuit. Tunc Josephus ymo strenuus
et agilis gladium illi abstulit et quid
magis eligeret vitam an mortem requi
sivit et ut sine dilatione eligeret precepit.
Et ille timens respondit: Vitam non recuso
si gratia tua consequi valeo. Tunc Jo
sephus uni familiari Vespasiani et si
bi et familiari latenter locutus est et ut
sibi vita donaretur petiit et quod petiit
impetravit. Cum autem ante Vespasianum
Josephus esset adductus dixit ei Vespasi
anus: Mortem meruisses si hiis peticio
nibus liberatus non esses. Et Josephus: Si quid
perperam actum est in melius commutari potest.
Et Vespasianus: Qui victus est quid facere
potest? Et Josephus: ¶ Aliquid facere potero si dictis
meis aures tuas demulceo. Et Vespasianus:
Concedatur ut tu dicas et si quid bo
num dixeris pacifice audietur.
Et Josephus: Imperator romanus iam obiit et se
natus imperatorem te fecit. Et Vespasianus:
Si propheta es quare non es vaticinatus huic
civitati quod mee subicienda sit ditioni? Et Jo
sephus: Per xl dies hoc eis predixi. Interea
legati romanorum veniunt et Vespasianum
in imperium sublimatum asserunt eumque Romam
deducunt. Hoc etiam Eusebius in cronica testatur
quod scilicet Josephus Vespasiano predixerit de impera
toris morte quam de sua sublimatione. Relinquit
autem Vespasianus Titum filium suum in ob
sidione Jerusalem. ¶ Titus autem ut in eadem
hystoria apocrypha legitur audiens patrem suum in impe
rium sublimatum tanto gaudio et exultatione
repletur quod frigore contractione ex frigidita
te corripitur et altero crure debilitatus
paralysi torquetur. Josephus autem audiens Titum
in infirmitate laborare causam morbi et mor
bum et tempus morbi diligenter inquirit. Causa
nescitur morbus ignoratur de tempore autem quia
audita patris electione hoc sibi accidit aperitur.
Josephus autem vir providus et sapiens ex
paucis multa conicit et ex tempore morbum
et causam invenit sciens quod gaudio et leticia
superhabundanti debilitatus fuit. ¶ Adver
tens itaque quod contraria contrariis curantur
sciens et quod amore conquiritur dolore frequenter
amittitur querere cepit an aliquis esset qui prin
cipis inimicus obnoxius teneretur et erat
ibi servus adeo Tyto molestus ut sine ve
hementi conturbatione nullatenus in eum
posset respicere nec etiam nomen eius audire. Dixit
itaque Tyto: Si curari desideras omnes
qui in meo comitatu venerint salvos ef
ficias. Cui Tytus: ¶ Quicumque in tuo co
mitatu venerit securus habeatur et salvus.
Tunc Josephus Tyto prandium fieri precepit et
mensam suam mense Tyti oppositam locavit
et servum a dextris suis sedere fecit. Quem Tytus
respiciens molestia conturbatus infremu
it et qui prius gaudio infrigidatus fuerat
accensione furoris incaluit nervosque disten
dens curatus fuit. Post hoc Tytus et servum in
suam gratiam et Josephum in suam amicitiam rece
pit. Utrum autem hec apocrypha hystoria narranda
sit lectoris iudicio relinquatur. ¶ Biennio
a Tyto Jerusalem obsessa inter cetera mala
que obsessos gravissime pungebant tanta fames
omnes tenuit quod parentes filiis et filii parentibus,
viri uxoribus et uxores viris cibos non tan
tum e manibus sed etiam ex ipsis dentibus rapiebant.
Juvenes etiam etate fortiores velut simulac
ra per vias oberrando pre fame exanimes ca
debant et qui mortuos sepeliebant sepe super
ipsos mortuos mortui cadebant. ¶ Fe
torem itaque cadaverum non ferentes ex pub
lico sumptu ipsa sepeliebant sed deficiente sump

tum crescentem cadaverum multitudinem de muro cadavera precipitabant et tytus circuiens cum vidisset valles cadaveribus repletas et totam patriam ex eorum fetore corruptam manus suas cum lacrimis ad celum levavit dicens. Deus tu vides quia ego hoc non facio. Tanta enim ibi fames erat quod calciamenta sua et corrigias comedebant. Matrona quedam genere et divitiis nobilis sicut legitur in hystoria ecclesiastica cum predones in eius domum irruentes eam omnibus expoliassent nec quid illi esset quod comederet remansisset parvulum lactantem tenens in manibus ait. Infelicis matris infelicior fili in bello in fame in direptione cui te reservabo. O mi nate veni igitur nunc esto matri cibus predonibus furor seculis fabula. Et his dictis filium iugulavit et coxit et dimidium comedens partem alteram occultavit et confestim predones odorem carnis cocte sentientes in domum irruunt et nisi carnem prodat mortem minantur. Tunc illa detegens infantis membra ecce inquit vobis partem optimam reservavi. Atque illos tantus horror invasit quod nec loqui potuerunt. Et illa. Meus est inquit hic filius meum est peccatum. Securi edite quia prior ego comedi quem genui. Nolite fieri aut matre religiosiores aut feminis molliores. Quod si vos vincit pietas et horretis ego totum comedam qui dimidium iam comedi. Illi autem trementes et territi discesserunt. Tandem in secundo anno imperii vespasiani tytus iherusalem cepit et captam subvertit templum quoque funditus destruxit. Et sicut iudei christum triginta denariis emerant sic et ipse uno denario triginta iudeos vendidit. Sicut autem narrat yosephus nonaginta septem milia iudeorum venditi sunt et undecies centena milia fame et gladio perierunt. Legitur quoque quod tytus intrans iherusalem quendam murum densissimum vidit ipsumque perforari precepit factoque foramine quendam intus senem aspectu et canitie venerabilem invenit. Qui interrogatus quis esset respondit se esse yoseph ab arimathia civitate iudee seque a iudeis ibidem inclusum et muratum fuisse eo quod christum sepelisset. Addiditque quod ab illo tempore usque nunc celesti sit cibo pastus et divino lumine confortatus. In evangelio tamen nychodemi dicitur quod cum iudei reclusissent ipsum christus resurgens eum inde eripuit et in arimathiam duxit. Potest dici quod postquam eductus a predicatione christi non cessaret a iudeis iterum est reclusus. Mortuo quoque vespasiano imperatore tytus filius eius eidem in imperio successit qui fuit vir clementissimus et multe liberalitatis. Tanteque bonitatis fuit sicut ait eusebius cesariensis in cronica et testatur ieronimus quod dum quadam sero recordatus fuisset quod illo die nil boni egisset aut nichil dedisset ait. Amici hunc diem perdidi. Post longa vero tempora quidam iudei iherusalem reedificare volentes exeuntes primo mane plurimas cruces de rore invenerunt. Quo territi fugientes et secundo mane redeuntes unusquisque ut ait myletus in cronica cruces sanguineas vestibus suis infixas invenit. Qui vehementer territi in fugam iterum versi sunt sed tertio revertentes vapore ignis de terra prodeuntis penitus sunt consumpti.

De ethimol' nominis.

Inventio sancte crucis dicitur quia tali die crux inventa fuisse refertur. Nam et antea fuit inventa a Seth filio ade in terrestri paradyso sicut infra narratur a salomone in lybano a regina saba in salomonis templo. A iudeis in aqua piscine hodie

ab helena in monte caluarie. **De inventione**
[I]nuentio sancte crucis post annos **sancte crucis**
cc. et amplius a resurrectione domini
facta est. Legitur enim in euangelio Nichode
mi. quod cum adam infirmaretur seth filius
eius portas paradysi terrestris adiit et oleum
misericordie quo patris corpus perungeret et sa
nitatem reciperet postulauit. Cui apparens
michael angelus ait. Noli laborare nec
flere pro oleo ligni vite obtinendo quia
nullatenus illud assequi poteris nisi quando
completi fuerint quinque milia quingenti
anni. licet ab adam usque ad passionem
christi anni tantum quinque milia. cc. xxxiii. fu
isse credantur. Legitur quoque ali
bi quod angelus eidem ramusculum quendam
obtulit et iussit ut in monte lybani plan
taretur. In quadam vero hystoria grecorum.
licet apocrifa legitur quod angelus de
ligno in quo peccauit adam eidem tradidit
dicens quod quando faceret fructum pater sanaretur.
Qui rediens et patrem mortuum inueniens
~~et patrem mortuum inueniens~~ ipsum ramum
super tumulum plantauit patris qui plan
tatus in arborem magnam creuit et usque
ad salomonis tempora perdurauit. Verum autem
hec utrum sint legentis iudicio relinquatur. cum
in nulla cronica nec hystoria autentica
ista legantur. Salomon autem arborem tam
pulchram considerans ipsam precepit in
cidi et in domo saltus locari. Sicut quidem tra
dit iohannes beleth locari poterat nec alicubi
loco apta reperiri ualebat. Sed nunc autem exce
debat longitudine aut deficiebat nimia
breuitate. Si quando eis secundum locum con
gruentiam ipsam rationabiliter decurtassent
adeo breuis uidebatur quod omnino incongrua
reputabatur. Ob hoc indignati artifices ipsam
reprobauerunt et super quendam lacum ut esset
pons transeuntibus proiecerunt. Regina autem
saba cum uenisset audire sapientiam salomonis
et predictum lacum transire uellet uidit in spiritu
quod saluator mundi in ligno illo suspen
dendus erat et ideo super illud lignum transi
re noluit sed ipsum protinus adorauit.
In hystoriis tamen scolasticis legitur quod pre
dictum lignum regina saba in domo sal
tus uidit. Cumque ad domum suam
rediisset intimauit salomoni quod in illo ligno
quidam suspendendus erat per cuius
mortem iudeorum regnum deleri debebat.
Salomon igitur predictum lignum inde sustu
lit et in profundissimis terre uisceribus
illud demergi fecit. Postea probatica pis
cina ibidem facta est ubi nathinei hostias
abluebant. et non solum ex descensu angeli
sed et ex uirtute ipsius ligni tradunt fi
eri aque commotionem et infirmorum
curationem. Appropinquante vero passione christi
predictum lignum supernatasse perhibetur. Cum
autem illud iudei uidissent ipsum acceperunt
et crucem domino parauerunt. Ipsa autem crux christi
iiii. generum lignorum fuisse perhibetur. scilicet
palme. cypressi. oliue et cedri. Unde versus: Ligna crucis pal / ma. cedrus. cy / pressus. oliua.
In cruce enim fuit hec quadruplex diffe
rentia lignorum. scilicet lignum erectum. lignum
transuersum. tabula supposita et truncus
cui erat crux infixa. vel secundum gregorium turo
nensem. Tabula transuersa que fuit sub pe
dibus christi. Unde quilibet horum potuit esse aliquod
predictorum. Hanc differentiam lignorum uidetur apostolus in
tuere cum dicit. Ut possitis comprehendere cum
omnibus sanctis que sit longitudo. latitudo. altitudo
sublimitas. et profundum. Que verba
augustinus doctor egregius sic exponit. id est cru
cem domini. cuius latitudo dicitur in transuer
so ligno quo extenduntur manus. lon
gitudo a terra usque ad ipsam latitudinem

quod signum crucis ... celestia et terrestria non preservare.

quo a manibus infra totum corpus affigebatur. Altitudo a latitudine usque sursum cum adiecerit caput. Profundum vero quod terre infixum absconditur. Istud lignum preciosum crucis per annos cc. et ultra sub terra latuit, sed ab helena matre constantini imperatoris hoc modo repertum fuit. In tempore illo congregata est iuxta danubium fluvium multitudo innumerabilis barbarorum volentes fluvium transire et omnes regiones usque ad occidentem suo dominio subiugare. Quod cum constantinus imperator comperisset castra movit et contra danubium se cum suo exercitu collocavit. Sed barbarorum crescente multitudine et iam fluvium transeuntibus constantinus nimio terrore concutitur videns quod eum eo die crastina committere. Sequenti igitur nocte ab angelo excitatur et ut sursum respiciat admonetur. Qui in celum aspiciens vidit signum crucis ex clarissimo lumine factum litteris aureis hunc titulum habens scriptum: In hoc signo vinces. Qui celesti visione confortatus similitudinem crucis fecit et ipsam ante suum exercitum ferri iussit. Irruensque in hostes ipsos in fugam vertit et multitudinem ingentem interfecit. Tunc constantinus omnes templorum pontifices convocavit et cuius nam dei hoc signum esset diligentius requisivit. Quibus se nescire dicentibus quidam christiani advenerunt et ei sancte crucis misterium et fidem trinitatis plenius enarraverunt. Qui in christum perfecte tunc credidit et ab eusebio papa vel secundum quosdam libros cesariensi episcopo sacrum baptisma suscepit. Sed in hac historia multa ponuntur quibus contradicit historia tripartita et ecclesiastica et vita sancti silvestri et gesta pontificum romanorum. Secundum quosdam non fuit iste constantinus imperator qui a silvestro papa fuit baptizatus et ad fidem conversus, sicut aliqui hystorie videntur innuere, sed fuit constantinus pater ipsius constantini, sicut in aliquibus hystoriis invenitur. Ille autem constantinus alio modo ad fidem venit sicut in hystoria sancti silvestri legitur, nec ab eusebio sed a silvestro baptizatus fuisse narratur. Mortuo tamen ipso constantio constantinus memor victorie patris quam per virtutem sancte crucis habuerat helenam matrem suam iherosolimam pro ipsa cruce invenienda transmisit, sicut inferius est notatum. Hystoria tamen ecclesiastica hanc victoriam aliter factam narrat. Ait enim quod cum maxentius romanum imperium invasisset, constantinus imperator iuxta pontem albinum cum maxentio confligere adveniret. Cum igitur anxius multum esset et pro sibi mittendo auxilio ad celum oculos crebro levaret, vidit per soporem ad orientis partem in celo signum crucis fulgore igneo rutilare angelosque adstare sibique dicentes: Constantine, in hoc vinces. Et ut dicitur in hystoria tripartita, dum constantinus quid hoc esset miraretur, ipsa nocte superveniente eidem apparuit cum signo quod vidit in celo iussitque ut fieret eius signi figuratio que faceret auxilium in congressionibus preliorum. Tunc constantinus letus redditur et de victoria iam securus signum crucis quod in celo viderat in sua fronte designat, vexilla militaria in signa crucis transformat et in manu dextera auream crucem portat. Post hoc dominum exoravit ne dextram suam quam signo muniebat salutari cruore romani sanguinis maculari permitteret, sed sine sanguinis effusione victoriam sibi de tyranno prestaret.

Maxentius autem iussit navibus ad

decipulam compositis fluvium Tiberis et sub-
positis pontibus exercuit. Cum autem iam
Constantinus ad fluvium appropinquasset
Maxentius in occursum eius cum paucis
velociter properat volens ut ceteri se seque-
rentur sed oblitus operis pontem cum paucis
conscendit et decipula qua Constantinum
decipere voluit est deceptus et in fluvium pro-
fundum demersus. Constantinus vero
ab omnibus unanimiter est susceptus. Et
sicut legitur in quadam cronica satis au-
tentica Constantinus tunc perfecte non cre-
didit nec tunc sacrum baptisma suscepit
sed aliquanto tempore interiecto visionem illam Pe-
tri et Pauli vidit et in sacro baptismate per Silvestrum
papam renatus et a lepra mundatus. Et extunc Christum
deinceps perfecte credidit et sic matrem suam
Helenam Ierosolimam misit ut crucem domini inve-
niret. Ambrosius tamen in epistola de obitu Theo-
dosii et hystoria tripartita dicunt quod iam ultimis
constitutus baptisma suscepit quod baptismum dis-
tulit ut posset in Iordanis flumine bapti-
zari. Hoc idem dicit Ieronimus in cronica. Certum est
autem quod cum Silvestro papa christianus effectus
est. Utrum autem baptisma distulerit in dubi-
um vertitur. Unde et de illa legenda sancti Silve-
stri quo ad plura similiter dubitatur. Hec
igitur hystoria de inventione sancte crucis que in
ecclesiasticis hystoriis invenitur cui et con-
sonat cronica quam videtur esse magis autenti-
ca quam illa que per ecclesias recitatur. Constat
enim multa ibidem esse que non consonant
veritati nisi forte quis vellet dicere ut superius
dictum est quod non fuit Constantinus sed Constan-
tius pater eius quod non multum autenticum
non videtur licet in quibusdam ultramarinis
hystoriis sic legatur. ¶ Cum
autem Helena Ierusalem advenisset omnes
iudeorum sapientes qui per totam regionem
reperti sunt ad se congregari precepit. Hec autem
Helena prius stabularia fuerat sed propter
eius pulchritudinem Constantius eam
sibi coniunxit. Secundum quod dicit Ambrosius in
hec verba ¶ Stabulariam hanc fuisse as-
serunt sed coniunctam Constantio seniori qui
postea regnum adeptus est. Bona stabu-
laria que tam diligenter presepe domini requi-
sivit. Bona stabularia que illum stabu-
larium non ignoravit qui vulnera curavit
a latronibus vulnerati. Bona stabularia
que maluit omnia estimare stercora ut
Christum lucrifaceret. Ideo illam Christus de stercore
levavit ad regnum. Hec Ambrosius. ¶ Alii vero
asserunt et in quadam cronica satis au-
tentica legitur quod ipsa Helena fuit filia
Clohelis regis Brittonum. Quam Constantius
in Britanniam veniens cum esset unica pa-
tri suo duxit uxorem. Unde insula post mortem
Clohelis sibi devenit. Hoc et ipsi Brittones at-
testantur. Iudei quidem timidi formidan-
tes dicebant ad invicem. Quare putatis
quod regina nos ad se faciat congregari?
Unus ex eis nomine Iudas dixit. Scio enim
quia vult a nobis discere ubi sit lignum
crucis in quo Christus crucifixus fuit. Vi-
dete igitur ne aliquis sibi confiteri presuma-
t. Alioquin certissime sciatis quod lex nostra eva-
cuabitur et paterne traditiones funditus
destruentur. Zacheus autem avus meus
pronunciavit patri meo Symoni et pater
meus moriens dixit michi. Vide fili quando
de inquiretur crux Christi illam ne manifestes
antequam aliquis paciaris tormenta. Sciens quod
enim ex tunc gens iudeorum regnabit sed
illi qui crucifixum adorant quia ipse est ipse
filius dei. Cui ego dixi. Pater mi. Si vero
patres nostri ipsum esse dei filium cognoverunt
quare ipsum crucis patibulo affixerunt?

non videtur probabile maxime quia in tempore passionis Christi et ecce potuit cum a passione Christi usque ad Helenam sub qua Iudas fuit fluxerint .cc.lxx. anni, nisi forte dicatur quod tunc homines plus quam modo vivunt.

Et respondit. Sicut deus est, ego nunquam in consilio eorum extiti, sed eis sepius contradixi. Quia vero phariseorum vitia exprobrabat, ipsum crucifigi fecerunt. Ipse vero die tertia resurrexit et celos discipulis videntibus penetravit. In quem et Stephanus frater tuus credidit quem iudeorum vesania lapidavit. Vide ergo fili ne Christum vel discipulos eius audeas blasphemare. Dixerunt ergo iudei ad Iudam: Nos talia numquam audivimus. Verumtamen si de hoc regina quesierit, vide ne ei aliquatenus confitearis. Cum ergo illi ante reginam stetissent et illa eos interrogasset de loco ubi erat dominus crucifixus et ipsi locum nullatenus indicare vellent, iussit eos omnes cremari igne. At illi timentes tradiderunt Iudam dicentes: Hic domina iusti et prophete filius optime novit legem et tibi omnia que ab eo quesieris indicabit. Tunc illa omnes dimittens tenuit Iudam solum. Cui dixit: Mors et vita tibi proposita sunt. Quod malueris elige. Ostende ergo mihi locum qui Golgotha dicitur ubi fuit dominus crucifixus, ut crucem eius invenire possim. Respondit Iudas: Quomodo locum scire valeam, cum .cc. iam anni fluxerint et nequaquam illo tempore natus essem? Cui regina: Per crucifixum fame te perimam nisi mihi dixeris veritatem. Ipsum ergo in puteum siccum iussit proici et ibidem molestia famis cruciari. Cum ergo ibidem .vi. diebus mansisset, die .vii. extrahi petiit et crucem se indicaturum promittit. Cum ergo extractus ad locum venisset et ibidem orasset, locus subito commovetur et fumus aromatum miri odoris sentitur, ita ut miratus Iudas ambabus manibus plauderet et diceret: In veritate, Christe, tu es salvator mundi. Erat

autem in loco illo, sicut in ecclesiasticis hystoriis legitur, templum Veneris quod Adrianus imperator ibidem construxerat, ut si quis christianorum in loco illo adorare voluisset, videretur Venerem adorare, et ob hoc infrequens et pene oblivioni datus fuerat locus. Regina autem templum funditus fecit destrui et locum inarari. Post hec Iudas precingens se viriliter fodere cepit et .xx. passus fodiens tres cruces absconditas reperit, quas ad reginam protinus deportavit. Cum autem crucem Christi ab illis latronum nescirent discernere, eas in civitatis medio posuerunt, ibidemque gloriam dei prestolantes. Et ecce circa horam nonam quidam iuvenis mortuus defertur. Iudas feretrum tenuit et primam et secundam crucem super corpus defuncti apposuit, sed nequaquam ille surrexit. Apponens autem tertiam protinus rediit defunctus ad vitam. In hystoriis autem ecclesiasticis legitur quod cum quedam mulier primaria civitatis semiviva iaceret, Macharius episcopus Ierosolimitanus primam et secundam crucem adhibuit, sed nichil profecit; tertiam vero apposuit et protinus mulier apertis oculis sana surrexit. Ambrosius vero dicit quod discernit ipsam crucem domini ab aliis per titulum quem posuerat Pylatus, quem titulum ibidem invenit et legit. Dyabolus autem in aera vociferabatur dicens: O Iuda, quid hoc fecisti? Iude uite tue contraria operatus es. Nam ille me suadente fecit proditionem et tu me renuente hinc invenisti crucem. Per illum multas lucratus sum animas, per te videor perdere iam lucratas. Per illum regnabam in populo, per te iam expellar a regno. Verumptamen tibi vicem rependam et contra te regem alium sus-

uo hec et rogauit epm̃ quiriacũ ut ad locum pergeret et clauos dñi quereret

citatus q̃ fidem deserens crucifixi cum tormen
tis te negare faciet crucifixum. quod quidem
de iuliano apostata dictum uidetur qui
iudam episcopum iosolimus factum multis tor
mentis affecit et martirem xp̃i fecit. Audi
ens iudas uerba satis dyaboli nichil
extimuit sed constanter dyabolo maledixit
dicens. Xp̃s te dampnet in abyssis ignis
eterni. ¶ Post hec iudas baptizatur et quiri
acus appellatur et iosolimorum defuncto
episcopo ibidem in episcopum ordinatur. Post in cum
beata helena clauos domini inquireret. Quo
cum uenisset et ad dominum preces fudisset con
tinuo claui uelut aurum fulgentes
in terra apparuerunt. Quos ille accipiens
regine detulit. Illa autem genua figens
in terra et caput inclinans eos cum multa
reuerentia adorauit. Crucis ergo partem hele
na detulit filio, partem uero thecis argen
teis conditam reliquit in loco. Clauos
uero quibus dominicum fuerat corpus affix
um portat ad filium. et quibus ut euse
bius cesariensis refert frenos quibus
uteretur ad bellum composuit et ex aliis
galeam suam armauit. Non nulli uero asse
runt ut gregorius turonensis clauos iiij in do
minico corpore fuisse et quibus helena du
os in freno imperatoris posuit. Tercium in
ymagine constantini que rome superemi
net urbi locauit et quartum in mare adria
ticum quod usque nunc fuerat nauigantium uo
rago proiecit. precepit et ut festum de inuentione
crucis singulis annis sollempniter celebraretur.
¶ Ambrosius uero sic ait. Quesiuit helena
clauos domini et inuenit. et de uno frenum
fieri precepit. de altero dyadema intexuit. rec
te clauus in capite corona in uertice ima
nu [illegible] habena. ut sensus premineat fides
luceat potestas regat. ¶ Tempore autem

quiriacum episcopum iulianus apostata post
modum interfecit eo quod sanctam crucem inuene
rat. ubique signum crucis destruere nite
batur. Cum enim contra persas pergeret cepit qui
acum inuitare ad sacrificia ydolorum. Quod cum
ille renuisset dexteram eius abscidi fecit dicens
hec manu multas epistolas scripsit quibus mul
tos a deorum sacrificiis reuocauit. Cui dixit
quiriacus. Multum michi canis insensate
profuisti. quia prius quam in xp̃m crederem se
pius ad synagogas iudeorum scribebam
epistolas ut nullus in xp̃m crederet et ecce nunc scan
dalum mei corporis abscidisti. Tunc julia
nus plumbum fecit liquefieri et in os eius in
fundi. deinde lectum ferreum afferri et in eo
quiriacum extendi et desubter carbones salem et
adipem spargi. Sed cum quiriacus inmobi
lis permaneret dixit ei iulianus. Si non uis
sacrificare diis saltem dic te xp̃ianum
non esse. Quod cum execrans recusaret iussit
altam foueam fieri et serpentes uenenatos
ibidem poni et quiriacum in eam iactari.
Sed tamen serpentes continuo mortui sunt. Iussit
quoque iulianus in caldariam oleo feruentissimo
plenam quiriacum mitti. Qui dum se signans
sponte intrare uellet rogans dominum ut eum
iterum in lauacro martyrii baptizaret. Iratus
iulianus iussit pectus eius gladio perfo
rari et sic in domino consummari promeruit.
Quanta autem sit uirtus crucis in illo fide
li notario patet quem quidam magus decep
pit et ad quendam locum in quem demo
nes aduocauerat duxit promittens ei
quod multis diuitiis habundaret et ecce
uidet quendam magnum ethyopem super excelsum
tronum sedentem et in circuitu eius alios e
thyopes circa eum cum lanceis et fustibus
stantes. Tunc ille magus puerum inter
gauit dicens. Quis est iste puer. Et ille

dominus filius vester est. Cui demon. Si vis me adorare et filius meus esse et Christum tuum negare faciam te sedere in dextera mea. Ille autem in pectore signum crucis edidit et se Christi salvatoris servum esse alta voce exclamavit. Statimque ut edidit signum crucis omnis illa demonum multitudo evanuit. ¶ Post hec cum quadam vice templum sancte Sophye predictus notarius cum domino suo intrasset et ante salvatoris ymaginem ambo starent vidit dominus suus quod predicta ymago super notarium oculos fixos haberet et ipsum attente respiceret. Quod videns dominus et admirans iuvenem ex parte dextera stare fecit, viditque quod ymago illam in partem oculos volvisset et super notarium fixos haberet. Rursumque fecit ipsum ex parte sinistra et ecce iterum ymago oculos volvit et notarium ut prius respicere cepit. Tunc adiuravit eum dominus ut diceret quid apud deum meruisset propter quod sic eum ymago respiceret. Dixit se nullius boni conscium esse nisi quod eum coram dyabolo negare noluisset.

De sancto Iohanne ewangelista ante portam latinam.

Iohannes apostolus et ewangelista domini cum Ephesi predicaret a proconsule capitur et ut dyis immolaret invitatur. Qui dum renuit in carcerem mittitur et ad Domitianum imperatorem epistola destinatur in qua magus sacrilegus et deorum contemptor et crucifixi cultor nominatur. Iussu igitur Domitiani Romam deducitur et deducto omnes capilli pro derisione a capite preciduntur ac ante portam urbis que latina dicitur in dolium ferventis olei igne desubter candente mittitur nullum tamen ibidem dolorem sensit sed penitus illesus exivit. In illo igitur loco christiani ecclesiam fabricaverunt et dies illa tamquam dies martyrii sollempnizatur. Cumque nec sic a predicatione Christi cessaret iussu Domitiani in Pathmos insulam relegatus est [exilio]. Licet tamen imperatores romani apostolos persequebantur non tamen quia Christum predicabant cum ipsi nullum deum respuerent sed quia Christum sine senatus auctoritate deificatum agebant quod ipsi de necesse fieri prohibuerunt. Unde legitur in hystoria ecclesiastica quod cum Pylatus quadam vice ad Tybirium de Christo epistolas misisset et ipse Tybirius eius fidem a romanis recipi assentiret senatus omnino restitit ex eo quod non sua auctoritate deus vocatus fuit. Alia causa est que legitur in quadam cronica ex eo quod romanis prius non apparuerat. Alia causa est ex eo quod omnium deorum cultum quem romani sequebantur evacuabat. Alia causa est ex eo quod mundi despectum predicabat et romani avari et ambitiosi erant. Alia est quia non permiserunt ne vehementi potestati ascriberetur. Alia causa secundum magistrum Iohannem Beleth quare imperatores et senatus apostolos et Christum persequebantur erat quia videbatur eis deus nimis superbus et invidus eo quod consortem habere non dignaretur. Alia causa est quam Orosius refert quod senatus indigne tulit quod Pylatus ad Tybirium et non ad senatum de Christi miraculis litteras destinavit et ideo eius consecrationem inter deos fieri noluit. Unde iratus Tybirius multos de senatoribus occidit et quosdam exilio dampnavit. Mater autem beati Iohannis audiens filium suum Rome detentum materna compassione permota Romam ad eum visitandum accessit sed dum venisset et ipsum in exilium relegatum audisset ipsaque rediret in campania civitate Veruliana migravit ad Christum. Cuius corpus in quodam specu sepultum multo tempore latuit sed postmodum a filio suo Iacobo revelatum fuit. Quod quidem multo odore redolens ac miraculis multis refulgens

ad predictam civitatem cum multo honore
translatum est. De letaniis maioribus et minoribus.

Letanie in anno bis
fiunt scilicet in festo sancti marci quae dicitur
letania maior et tribus diebus
ante ascensionem domini quae dicitur minor et interpre-
tatur letania supplicatio vel rogatio.
Prima igitur letania tripliciter vocatur. Pri-
mo letania maior. Secundo dicitur processio
septiformis. Tertio dicitur cruces nigre. Di-
citur autem letania maior propter tres causas scilicet ratione
illius a quo instituta scilicet a magno gregorio
papa urbis rome. Ratione loci in quo institu-
ta est quia rome quae domina est et caput mundi
ex eo quod ibi est corpus principis apostolorum et
apostolica sedes. Ratione cause pro qua instituta
est quia pro magno gravissimo morbo. Ro-
mani enim cum in quadragesima continenter vixissent
et in pascha corpus domini recepissent postea
comessationibus ludis et luxurie frena lax-
abant. Idcirco deus provocatus pestem
ingentem in eos misit quam inguina-
riam vocant id est apostema sive inflatu-
ram in inguine. Tam seva autem illa pes-
tis fuit ut homines in via in mensa in ludis
in colloquiis subito morerentur ita quod
cum aliquis sternutabat ut dicitur sepe cum ipsa ster-
nutatione spiritum exalabat. Unde cum aliquis
aliquem sternutantem audiebat statim accurrens
Deus te adiuvet deus te adiuvet acclamabat
et abinde ut dicitur haec adhuc consuetudo
servatur ut cum aliquem sternutantem audimus
deus te adiuvet acclamemus. Rursus
ut fertur cum aliquis oscitabat frequenter et
continuo et subito spiritum emittebat. Unde
cum quis se velle oscitare sentiebat con-
tinuo signum crucis sibi imprimere festina-
bat et haec consuetudo similiter usque modo
servatur. Haec autem pestis qualiter orta fuit
in vita sancti gregorii reperitur. Secundo dicitur
processio septiformis ex eo quod beatus gregorius
processiones quas tunc faciebat per septem
ordines disponebat. Nam in primo ordine
erat omnis clerus. In secundo omnes mona-
chi. In tertio omnes sanctimoniales. In quarto
omnes infantes. In quinto omnes layci. In
sexto omnes vidue et continentes. In septimo
omnes coniugati. Sed quia modo non possumus
in numero personarum supplemus in numero letaniarum
quia septies dici debet antequam insignia de-
ponantur. Tertio dicitur cruces nigre quoniam
in signum meroris ex tanta strage hominum
et in signum penitentie nigris vestibus induebantur
et forte propter eandem causam cruces et altaria
saccis cilicinis velabant. Ideo et fideles
vestes penitentiales debent assumere. Alia
autem letania quae dicitur minor quae fit tribus die-
bus ante ascensionem quam beatus Ma-
mertus episcopus viennensis ante institutionem
prime instituit quae dicitur letania minor
rogationes et processio. Dicitur autem letania
minor ad differentiam prime quae scilicet insti-
tuta est in minori loco et pro minori mor-
bo. Causa autem institutionis huius le-
tanie fuit. Tunc enim apud viennam frequentes et
magni terremotus fiebant qui domos et
ecclesias plurimas subvertebant et nocturni
sonitus et clamores sepe audiebantur.
Tunc et aliud terribile accidit quia in die
pasche ignis de celo cecidit et regis palati-
um concremavit. Aliud insuper mira-
bilius fiebat. Sicut enim demones porcos
intraverunt sic permissione domini propter peccata hominum
lupos et alias feras intrabant et nullos
timentes non solum per vias sed per civitatem
publice discurrebant et passim pueros
et senes viros et feminas devorabant.
Cum igitur tam dolorosi casus cotidie

fieri precepit et triduanum ieiunium indixit et letanias instituit et sic pestis in brevi conquievit. Deinde statutum est ab ecclesia et firmatum ut hec letania universaliter observetur. Dicitur et rogationes, quia tunc omnium sanctorum suffragia imploramus, et merito talis observantia his diebus observanda est et rogationibus sanctorum et ieiuniis his diebus insistendum multiplici ratione. Primo ut deus bella pacificet que in vere frequentius concitantur. Secundo ut teneros adhuc fructus conservando multiplicet. Tertio ut motus carnales qui hoc tempore magis fervent in se quisque magis mortificet. In vere enim sanguis magis fervet et illiciti motus magis pullulant. Quarto ut ad receptionem spiritus sancti se quisque magis habilitet. Sic enim per ieiunium magis habilitatur et per rogationes dignior redditur. Duas alias rationes assignat magister Willelmus Altissiodorensis. Prima ut scilicet Christo ascendente et dicente: petite et accipietis, confidentius petat ecclesia. Secundo quia ecclesia ieiunat et orat ut parum habeat de carne per ieiunium quod carnis maceratio est et acquirat sibi alas per orationem, quia oratio est ala anime qua volat in celum, ut sic Christum ascendentem libere possit sequi qui ascendit pandens iter ante nos et volantem super pennas ventorum. Avis enim que multum habundat in carne et parum in plumis bene volare non potest, sicut patet in struthione. Dicitur et processio quia tunc ecclesia generalem facit processionem. In hac autem processione crux defertur, campane pulsantur, vexillum portatur. Draco quidam cum ingenti cauda in quibusdam ecclesiis baiulatur et omnium sanctorum singulariter patrocinia implorantur. Ideo autem tunc crucem deferimus et campanas pulsamus ut demones territi fugiant. Sicut enim rex in suo exercitu habet insignia regalia, scilicet tubas et vexilla, sic Christus rex eternus in sua ecclesia militanti habet campanas pro tubis et cruces pro vexillis. Et sicut aliquis tyrannus valde timeret quando alicuius regis potentis et sibi inimici tubas in sua terra audiret et vexilla videret, sic demones qui sunt in isto aere caliginoso vehementer metuunt quando tubas Christi, scilicet campanas, sentiunt pulsari et vexilla, id est cruces, conspiciunt. Et ista dicitur esse ratio quare ecclesia campanas consuevit pulsare quando tempestatem concitari videt, ut scilicet demones qui hoc faciunt tubas eterni regis audiant et sic territi fugiant et a tempestatis concitatione quiescant, licet et alia causa sit, quia campane tunc fideles admonent et provocant ut pro instanti periculo orationi insistant. Aliud est et vexillum eterni regis, est ipsa crux, secundum illud: vexilla regis prodeunt etc. Quod quidem vexillum demones valde timent secundum quod dicit Chrysostomus: Ubicumque enim demones signum dominicum viderint fugiunt timentes baculum quo plagam acceperunt. Et hec est causa quare in quibusdam ecclesiis tempore tempestatis crux de ecclesia extrahitur et tempestati opponitur, ut scilicet demones vexillum summi regis videant et territi fugiant. Ideo ergo crux in processione defertur et campane pulsantur ut demones in ipso aere existentes territi fugiant et a nostra infestatione desistant. Vexillum autem ibidem defertur propter representandam victoriam resurrectionis et victoriam ascensionis Christi qui cum magna preda celos ascendit. Unde vexillum per aera incedens est Christus in celum ascendens. Et sicut vexillum quod in processione defertur multitudo fidelium sequitur, sic Christum ascendentem

magna sanctorum collectio comitatur. Cantus autem qui ibi fiunt significant cantus et laudes angelorum qui Christo ascendenti obviaverunt et ipsum cum sua societate usque in celum cum magnis laudibus perduxerunt. In quibusdam autem ecclesiis et maxime in ecclesiis gallicanis consuetudo habetur quod draco quidam cum longa cauda et inflata plena scilicet palea vel aliqua tali duobus diebus primis ante crucem et tertio cum cauda vacua post crucem defertur, per quod significatur quod in primo die ante legem et in secundo sub lege dyabolus in hoc mundo regnavit. In tertio autem die gratie per passionem Christi de suo regno expulsus fuit. Rursus in ipsa processione omnium sanctorum singulariter patrocinia imploramus. Quare autem tunc sanctos rogamus plures cause superius assignate sunt. Sunt autem et alie cause generales propter quas deus ordinavit ut sanctos oremus, scilicet propter nostram inopiam, sanctorum gloriam et dei reverentiam. Sancti enim vota supplicantium scire possunt quia in illo eterno speculo intelligunt quantum vel illis pertinet ad gaudium vel nobis ad auxilium. Prima igitur ratio est propter nostram inopiam et hoc vel propter inopiam quam habemus in merendo ut ubi nostra non suppetunt merita patrocinentur aliena. Vel propter inopiam quam habemus in contemplando ut qui non possumus summam lucem aspicere in se saltem in sanctis aspicere valeamus. Vel propter inopiam quam habemus in amando, quia plerumque in sancto homo magis sentit se afficit ... quam in divino. Secunda ratio est propter sanctorum gloriam. Vult enim deus ut sanctos invocemus ut eorum per suffragia que petimus imploramus ipsos glorificemus et magnificentius collaudemus. Tertia ratio est propter dei reverentiam ut peccator qui deum offendit quasi non audeat ipsum in propria persona adire, sed amicorum possit patrocinia implorare. In his autem letaniis est angelicum canticum frequentandum: Sancte deus, sancte fortis, sancte et immortalis miserere nobis. Refert enim Johannes Damascenus libro iii quod cum apud Constantinopolim propter quandam tribulationem letanie fierent quidam puer de medio populi in celum est raptus et istud canticum ibidem edoctus; deinde ad populum rediens illud angelicum canticum in conspectu omnium decantavit et mox omnis tribulatio cessavit. In calcedonensi quoque synodo fuit istud canticum approbatum et concludit ita Damascenus: Nos autem ista sanctimus quia ex his demones refugantur. Sancte deus, sancte fortis et sancte immortalis miserere nobis. Huius igitur cantici laus et auctoritas ex iiii colligitur. Primo ex eo quod angelus illud edocuit. Secundo ex eo quod ad eius prolationem illa tribulatio cessavit. Tertio ex eo quod calcedonensis synodus illud approbavit. Quarto ex eo quod demones adeo illud timent.

De ascensione domini.

Ascensio domini quadragesimo die a resurrectione facta est. Circa quam ascensionem septem per ordinem consideranda sunt. Primo unde ascendit. Secundo quare non statim post resurrectionem ascendit sed tot dies expectavit. Tertio qualiter ascendit. Quarto cum quibus ascendit. Quinto quo merito ascendit. Sexto quo ascendit. Septimo quare ascendit. Circa primum notandum est quod de monte oliveti ihesus bethaniam iam in celos ascendit, qui mons secundum aliam translationem dicitur mons trium luminum. Nam de nocte

ex parte occidentis illuminabatur igne templi, qui erat ignis iugis in altari. Mane ex parte orientis primo excipiebat radios solis antequam illustraret civitatem. Habebat insuper copiam olei, quod est fomentum luminis, et ideo dicitur mons trium luminum. In hunc ergo montem Christus discipulos ire precepit. Jam in ipsa die ascensionis bis apparuit. Semel xi apostolis comedentibus in cenaculo. Omnes quidem tam apostoli quam alii discipuli necnon et mulieres habitabant in illa parte Jerusalem que dicebatur Mello, scilicet in monte Syon ubi David construxerat sibi palatium, et erat ibi cenaculum illud grande stratum in quo dominus precepit sibi parari pascha, et in illo cenaculo tunc xi apostoli habitabant. Ceteri autem discipuli et mulieres habitabant circumquaque per diversa hospitia. Dum ergo in illo cenaculo comederent, dominus eis apparuit et incredulitatem eorum exprobravit. Et cum comedisset cum eis et precepisset ut in montem oliveti versus Bethaniam irent, iterum eisdem in monte apparuit ac indiscrete querentibus respondit, et elevatis manibus eis benedixit et inde coram eis in celum ascendit. De loco autem ascensionis dicit Sulpicius episcopus Jerosolimitanus et habetur in glosa quia cum ibi postea edificata esset ecclesia locus ille in quo institerunt vestigia Christi ascendentis nunquam potuit sterni pavimento, immo resiliebant marmora in ora collocantium. Calcati etiam pulveris a domino hoc documentum est quod vestigia impressa cernuntur et eandem adhuc speciem velud impressis vestigiis terra custodit. Circa secundum, quare scilicet non statim ut resurrexit ascendit sed per xl dies expectare voluit, notandum quod hoc fecit propter tres rationes.

Primo propter resurrectionis certificationem. Difficilius enim erat probare veritatem resurrectionis quam passionis, quia a prima die usque ad tertiam bene poterat probari passio, sed ad veram resurrectionem probandam plures dies requirebantur, et ideo maius tempus requirebatur inter resurrectionem et ascensionem quam inter passionem et resurrectionem. De hoc sic dicit Leo papa in sermone de ascensione: Quadragenarius hodie dierum expletus est numerus sacratissima ordinatione dispositus et ad utilitatem nostre eruditionis impensus ut dum a domino in hoc spacio mora presentie corporalis extenditur fides resurrectionis documentis necessariis muniretur. Gratias agimus divine dispensationi et sanctorum patrum necessarie tarditati: dubitatum est ab illis ne dubitaretur a nobis. Secundo propter apostolorum consolationem, quia consolationes divine superhabundant tribulationibus, et tempus passionis fuit tribulationis apostolorum, ideo plures debuerunt esse dies istius quam illius. Tertio propter mysticam significationem, ut per hoc daretur intelligi quod consolationes divine comparantur ad tribulationes sicut dies ad horam et sicut annus ad diem. Quod enim comparentur sicut annus ad diem patet per illud quod legitur Ysaie lxi: Predicarem annum placabilem domino et diem ultionis deo nostro. Ecce pro die tribulationis reddit annum consolationis. Quod autem comparentur sicut dies ad horam patet per hoc quod dominus xl horis mortuus iacuit, quod fuit tribulationis, et per xl dies resurgens discipulis apparuit, quod fuit consolationis. Unde glosa: xl horis mortuus fuerat, propter hoc xl diebus se vivere confirmabat. Cir-

circa ipsum qualiter scilicet ascendit notandum
quod ascendit primo potenter quia virtute p-
propria. Ysa. LXIII. Quis est iste qui venit
de Edom etc. Iste formosus in stola sua gradi-
ens in multitudine virtutis sue. Et Jo. III. Ne-
mo ascendit in celum scilicet propria virtute nisi
qui descendit de celo filius hominis qui est in
celo. Licet enim quasi in quadam globo nubis as-
cenderit tamen non fecit quod nubis auxilio indi-
geret, sed ut per hoc ostenderet quod omnis
creatura parata est obsequi creatori suo. Ipse
enim potentia divinitatis sue ascendit et
in hoc notatur differentia secundum quod dicitur in hys-
toriis scolasticis inter ipsum et Enoch et Helyam.
Nam Enoch translatus est, Helyas subvec-
tus est, Jesus propria virtute ascendit. Primus
secundum Gregorium fuit coitu genitus et generans.
Secundus generatus sed non generans. Tercius
2 nec genitus nec generans. Secundo as-
cendit patenter quia videntibus discipulis;
unde videntibus illis elevatus est. Et Jo.
XVI. Vado ad eum qui misit me et ne-
mo ex vobis interrogat me quo vadis. Glossa: ita
palam ut nemo interroget quod visu cor-
porali cernat fieri. Ideo enim illis videntibus
ascendere voluit ut ipsius ascensionis
testes existerent et naturam humanam in
celum ferri gauderent et ipsum sequi deside-
3 rarent. ¶ Tercio letanter quia iubilan-
tibus angelis. Unde ps. Ascendit deus in iu-
bilatione. Aug. Ascendente Christo pavet
omne celum, mirantur astra, plaudunt
agmina, tuba sonant, cetus emis-
cent blanda modulamina chori.
¶ Quarto velociter. Ps. Exultavit ut
gygas ad currendam viam. Valde enim
velociter ascendit quia tantum spacium quasi
in momento percurrit. Refert enim rabi Moy-
ses maximus philosophus quod quilibet circulus

sive celum cuiuslibet planete habet spis-
situdinem itineris quingentorum annorum, id est tan-
tum spacium quantum aliquis iret de via
plana in quingentis annis, et distantia
inter celum et celum, id est inter circulum et circu-
lum est similiter ut dicit itineris quingentorum anno-
rum. Et ideo cum sint VII celi erit secundum
ipsum a centro terre usque ad concavum celi Sa-
turni quod est celum septimum via VII mi-
lium annorum et septingentorum annorum,
id est totum spacium quantum de via plana ali-
quis iret in septem milibus septingentis annis
si tantum viveret, ita tamen quod quilibet annus con-
ponatur ex CCCLXV diebus et iter cuiuslibet
diei sit XL miliaria et quodlibet miliare sit
duorum milium passuum sive cubitorum.
Hec rabi Moyses. Utrum autem hoc verum
sit deus scit. Hanc enim mensurationem ille
novit qui omnia fecit in numero pondere et
mensura. Iste igitur fuit magnus saltus quem
fecit Christus de terra scilicet in celum. Et de hoc saltu
et quibusdam aliis saltibus Christi sic dicit
Ambrosius: Saltum quendam Christus venit in hunc
mundum. Apud patrem erat, in virginem
venit et ex virgine in presepe transiliit,
descendit in Iordanem, ascendit in crucem,
descendit in tumulum, surrexit e tumulo
et sedet ad patris dexteram. ¶ Circa quin-
tum cum quibus scilicet ascendit notandum quod
ascendit cum magna preda hominum et
magna multitudine angelorum. Quod enim cum
preda hominum ascenderit patet per illud quod dicitur in ps.
Ascendisti in altum, cepisti captivitatem
etc. Quod autem ascenderit cum multitudine
angelorum patet per illas interrogationes
quas Christo ascendente minores angeli fe-
cerunt maioribus ut habetur Ysa. LXIII. Quis
est iste qui venit de Edom tinctis vestibus
de Bosra, ut dicit glossa. Quidam angeli

plene cognoscentes mysterium incarnationis
passionis et resurrectionis, videntes ascendere ad ce-
los dominum cum multitudine angelorum et sancto-
rum per propria virtute ipsum incarnationis et
passionis mysterium admirantur et angelis
comitantibus dominum dicunt: Quis est iste qui
venit de Edom, et in psalmo illi: Quis est iste rex
glorie. Dyonisius autem in libro de angelica ierarchia ca.
vii. insinuare videtur quod dum Christus as-
cenderet tres questiones ab angelis facte sunt.
Primam fecerunt angeli maiores ad invicem
sive inter se. Secundam fecerunt ipsi maiores
Christo ascendenti. Tertiam fecerunt minores ma-
ioribus. Querunt ergo inter se maiores dicen-
tes: Quis est iste qui venit de Edom tinctis
vestibus de Bosra etc. Edom sanguineum
interpretatur, Bosra munita, quasi dicat:
Quis est iste qui venit de mundo sangui-
neo per peccatum et munito per maliciam contra
deum, vel qui venit de mundo sanguineo
et inferno munito. Respondet dominus: Ego qui
loquor iusticiam etc. Ego enim dicit disputa-
tor iusticiam et iudicium salutaris
in redemptione humani generis fuit iusti-
[illegible] scilicet factor facturam suam a dominio a-
lieno reduxit et fuit iudicium in eo quod
dyabolum invasorem alieni iuris ab eo quem
possidebat hominem potenter eiecit. Sed hic facit
Dyonisius questionem: Cum ipsi superiores angeli sint
deo proximi et immediate a deo illuminentur,
quare ab invicem querunt quasi ab invicem
discere cupientes? Sed sic ipse solvit et commenta-
tor exponit: In eo quod interrogant significa-
tur quod scientiam appetunt. In eo autem quod primo
inter se conferunt demonstratur quod divinam
in se processionem non audent prevenire. Apud
se ergo prius interrogare debuerant ne forte
illuminationem que ipsis a deo fit inor-
dinata interrogatione preveniant. Secunda

questio est quam fecerunt ipsi superiores angeli ad
Christum dicentes: Quare ergo rubrum est
vestimentum tuum indumentum et vesti-
menta tua sicut calcantium in torculari. Do-
minus enim dicitur habuisse indumentum id est corpus
suum rubeum id est sanguine cruentatum eo
quod adhuc dum ascenderet in corpore suo cica-
trices habebat. Voluit enim cicatrices in
corpore suo servare sicut dicit Beda quinque de
causis. Ait enim sic: Cicatrices dominus servavit et
in iudicio servaturus est ut fidem resurrectionis
astruat, ut pro hominibus supplicando eas pa-
tri representet, ut boni quam misericorditer sint
redempti videant, ut reprobi quam iuste sint dampna-
ti agnoscant, ut perpetue victorie sue certum
triumphum deferat. Huic ergo questioni dominus sic re-
spondet: Torcular calcavi solus et de gen-
tibus non est vir mecum. Et potest vocari torcular
crux in qua tamquam in prelo sic pressus est ut
sanguis effunderetur. Vel torcular vocat
dyabolum qui humanum genus sic funibus
peccatorum involverat et strinxerat ut quicquid in
eis spirituale erat exprimeret et solum marcum
remaneret. Sed noster bellator torcular calca-
vit, vincula peccatorum dirupit et in celum
ascendens postmodum tabernaculum celi aperuit et
vinum spiritus sancti effudit. Tertia questio est quam
fecerunt minores angeli maioribus di-
centes: Quis est iste rex glorie? Quibus illi
responderunt: Dominus virtutum ipse est rex glorie.
De hac angelorum questione et aliorum convenien-
tium responsione sic dicit Augustinus: Sanctificatur — Aug.
divino comitatu inmensus aer et omnis
illa volitans demonum per aera turbata Christo
ascendente diffugit. Occurrentes an-
geli quis est iste sciscitantur [illegible] dicentes:
Quis est iste rex glorie? Quibus alii responden-
tes dixerunt: Hic est ille candidus et rubicundus.
Hic est ille qui non habuit speciem neque deco-

celū. n. lz altitudie. pulchre. ⁊ fortitu. de quibus / primis. ecc. xliij. altitudis firmamētū ⁊c. De ꝫ Job. / xxxvij. Tu forsitan cū illo fabricat' es.

rem. Infirmus in ligno. Fortis in spo
lio. Vilis in corpusculo. Armat' in
prelio. Fedus in morte. Pulcher in resurrec
tione. Candidus ex uirgine. Rubicū
dus in cruce. Fuscus in obprobrio. Cla
rus in celo. ¶ Circa quintum quo. s.
nutu ascendit. Notandum quod triplici nutu
ascendit de quo dicitur. sic. Iō. prima unitate quia
illa que per prophetas promiserat adimplevit.
et mansuetudine quia sicut ovis pro uita
populi immolatus ⁊ iusticia. cum non potesta
te: sed iusticia eripuit hominem ⁊ deduxit
eum. vel dexter. tu. i. potentia sine uirtus deduxit
te. hoc est in celum. ¶ Circa sextum quo
s. ascendit. sed quod dicitur ephe. iiij. Qui descen
dit ipse est et qui ascendit super omnes celos
ut adimpleret omnia. Super omnes celos dicit.
quia plures sunt celi super quos ipse ascendit. Est
enim celum materiale. rationale. intellectuale
et supersubstantiale. Celum materiale multiplex est.
s. celum aereum. ethereum. olymphum
igneum. sydereum. cristallinum ⁊ em
pyreum. Celum autem rationale est homo iux
tus qui dicitur celum ratione inhabitationis diuine
quia sicut celum est sedes ⁊ habitatio dei. secundum quod
dicitur in ysa. celum mihi sedes est. Sic anima iusti
secundum quod dicitur in sapientia. Anima iusti sedes
est sapientie. ratione conuersationis sancte quia
sancti per conuersationem et desiderium spiritualiter ha
bitant in celo. sicut dicebat apostolus. Nostra
conuersatio in celis est. Ratione operationis
continue quia sicut celum continue moue
tur sic et sancti per bona opera continue mo
uentur. ¶ Celum intellectuale est an
gelus. angeli. n. dicuntur celum. quia
instar celi sunt altissimi ratione dignita
tis ⁊ excellentie de quorum dignitate
et excellentia dicit dyo. in libro de di. no.
ca. iiij. Diuine mentes sunt super reliq

existentia ⁊ uiuunt super reliqua uiuentia
et intelligunt ⁊ cogitant super sensum et
rationem ⁊ plus quam omnia existentia pul
chrum ⁊ bonum desiderant et cooperantur.
Secundo sunt pulcherrimi ratione nature ⁊ glo
rie de quorum pulchritudine dicit dyo. in eodem
libro. Angelus est manifestatio occulti
luminis. speculum purum clarissimum incon
taminatum incoinquinatum suscipiens
si est fas dicere pulchritudinem boniformis
diformitatis. Tercio sunt fortissimi ratione
uirtutis ⁊ potentie de quorum fortitudine dicit
damascenus. in li. ij. ca. iij. Fortes sunt ⁊ parati
ad dei uoluntatis expletionem ⁊ ubique confes
tim inueniuntur ubicumque diuinus iusse
rit nutus. ¶ Celum autem supersubstantiale est
equalitas diuine excellentie de quo ipse uenit
et usque ad illud postmodum ascendit de quo di
in ps. A summo celo egressio eius. ⁊ occursus
eius usque ad summum eius. Super omnes igitur ce
los usque ad ipsum celum supersubstantiale xpistus ascendit.
Quod enim ascendit super omnes celos materiales
habetur per hoc quod dicitur in ps. Eleuata est magnificen
tia super celos deus. Super omnes. n. celos ma
teriales usque in ipsum celum empyreum ascendit
non sicut helyas qui in curru igneo ascendit usque
ad sublunarem regionem non eam transcendit
sed in paradysum terrestrem translatus est quia
adeo eminet ut pertingat ad sublunarem
regionem non eam transcendit. In hoc ce
lo empyreo xpistus residet ⁊ est specialis ⁊ propria
eius mansio ⁊ angelorum ⁊ aliorum sanctorum.
Et congrue conuenit hec habitatio habitatori.
Illud. n. celum ceteros celos excellit dignitate
prioritate situ et ambitu ⁊ ideo est conueni
ens habitatio xpisti qui super omnes celos ratio
nales ⁊ intellectuales transcendit digni
tate ciuitate situ ⁊ ambitu ⁊ ideo est
conueniens habitatio xpisti qui super omnes celos

rationales et intellectuales. Ascendit dignitate eternitate situs immutabilitatis et a bini potestatis. Similiter est congrua habitatio sanctis. Illud enim celum est uniforme, immobile, luminositate perfecte et capacitatis immense, et recte congruit angelis et sanctis qui fuerunt uniformes in operatione, immobiles in dilectione, luminosi in fide et in cognitione, capaces in spiritus sancti receptione. Quod autem super omnes celos rationales, id est omnes sanctos ascendit, patet per illud quod dicitur Cant. ii: Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Et vocantur montes angeli, colles vero viri sancti. ¶ Quod vero super omnes celos intellectuales, id est angelos ascenderit, patet per illud quod dicitur in psalmo: Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum. Et ascendit super cherubim et volavit, volavit super pennas ventorum. ¶ Quod autem usque ad celum supersubstantiale, id est equalitatem ascenderit, patet per illud quod dicitur Marci ultimo: Et dominus quidem Ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris dei. Dextra enim dei equalitas dei. Bernardus: Domino meo singulariter a domino et donum et datum est sedere a dextris glorie patris, utpote in gloria coequali, in essentia consubstantiali, pro generatione consimili, in maiestate non dispari, eternitate non posteriori. ¶ Vel potest dici quod Christus in ascensione sublimis fuit quadruplici sublimitate, scilicet locali, remunerationis premii, cognitionali et virtuali. De primo Ephes. iiii: Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes celos. De secundo Philip. ii: Factus obediens etc. Unde dicit Augustinus: Humilitas claritatis est meritum, claritas humilitatis est premium. De tertio psalmus: Ascendit super cherubim, id est super omnem scientie plenitudinem. De quarto patet quia ascendit super seraphin. Coll. iiii. Scire etc. ¶ Circa septimum queritur scilicet quare ascendit. Notandum quod ascensionis sue triplex fructus sive utilitates.

Prima utilitas est hita habilitatio amoris divini. Jo. xvi: Nisi ego abiero paraclitus non veniet ad vos. Unde dicit Augustinus: Si carnaliter inhesistis, capaces spiritus non eritis. ¶ Secunda est maior cognitio dei. Jo. xiiii: Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad patrem etc. Unde dicit Augustinus: Ideo subtraho formam istam servi in qua pater maior me est, ut deum spiritualiter videre possitis. ¶ Tertia est meritum fidei. De hoc sic dicit Leo in sermone de ascensione: Tunc ad equalem patri filium eruditio et fides certior mentis cepit accedere et contrectationem corporee in Christo substantie qua patre minor est non egere. Magnarum enim hic vigor est mentium incunctanter credere que corporeo non videntur intuitu et ibi figere desiderium quo nequeas inferre conspectum. Augustinus de confessione: Exultavit ut gigas ad currendam viam. Non enim tardavit sed cucurrit clamans dictis, factis, morte, vita, descensu, ascensu, clamans ut redeamus ad eum, et discessit ab oculis ut redeamus ad cor et inveniamus eum. ¶ Quarta enim est nostra securitas. Ideo enim ascendit ut noster advocatus sit apud patrem. Valde autem securi esse possumus cum talem advocatum apud patrem nos habere consideramus. Jo. ii: Advocatum habemus apud patrem Ihesum Christum iustum et ipse propitiatio pro peccatis nostris. De hac securitate dicit Bernardus: Securum accessum habes o homo apud deum, ubi mater ante filium et filius ante patrem. Mater ostendit filio pectus et ubera, filius ostendit patri latus et vulnera. Nulla ergo poterit esse repulsa ubi tot sunt caritatis insignia. ¶ Quinta est nostra dignitas. Magna quidem nostra dignitas est quando natura nostra usque ad dexteram dei exaltata est. Unde et angeli hanc dignitatem in hominibus

considerantes deinceps p̄hibuerunt se
ab hominib; adorari. sic̄ d̄r apoc̄. xix.
Cecidi in c̄ṡp̄ctu añ pedes eius ut adorarē
eum. et dixit m̄. vide ne feceris. conseruus
tuus sum et fratrum tuorum ⁊c̄. Vn̄ dic̄ glo.
In ueteri lege n̄ prohibuit se adorari sed
post ascensionem uidens sup̄ se exaltari ho
minē ab hom̄ie timuit adorari. ł eo. pp̄.
in s̄mone de ascensioñe eius. Natura hodie
nr̄e humilitatis ult̄ˢ cunctarum altitu
dinē potestatum ad dei pr̄is ē prouecta
consensum. ut mirabilior fieret grā dei.
cum remotis in c̄ṡp̄ctu hōim q̄ merito
reuerentiā sui sentiebantur indicere. fi
des n̄ diffideret. spes n̄ fluctuaret. caritas
n̄ tepēt. Sexta ē spei nr̄e soliditas.
heb. iiij. Habentes ergo pontificē mag
num qui penetrauit celos ihm filium dei tenea
mus nr̄e confessionem. It̄ heb. vi. Qui confugi
mus ad tenendā p̄positam spem q̄m sic
anchorā h̄emus anime firmā ac tutam
et incedentem usq; ad interiora uelaminis
ubi p̄cursor pro nob̄ introiuit ih̄c. De h̄
itm̄ leo. xp̄i ascensio nr̄a ē prouectio et
quo p̄cessit glīa capitis eo spes tendit
et corporis. Septima ē uie ostensio. mich.
ij. Ascendit pandens iter añ eos. aug. Via
tibi ip̄e f̄cs est ip̄e saluator. surge ⁊ am
bula. habes q. noli pigescere. Octaua ia
nue celestis apertio. Sicut n. p̄imus adam
29 apuit ianuā infern̄. sic s̄cds paradisi. Vn̄ ecc̄.
cantat. Tu deuicto mortis aculeo. et ceť.
Nona loci p̄paratio. Jo. xiiij. Vado parare
uob̄ locum. aug. Dñe para q̄ paras. nos
enim tibi paras et te nob̄ paras. cum locum paras et
tibi in nobis ⁊ in te nobis.

De emissione sancti spiritus.

Spiritus s̄cus hodi
erna die ut sac
actuum hystori
a testatur. In
apostolos in sp̄n
guis igneis mis
sus ē. Circa cui⁹
missionem siue
aduentum. viij.
consideranda sunt. Primo a quo mis
sus ē. Scd̄o quot modis mittitur siue
missus ē. Tercio quo tp̄e missus ē. Quarto
qualiter missus ē. Quinto qualis missus
est. Sexto in quos missus ē. Septimo
pp̄ quid missus ē. Circa p̄imum. a quo s. [a quo missus ē]
missus ē notandum q̄ ip̄m sp̄m sc̄m pater
misit ⁊ filius misit ⁊ ip̄e ⁊ sp̄c s̄cs se ip̄m
dedit ⁊ misit. De p̄imo. Jo. xiiij. Paraclit⁹
aūt sp̄c s̄cs quē mittet pa. ī no. meo. et c̄.
De scd̄o. Jo. xvi. Si aūt abiero mittā eū
ad uos. Missio n. mitt̄is in eo ordine h̄t
c̄ṗatiōem ad suū mittentem s̄m q̄ plici
similitudinē s. ut ad dante eē ⁊ sic mittitur
radius a sole. ut ⁊ ad dantē uirtutē. et sic
mittitur iaculum a proiectore. ut ad dan
tem iurisdicōnē siue auctoritatē ⁊ sic mit
titur nūcius a p̄ceptore. Scd̄m hunc tri
plicē mod̄ missio p̄t conuenire sp̄ui s̄co
mittitur n. a pr̄e ⁊ filio tamq̄ ab eis
h̄ns eē ⁊ uirtutem ⁊ auctoritatem in op̄ando sa
lutem n̄ram. ip̄e sp̄c s̄cs se ip̄m dedit et
misit q. uidetur insinuari. Jo. xvi. cū dicit.
Cum aūt uenerit ille sp̄c ueritatis ⁊ c̄. sicut
sic dic. leo pp̄. in s̄mone de penthecost. Be
ate trinitatis incommutabilis deitas una
ē in s̄ba. indiuisa ī ope. consors in uolunta
te. par in omnipotentia. equalis in glīa.
Diuisit aūt sibi opus nr̄e redemptionis
mia trinitatis. ut p̄r p̄piciaretur. filius

principaliter. spiritus sanctus ignitur. Quia enim spiritus sanctus deus est, ideo recte dicitur seipsum dare. Quod autem quod spiritus sanctus deus sit ostendit ambrosius libro de spiritu sancto sic dicens. exo. iiii. Istis manifesta divinitatis eius gloria comprobatur. Deus enim est. aut cognoscitur aut quia sine peccato est aut quia peccata condonat aut quia creatura non est sed creator est aut quia non adorat sed adoratur et in hiis omnibus equaliter beata trinitas se totaliter nobis exhibuit quia sicut dicit augustinus. Christus nobis filium suum in precium nostre redemptionis. spiritum sanctum in privilegium nostre adoptionis et se ipsum totum reservat in hereditate adoptatis. Sic et filius se totaliter nobis exhibuit. quia sicut dicit Bernardus. Ipse pastor. ipse pascua. ipse redemptio. Dedit enim nobis animam in precium. sanguinem in potum et carnem in cibum et divinitatem in premium. Similiter et spiritus sanctus nobis totaliter omnia sua dona exhibuit et exhibet quia sicut dicitur i cor. xii. Alii per spiritum sanctum datur sermo sapientie alii sermo scientie secundum eundem spiritum. alii fides in eodem spiritu. leo papa. Spiritus sanctus inspirator est fidei doctor scientie. fons dilectionis. sigillum castitatis et totius causa salutis. ¶ Circa secundum quod est quot modis mittitur sive mittatur est notandum quod spiritus sanctus duobus modis mittitur scilicet visibiliter et invisibiliter. Invisibiliter cum in mentes castas illabitur. Visibiliter cum in aliquo signo visibili demonstratur. De missione invisibili dicitur Jo. iii. Spiritus ubi vult spirat et vocem eius audis et nescis unde veniat aut quo vadat. nec mirum quia sicut dicit Bernardus. Deus est invisibilis. Ad oculos non intrat quia non est coloratum. sed neque per aures quia non sonuit. sed neque per nares quia non aeri miscetur sed menti. nec inficit aerem sed fecit. neque nec per fauces quia non est mansum vel haustum. nec tactu corporeo quia palpabile non est. Quomodo ergo cum ita sint investigabiles vie eius unde adventum norim. Semper ex motu cordis intellexi presentiam eius et ex fuga viciorum adverti potentiam virtutis eius et ex discussione sive redargutione occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientie eius et ex quantulacumque emendatione defectuum meorum expertus sum bonitatem mansuetudinis eius et ex reformatione et renovatione spiritus mentis mee percepi utcumque speciem decoris eius et ex contuitu horum omnium simul expavi multitudinem magnitudinis eius. Hec B.

¶ Missio autem visibilis est cum in aliquo visibili signo ostenditur. Et notandum quod in quintuplici specie visibili spiritus sanctus monstratus est. Primo in specie columbe super christum baptizatum. luc. iii. Descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Secundo in specie nubis lucide super christum transfiguratum. mt. xvii. Adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbravit eos. ubi sicut dicit glossa. Sicut baptizato domino. sic et clarificato mysterium trinitatis ostenditur. ~~Et notandum quod in quintuplici~~ Spiritus sanctus ibi in columba hic in nube lucida. Tertio in specie flatus. Jo. xx. Insufflavit et dixit eis. Accipite spiritum sanctum etc. Quarto in specie ignis. Quinto in specie lingue. Et in hac duplici specie apparuit hodierna die. Ideo autem in hac quintuplici specie fuerat monstratus est ut detur intelligi quod harum rerum proprietates operatur in cordibus in quibus illabitur. Columba gemitum pro cantu habet. felle caret in foraminibus petre manet. Sic spiritus sanctus illos quos replet facit pro suis peccatis gemere. ysaias lix. Rugiemus quasi ursi omnes et quasi columbe meditantes gememus. Ro. viii. Ipse spiritus postulat pro nobis gemi

tibus in cauernabilibus .i. nos postulantes
et gementes facit. Secundo sine felle ama
ritudinis est. Sap. xii. O quam bonus et
suauis est domine spiritus tuus in nobis. Item eodem vii.
vocatur suauis benignus humanus
et eo quod suaues benignos et humanos fa
ciat. Suaues in sermone benignos in cor
de et humanos in opere. Tertio in petre fo
raminibus .i. in Christi vulneribus habitare. Can.
ii. Surge amica mea sponsa mea et ve
ni columba mea. Glo. fouens michi
pullos infusione spiritus sancti in foraminibus
petre. glo. in Christi vulneribus. Trenorum ultimo. Spiritus
oris nostri Christus dominus captus est in peccatis
nostris. cui diximus. In umbra tua viue
mus in gentibus. q. d. Spiritus qui est oris nostri
quia os nostrum et caro nostra fac nos dicere Christo
In umbra tua .i. in passione tua in qua Christus
fuit tenebrosus et despectus viuemus per
iugem memoriam. ¶ Secundo monstratus est
in specie nubis. Nubes a terra eleuatur et re
frigerium prestat et pluuiam generat. sic spiritus
sanctus quos replet a terra eleuat per contemptum ter
renorum. Eze. viii. Eleuauit me spiritus inter
celum et terram etc. Item Eze. i. Cumque am
bularent illuc eunte spiritu et rote pariter eleuaban
tur sequentes eum. spiritus enim vite erat in rotis. Item
Gregorius. Gustato spiritu desipit omnis caro. Se
cundo refrigerium prestat contra incentiua
uiciorum. unde et beate marie dictum est. Spiritus
sanctus superueniet in te et virtus altissimi ob
umbrabit tibi .i. te ab omni estu uiciorum refrigera
bit. unde et spiritus sanctus vocatur aqua que habet
vim refrigeratiuam. Jo. vii. Flumina de ven
tre eius fluent aque viue. hoc autem dixit de spiritu
sancto quem erant accepturi credentes in eum.
Tertio generat pluuiam lacrimarum. ps. Flabit
spiritus eius et fluent aque .i. lacrime. ¶ Ter
tio monstratus est in specie flatus. Flatus

(margin: ex x. q. e. os nostrum)

lenis est et ad respirandum necessarius est.
Sic spiritus sanctus lenis .i. uelox est ad se diffun
dendum omnibus .i. mobilibus mobilior
est. glo. super i. Act. Factus est repente de celo so
nus etc. nescit tarda molimina spiritus
sancti gratia. Secundo calidus est ad inflaman
dum. Luc. xii. Ignem veni mittere in terram
et quid volo nisi ut ardeat. unde et auster
uento calido comparatur. Can. iiii. Surge
aquilo veni auster perfla etc. Tertio le
nis est ad demulcendum. unde ad eius le
nitatem insinuandam vocatur nomine
unctionis. Jo. ii. Unctio eius docet vos
de omnibus. nomine etiam roris. unde cantat ecclesia.
Et sui roris irrigatione etc. nomine autem tenu
is. iii. Reg. xix. Et post ignem sibilus aure te
nuis et ibi dominus. Quarto necessarius est ad respi
randum. adeo quidem necessarius est quod si ad horam
subtraheret homo continuo moreretur. Sic
de spiritu sancto intelligendum est. ps. Auferes spiritum
eorum et deficient et in puluerem suum reuertentur. Emitte
spiritum tuum et creabuntur etc. Jo. vi. Spiritus
est qui uiuificat. ¶ Quarto monstratus
est in specie ignis. ¶ Quinto in specie lingue.
Circa autem in hac duplici specie apparuit dice
tur infra. ¶ Circa tertium .i. quo tempore
missus est. notandum quod missus est quinquagesi
mo die a pascha. Ideo autem in die quinqua
gesimo missus est ut detur intelligi
quoniam a spiritu sancto est legis perfectio. eterna re
muneratio et peccatorum remissio. Legis
perfectio quoniam secundum glo. sicut a die agni immola
ti quinquagesimo die data est lex in igne.
In nouo etiam testamento quinquagesimo die
a pascha Christi descendit spiritus in igne. Lex
in monte Synai. spiritus in monte Syon. Lex in
sublimi montis loco. spiritus datur in ce
naculo. per hoc insinuatur quod spiritus sanctus
est perfectio totius legis. quia plenitudo le

(margin: fa.)

gis est dilectio. Secundo etiam remunerationem
vii glo. Sicut xl. dies quibus post resurrectionem
cum discipulis conversatus est presentem
ecclesiam designant. Ita quinquagesimus dies quo
spiritus sanctus datur denarium eterne remuneratio
nis exprimit. Tertio peccatorum remissio-
nem glo. unde sicut in quinquagesimo ex in
dulgentia fiebat in iubileo, ita per spiritum pec
cata remittuntur. Et sequitur in glo. In spi
rituali iubileo rei solvuntur, debita dimit
tuntur, exules in patriam revocantur, here
ditas amissa redditur. Servi i. homines
peccato venundati a iugo servitutis liberantur.
hucusque glo. Rei mortis solvuntur et li
berantur. unde Ro. viii. lex spiritus vite in christo
liberavit me a lege peccati et mortis. Debi
ta peccatorum dimittuntur quia caritas operit
multitudinem peccatorum. Exules in patriam
revocantur ps. Spiritus tuus bonus deducet
me in terram rectam. Hereditas amissa
redditur Ro. viii. Ipse spiritus testimonium red
dit spiritui nostro quod sumus filii dei. Si autem
filii et heredes. Servi a peccato liberantur ii.
cor. iii. ubi spiritus domini ibi libertas. Circa
quartum quotiens apostolis missus est. Secun
dum quod secundum glo. tribus vicibus eis datus
est s. ante passionem, post resurrectionem et post
ascensionem. Primo ad faciendum mira
cula. Secundo ad relaxandum peccata. Tertio ad
confirmandum corda. Primo quando eos
ad predicandum misit et super omnia demo
nia et ut languores curarent eis potesta
tem dedit, Luc. ix. miracula per spiritum sanctum
fiunt secundum quod dicitur Mt. xii. Si autem in
spiritu dei eicio demones etc. Non tamen conse
quens est ut quicumque habet spiritum sanctum faci
at miracula, quoniam sicut ait Greg. Miracu
la hominem sanctum non faciunt sed ostendunt. Nec
quicumque facit miracula habet spiritum sanctum quoniam

et mali asserunt se fecisse miracula dicen
tes: Domine domine nonne in nomine tuo propheta
vimus etc. Boni enim faciunt miracula per aucto
ritatem, angeli per nature habilitatem. De
mones per virtutes naturales rerum si
tas, magi per occultos contractus cum de
monibus. Boni tamen per publicam iustitiam,
mali tamen per signa publice iustitie.
Secundo dedit eis spiritum quando in eos insuffla
vit dicens: Accipite spiritum sanctum quorum re
miseritis peccata etc. Non tamen potest quis peccata re
mittere quantum ad maculam que est in anima
aut quantum ad reatum i. obligationem ad
penam eternam, aut quantum ad dei offen
sam quod solum ex infusione gratie et virtute con
tritionis remittuntur. Dicitur tamen sacerdos
absolvere, tum quia absolutum esse insinuat,
Tum quia penam purgatoriam in temporalem
commutat, Tum quia de ipsa temporali partem re
laxat. Tertio dedit eis hodierno die
quando eorum corda sic solidata sunt ut nulla
tormenta timerent. ps. Spiritu oris eius omnis
virtus eorum. Aug. Talis est gratia spiritus sancti quod
si tristitiam invenit dissolvit, si desiderium
pravum consumit, si trepidationem
abiicit. Leo papa. Sperabatur ab apostolis spiritus sanctus
non ut tunc primum fieret habitator esse inciperet
sed ut sacrata sibi pectora et frequentius accen
deret et copiosius inundaret, cumulans
sua dona non inchoans. nec ideo novus
opere quia ditior largitate. Circa quintum
qualiter s. missus est notandum quod missus est
cum sono in linguis igneis et iste lingue
apparuerunt sedendo. Sonus autem fuit re
pentinus, celestis, vehemens et replens. Re
pentinus quia spiritus sancti tarda molimina nescit.
Celestis quia celestes efficit. Vehemens quia
timorem filialem movet vel quia etiam
re adimit, unde vehemens quia vehementes

vl' qr m̄tem ab omi carnali amore se
hit. vñ vetermes qi uestris m̄tem. Fu
it & replens qr sps scs omis repleuit. vñ
Repleti sunt oēs &c. ¶ Triplex ē aūt
signum plenitudinis qd fuit i aplis
¶ Primum ē si non resonare ut patet
tagilio qd cum plenū ē nō resonat. Job
vi. Nunquid mugiet bos cū an̄ presepe
plenum fuit: quasi dicat. Cum pre
sepe cordis plenitudinē hit grē locum
n̄ hit mugitus impacientie. hoc signū ha
buerunt apli qui in tribulationib; p inpa
cientiam n̄ resonabant. imo ibant gau
dentes a conspectu concilii &c. ¶ Scdm
signū ē si non plus recipit siue saciētatē
hēt. Qn̄do .n. uas aliquo liquore plenū
est aliud recipe n̄ pōt. Silr homo satura
tus n̄ appetit amplius. sic sci qr hnt ple
nitudinē grē n̄ possunt recipe aliquam li
quorē delectationis t'rene. ps. a. i. Pleni su
nt ideo holocausta &c. Silr qr gustaue
rūt celestem suauitatē ideo nō sitiūt
t'renā uoluptatem. Aug. Qui bibit de flu
mio padysi cuius una gutta maior ē oce
ano. Restat ut sitis huius mūdi
extincta sit. hoc signū habebant apli qui
nichil ppriū uoluerūt hēre. s; in comu
ne omnia diuidē. ¶ Terciū signū ē sup
effluere ut pz in fluuio inundante. ecc. x
xiiii. Qui implet qi physon sapiam & ad
litteram illius fluuii ppriū est effluere
et circumadiacēcia irrigare sic apli ceperūt
effluere qr ceperunt loqui uariis linguis. ut
dic glo. Ecce signū plenitudinis. plenū
uas erumpit. ignis in sinu n̄ pōt celari.
Ceperunt tm̄ circūadiacēcia irrigare. &
statim petr' predicare cepit & tria milia con
uertit. ¶ Scdo missus est in linguis igne
is. Circa qd tria uidenda sunt. Primo quare

conuenienter in linguis igneis. Scdo quare in
igne potius quam in alio elemento. Tercio quare
in lingua potius quam in alio membro. De p
sciendū q triplici rōe apparuit in ligs igneis
Primo ut ignea uba proferrent. Scdo ut le
gem igneam p̄dicarent [illegible] scilicet legē
amoris. De his duob; B. Venit sps scs
in linguis igneis. ut ligs [illegible] omnium
gentium uba ignea loquerentur. & legē igne
am lingue ignee p̄dicarent. Tercio ut sp̄m
scm̄ qui ignis est p eos loqui cognoscerent & ut
ne difficile eet & ne alteri conuersionem sibi
attribuerent. & ut omis eorū uba tamquam
dei audirent. ¶ De scdo sciend q missus
ē in spē ignis multiplici rōne. prima sumi
tur penes eius septēplicē grām. Sps scs
enī ad modū ignis alta humiliat p donū
timoris. Emollit dura p donū pietatis
Restringit fluida p consilium. Consolidat
mollia p fortitudinē. Clarificat me
talla tollendo rubiginē p donū intellēs.
Sursū tendit per donū sapie. ¶ Scda
sumitur penes eius dignitatē & excellen
ciam. Ignis .n. excellit oia elemta. spē & ordi
ne & uirtute. Spē rōne pulcritudinis lu
cis. Ordine rōne sublimitatis in situati
one. Virtute rōne uigorositatis i actione.
Sic & sps scs in his omia excedit. Propter
primū dr sps scs in eo signatus. propt scdm
dr qui capiat oes sps intelligibiles. ppt
tercium. hns omem uirtutem. Sap. vii.
¶ Tercia sumitur penes eius multiplicem
efficaciam. hinc rōne assignat Rabanus
sic dicens. Ignis. iiii. hēt naturas. Vrit
purgat calefacit illuminat. Sps exurit
peccata. tepore excitat. ignorantias illu
strat. hi Rabanus. Exurit peccata. Vn Za
cha. P ignē uram eos sic uritur argē
tum. hi eciā igne uri petebat ppha dicēs

re renes meos ꝛc. Purgat corda. ysa.
iiij. Si sanguinem ierlm lauit de medi
o eius in spu iudicii ꝛ spu ardoris.
Tepore excitat. Vn de eo illis quos replet
sps scs. Ro. xij. Spu feruentes ꝛc. glo. gg.
I igne apparuit sps quia ab omni corde quod re
plet torporē frigoris excutit ꝛ h in deside
rio sue eternitatis accendit. Ignis tamen
illustrat. Sap. ix. Sensum autem tuū
quis sciet nisi tu dederis sapientiam ꝛ miseris
spm scm tuū de altissimis. ꝛ i. cor. ij.
Nobis autem reuelauit deus per spm suum.
Quarta sumitur ratio amoris spi
naturam. Amor enim hic significatur per
ignem triplici ratione. Primo quia ignis sp
est in motu. sic ꝛ amor spc sci quos re
plet facit semper esse in motu bone operationis.
Vn gg. Nunquam est amor dei ociosus.
operatur enim magna si est. si autem operari negligit
amor non est. Secundo quia ignis inter ce
tera elementa est maxime formale et
modicum hic de materia et multum de for
ma. sic amor spc sci quos replet facit habere
modicum de amore terenorum ꝛ plurimum de
amore spualium. ut iam non carnalia car
naliter sed potius spualiter diligant. Disti
guit enim B. iiij. modos diligendi. s. dili
gere carnem carnaliter. spm carnaliter. car
nem spualiter. ꝛ spm spualiter. Tercio
quia ignis hic alta inclinare sursum
tendere. fluida adunare ꝛ congregare.
per hec tria intelligitur triplex vis amoris.
Amor enim sic habetur ex verbis dyonisii in
libro de di. no. hic triplicem vim. s. incli
natiuam. eleuatiuam. ꝛ coordinatiuam. In
clinatiuam quia inclinat superiora inferio
ribus. Eleuatiuam quia eleuat inferiora su
perioribus. Coordinatiuam quia coordinat
equalia equalibus. h. dyo. Hanc enim tri
plicem vim amoris spc scs efficit in hiis
quos replet quia inclinat eos per humilita
tem ꝛ sui contemptum. eleuat in desiderium
superiorum. ꝛ coordinat inuicem per vniformita
tem morum. Tercio sciendum quod apparuit
potius in lingua quam in alio membro tri
plici ratione. Lingua enim est membrum igne ge
henne inflammatum. difficile ad regendum
et vtile bene rectum. Quia igitur lingua igne in
fernali inflammata erat ideo igne sci spc in
digebat. Jac. iij. Lingua vestra ignis est
etc. Et quia difficile regitur. Ideo pre ceteris
membris gratia spc sci indiget. Jac. iij. Omnis na
tura bestiarum ꝛc. quia vtilis valde si bene
regitur. ideo necesse fuit ut spm scm rectorem
haberet. In lingua ꝛ apparuit ad significandum
quod predicatoribus valde necessarius fuit. Predi
cantibus enim necessarius est quia facit eos loqui feruent
absque trepiditate ꝛ ideo missus est in spe
igneis. B. Venit spc scs super discipulos in
linguis igneis ut verba ignea loquerentur
et legem igneam lingue ignee predica
rent confidenter absque pusillanimitate.
Act. iij. Repleti sunt omnes spu scō et ce
perunt loqui cum fiducia verbum dei. et e
contra multiplicat se per capacitatis auditorum di
uersitatem. ꝛ ideo dicitur Act. ij. Ceperunt loqui
variis linguis. utilis ad edificationem et
utilitatem. ysa. lxj. Spc domini super me eo
quod unxerit me ꝛc. Tercio igitur lingue appare
runt sedendo ad significandum quod presidentibus
necessarius erat. presidentibus quoque et iudica
bus necessarius est quia confert auctoritatem ad
peccatum remittendum. Jo. xx. Accipite spm scm
quorum remiseritis peccata ꝛc. Sapientiam ad
iudicandum. ysa. xiij. Ponam spm meum
super eum iudicium. gentibus per mansuetudinem
ad supportandum. Num. xi. Dabo eis de spu
qui in te est ut supportetur onus populi tecum

Spiritus moysi. erat spiritus mansuetudinis
ut patet num. xij. Erat moyses mansue
tissimus &c. ¶ Ornatum scitatis
ad informandum. Job xxvi. Spiritus domini
ornavit celos. ¶ Circa vi. in quos
sit missus est notandum quod missus est in
discipulos qui fuerunt receptacula mun
da secundum quod de eis cantatur: Fuerunt
enim receptacula munda et habilia ad
susceptionem spiritus sancti. quarto vii. que fuerunt
in eis. Ipsi enim primo fuerunt animo quieti
quod notatur in hoc quod dicitur. Dum complerentur dies
pentecosten. id est dies requietionis &c. Secundo
uniti dilectione quod notatur in hoc quod dicitur. Erant
omnes pariter. Erat enim eis cor unum et anima
una. Sicut enim spiritus hominis non vivificat
membra corporis non unita. sic nec spiritus sanctus mem
bra spiritualia et sicut ignis lignorum divisio
ne extinguitur: sic spiritus per discordiam in
hominibus. et ideo cantatur de apostolis. Inve
nit eos concordes caritate et illustravit
inundans deitatis deitatis. ¶ Tercio
loco secreti quod notatur in hoc quod dicitur in eodem loco
scilicet in cenaculo. osee ii. ducam eum in solitu
dinem et loquar ad cor eius. ¶ Quarto ora
tione assidui. i. vii. premittitur. Erant
perseverantes in oratione. unde cantamus
de eis. Orantibus apostolis deum venisse
nunciat. Quod enim oratio necessaria sit ad susceptionem
spiritus sancti ostenditur. Sap. vij. Invocavi et
venit in me spiritus sapientie. Jo. xiiij. Rogabo pa
trem meum et alium paraclitum dabit
vobis. ¶ Quinto humilitate predicti. quod
notatur in hoc quod dicitur sedentes. psalmus Qui e
mittit fontes in convallibus. id est gratiam spiritus
sancti donat humilibus. et [illegible] super quem
requiescet spiritus meus &c. ¶ Sexto pace
coniuncti. quod notatur in hoc quod erant in ierusalem
que interpretatur visio pacis. Quod autem ad

recipiendum spiritum pax necessaria sit ostendit dominus
Jo. xx. ubi primo pacem obtulit dicens pax
vobis. deinde statim insufflavit et dixit
Accipite spiritum sanctum. ¶ Septimo conte
platione erecti quod notatur in hoc quod spiritum
sanctum receperunt in superiori cenaculo. unde glo.
dicit ibidem. Qui spiritum sanctum desiderat car
nis domicilium mentis contemplatione
transcendens calcat. ¶ Circa vij. propter
quid sit missus est notandum quod missus
est propter vi. causas que notantur in textu autem.
Paraclitus autem spiritus sanctus &c. ¶ Primum
ad consolandum mestos quod notatur cum
dicitur paraclitus. quod est idem quod consolator.
ysa. lxi. Spiritus domini super me &c. sequitur Et
prestem consolationem lugentibus syon.
Est consolator spiritus de. qui de preteritis pres
entibus mentibus dum superveniens spiritus ab
afflictione tristicie mentem levat. ¶ Se
cundo ad vivificandum mortuos. quod
notatur cum dicitur spiritus. quia spiritus est qui vivificat.
Ez. xxxvij. Ossa arida audite verbum
domini &c. Ecce ego mittam in vos spi
ritum et vivetis. ¶ Tercio ad sancti
ficandum immundos quod notatur cum
dicitur sanctus. Dicitur enim dicitur spiritus quia vivificat. [illegible]
tus sanctus quia sanctificat et mundat. unde sanctus
est quasi mundus. psalmus Fluminis impetus
id est mundans et habundans gratia spiritus sancti leti
ficat civitatem dei id est ecclesiam dei et per istam con
sanctificavit tabernaculum suum altissimus.
¶ Quarto ad confirmandum amorem
inter discordes et odiosos quod notatur in hoc
quod dicitur pater. Pater enim dicitur in eo quod naturaliter
diligit nos. Jo. xiiij. Ipse enim pater amat
nos. Si pater et nos filii eius et fratres ad in
vicem et inter fratres perfecta amicicia perseve
rat. ¶ Quinto ad salvandum iustos
quod notatur in eo quod dicitur In nomine meo quod

illos cum festum erat ad redde te
pietatum … levi. sic quod re
… spiritus … hu. &c.

ē uia ⁊ salus in tempore In nomine que ihe-
su .i. salutis. premisit spiritum ut osten-
dat quod ad saluandas gentes uenit.
Sexto ad docendum ignaros
quod notatur in eo quod dicitur. Ille nos docebit
omnia ⁊c. Circa octauum notandum
quod datus siue missus est in primitiua ecclesia
per orationem. vnde orantibus apostolis ⁊c. ⁊ luc.
iii. Orante ihesu descendit spiritus sanctus. et c.
Secundo per libri dei deuotam ⁊ autenticam ~~de-~~
~~notionem~~ auditionem. Act. x. Adhuc loquente
petro cecidit spiritus sanctus ⁊c. Tercio per assi-
duam orationem. quod no. in manu-
um impositione.. act. viii. Tunc impo-
nebant manus super illos ⁊ c. ut impo-
sitio manuum significat absolutionem que fit
~~in~~ in confessione De ethimologia nominis.

Gordianus agros quod est dignia
siue domus ⁊ dian quod est cla-
rum quasi clara domus in qua deus
habitat sic dicit aug. in lib. de trinitate. Bo-
na domus est partibus in bris disposita. sic
iste sanctus fuit partibus dispositus per concordie
unitatem. amplus per caritatem. lucidus per
ueritatem. Epymacus ab epy quod est supra.
et machin quod est rex quasi supremus rex. De

Gordianus Sanctis Gordiano
uicarius iuliani et epi-
imperatoris cum quendam machi-
xpianum nomine januarium ad sacrifican-
dum compelleret ad predicationem tamen
ipsius januarii ad fidem cum uxore sua
conuersus est. Quod audiens Julianus ius-
sit januarium in exilium mitti. gordia-
num uero si sacrificare nollet capite
truncari. Decollatus est igitur beatus gordia-
nus et corpus eius ad canes per septem
dies proiectum est. sed cum omnino rema-
sisset intactum. tandem a familia sua
rapitur et cum beato epymacho quem dudum
precessit julianus occidi fecerat non longe
ab urbe miliario .i. uno. Circa annum
domini. ccc. lx. sepelitur. De ethimologia nominis

Nereus interpretatur lucis consili-
um. vel nereus a nereth quod est lu-
cerna. ⁊ us festinans. vel nereus quasi ne-
necessitatis reus fuit quia consilium lucis in uir-
ginitatis predicatione lucerna in honesta
conuersatione festinans in celi feruore. nere
in conscientie puritate. Achilleus
ab achi quod est frater ⁊ lesa quod est salus quasi
fratrum salus. horum passionem euthices vic-
torinus ⁊ marcho serui xpi scripserunt. De

Nereus et Sanctis nereo ⁊ achille
achilleus eunuchi et cubicu-
larii domicille neptis domi-
ciani imperatoris fuerunt quos beatus petrus
apostolus baptizauit. Cum igitur predicta domicil-
la aureliano filio consulis nupta esset. et
gemmis ⁊ purpureis uestibus tegeretur.
Nereus ⁊ achilleus ei fidem predicauerunt
et uirginitatem multipliciter commenda-
uerunt. ostendentes uirginitatem deo esse pro-
ximam. angelis germanam. hominibus insita-
tam. uxorem uiro subiectam. pugnis ⁊ cala-
bis cedi. deformes partus sepius procreari.
Rursus que uix matris dulcia monita su-
stinere poterat oportet grandia grandia con-
uicia pati mariti. Illa autem inquit certa domine
Scio patrem meum fuisse zelotipum ⁊ ma-
trem meam ab eo conuicia plurima passam
esse. nunquid uir meus talis futurus est. Cui
illi. quamdiu sunt sponsi uidentur esse benig-
ni. sed mariti effecti crudeliter dominantur ⁊ ali-
quando ancillas preferunt dominabus. Omnis
autem sanctitas amissa per penitentiam reuocari
potest. sola uirginitas ad statum suum re-
uocari non potest. Reatus enim per penitentiam

expelli potest virginitas revocari non potest
ut ad statum pristine sanctitatis attingat.
Tunc flavia domicilla credidit et vir
ginitatem vovit et a sancto clemente velata
est. Quod sponsus eius audiens licen
tia a domiciano impetrata virginem cum
sanctis nereo et achilleo in poncianam in
sulam relegavit putans se per hoc immu
tare posse virginis propositum. Post aliquod tem
pus cum ipse ad insulam pervenisset et multis
muneribus sanctos ut virgini suaderent induce
ret. ipsi hoc penitus respuentes magis e
am in domino confortabant. Quia propter
cum ad sacrificia compellerentur et dicerent
se a beato petro apostolo baptizatos nulla
ratione posse ydolis immolare. capite ce
si sunt circa annum domini lxxx. Quorum
corpus iuxta sepulchrum petronille po
sita sunt. Alios et sanctos scilicet victorinum.
eutichen et maronem quibus domicilla
adherebat tamquam servos tota die in suis
prediis laborare faciebat et vespere
canina cibaria ad manducandum eis dabat.
Tandem euticen cedi iussit quousque spiritum
exalaret. victorinum vero in aquis
fetentibus suffocari fecit. maronem vero ingen
ti saxo opprimi iussit. Cum autem imma
nissimam petram quam lxx. viri mo
vere potuerant super eum iactasset ipse pre
dictum lapidem in humeros suos accepit
et quasi leves paleas ad duo miliaria
portavit. Et cum plurimi credidissent
consularis occidi fecit. Post hec aurelia
nus domicillam de exilio reduxit et duas
virgines eufrosinam et theodoram collacta
neas eius ut eis suaderent misit quas tamen
domicilla ad fidem convertit. Tunc aure
lianus cum sponsis predictarum puellarum et
tribus ioculatoribus ad domicillam venit
ut eius nuptias celebraret et ipsam
saltem violenter opprimeret. Sed cum domi
cilla predictos duos iuvenes convertisset
aurelianus domicillam in thalamum
introduxit et ibidem ymnos canere fecit et ce
teros secum saltare fecit illic volens eam
postmodum violare. Sed cum deficerent in ca
nendo nimium et ceteri in saltando. ipse tamen
per duos dies non cessavit quousque saltando
deficiens exspiravit. luxurius vero fra
ter eius impetrata licentia omnes qui crediderant
interfecit et cubiculo in quo predicte virgines
morabantur ignem supposuit. que orantes
spiritum emiserunt. quarum corpora sanctus cesarius
mane illesa reperiens sepelivit. De ethi

Pancratius a pan quod est mol'
totum et gratus et citius. nois
quasi totus cito gratus. quia in sua pue
ricia. vel sicut dicitur in glosario. pancras dicitur
rapina. pancratianus flagellis subiectus.
Pancras lapis varie coloratus. ipse enim
fuit predam captivorum. fuit subiectus fla
gellis tortorum. coloratus varietate

De sancto pancratio
martirum.

Pancratius nobilissimis paren
tibus ortus. dum apud frigiam et
patre et matre orbatus esset sub cura dy
onisii patrui sui relictus est. Ambo igi
tur romam ubi largum habebant patrimoni
um redierunt. In quorum vico cornelius
papa cum fidelibus latitabat. A quo quidem
cornelio cum predicti dyonisius et pancratius
fidem christi recepissent tandem dyonisius in
pace mortuus est et pancratius capitur et ce
sari presentatur. Erat autem pancratius quasi
annorum xiiii. Cui dixit dyocletianus ce
sar. Infantule suadeo tibi ne mala
morte moriaris. quia cum puer sis facile
decipis et quia nobilis comprobaris et kari

mei filius extitisti, rogo te ut recedas ab hac vesania ut valeam filium meum te facere. Cui Pancratius: Et si puer sum corpore, cor tamen gero senile et virtute domini mei Jesu Christi terror vester tantum apud nos est quantum haec pictura quam intuemur. Dii autem tui quos me hortaris colere deceptores et germanarum stupratores fuerunt, qui etiam non genitoribus pepercerunt. Quod si hodie servos tuos tales cognosceres protinus occidi iuberes. Tales deos miror quomodo colere non erubescis. Augustus igitur putans se a puero victum fecit eum in via Aurelia decollari circa annos domini CCLXXX. Cuius corpus Octavilla senatrix diligenter sepelivit. Ad cuius sepulcrum, ut ait Gregorius Turonensis, si quis falsum iurare voluerit, antequam ad cancellum chori perveniat aut statim a demone captus insanit aut cadens in pavimentum tunc protinus vitam perdit. Lis non modica inter duos erat et iudex reum minime ignorabat. Et zelo igitur iustitiae iudex ductus ambos ad altare sancti Petri deduxit et ibidem reum innocentiam suam quam pretendebat iuramento expiare coegit, rogans apostolum ut aliquo iudicio ostenderet veritatem. Cum autem ille iurasset et nil mali passus fuisset, iudex eius malitiae conscius zelo accensus iustitiae exclamavit: Senior iste Petrus aut nimis mitis est aut iuniori defert. Eamus ad Pancratium iuvenem et ab eo requiramus. Cum igitur venisset et super eius tumulum reus falsum iurare presumpsisset, manum inde retrahere non potuit et ibidem postmodum exspiravit. Unde usque hodie a pluribus observatur ut super reliquias sancti Pancratii pro arduis iuramentum fiat. De tempore peregrinationis.

Dicto de festivitatibus quae occurrunt infra tempus reconciliationis quod tempus repraesentat ecclesia a pascha usque ad octavas pentecostes, sequitur videre de festivitatibus quae eveniunt infra tempus peregrinationis quod tempus repraesentat ecclesia ab octava pentecostes usque ad adventum. ¶ Principium autem huius temporis non semper hic incipit sed iuxta paschale terminum variatur.

Urbanus ab De ethimologia nominis.

Urbanitate dicitur vel Urbanus ab ur quod est lumen vel ignis et banal responsio. Fuit enim lumen per conversationem honestam, ignis per caritatem succensam, responsio per doctrinam. Vel fuit lumen sive lux quae lux est in aspectu amabilis et essentia immaterialis, in situ celestis, in actu utilis. Sic iste sanctus fuit amabilis in conversatione, immaterialis in mundi despectione, celestis in contemplatione, utilis in predicatione. De sancto urbano.

Urbanus Kalixto papae successit. Cuius tempore cum fuisset maxima persecutio christianorum, tandem Alexander cuius mater Mamea christiana erat quam Origenes converterat imperium suscepit. Ipsa igitur filium precibus matris induxit ut a christianorum persecutione cessaret. Verumptamen Almachius urbis prefectus qui beatam Ceciliam decollaverat in christianos crudeliter seviebat. Sanctum igitur Urbanum diligenter inquiri fecit et in quodam antro cum tribus presbyteris et tribus diaconibus repertum in carcerem mitti iussit. Post hoc coram se ipsum adduci precepit et quod quinque milia hominum cum sacrilega Cecilia et illustribus viris Tyburtio et Valeriano seduxerat eidem obiecit et thesauros ecclesiae requisivit. Cui Urbanus: plus te ad seviendum in sanctos inducit cupiditas quam cultus deorum. Thesaur[us]